

1895-05

Účel posvěcuje prostředky aneb také Kdo v té peci sedá, jiného tam hledá. II.

Veridico Francesco, 1895

R05c01 a 02

**Svobodomyslníci a socialní demokraté (řeč
Dra Roberta Neuschla na schůzi
katolickopolitické jednoty v Novém Městě dne
23. září)**

Neuschl Robert

Drobné zprávy.

Burian Josef, 1895

R05c03 a 04

**Anna Kropáčková, tovární dělnice. Obrázek
z nynějšího života, vzatý ze skutečnosti.**

Hakl Bohumil František, 1895

R05c05

Červený papež svobodných zednářů.

Burian Josef

Drobné zprávy

Burian Josef, 1895

R05c06

**Jest náboženství věcí soukromou?
Některé výroky jinověrců a neznabohů o
církvi katolické.**

al, 1895

R05c07

**Gustav Adolf, král Švédský. Smutné jubileum
1594 – 1894.**

n, 1895

R05c08

Červení a černí.

Pauly Jan Křtitel

**Kdo kopal národu českému „národní a
církvní hrob“?**

n

Z ráje sociální demokracie

Burian Josef, 1895

R05c09 a 10

Nepečeme! Obrázek z naší doby.

Kopal Petr, 1895

R05c11

Kvasnice.

Vaněček František Xaver, 1895

R05c12

Epištoly k dělníkům. I. O náboženství.

Kameš Vojtěch (dle 11. vydání francouzské knížky pro dělníky)

Drobnosti.

Burian Josef, 1895

R05c13

Epištoly k dělníkům. II. Život rodinný.

Kameš Vojtěch (dle 11. vydání francouzské knížky pro dělníky)

Provolání.

Burian Josef, Procházka Karel, Stejskal Václav, 1895

R05c14

Jed.

Vaněček František Xaver

Drobnosti. Týdeník Čech.

Burian Josef, 1895

R05c15

Nemodlil se. Výstražný obrázek.

Dostál Alois

Od matky. Obrázek z doby přítomné.

Dostál Alois, 1895

R05c16

**Potřeba, důležitost a úkol jednot katolických
jinochů a mužů. Řeči přednesené na sjezdu
katolických Jednot v Praze ve dnech 12. a
13. srpna 1895.**

Holý Prokop, Burian Josef

Slovo redaktora k čtenářům.

Burian Josef, 1895

R05c17 a 18

Ročník V. Cena 4 kr.

Slova pravdy.

Laciné čtení

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Účel posvěcuje prostředky

anebo také:

Kdo v té peci sedá, jiného tam hledá.

II.

Napsal **Francesco Veridico**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

V čísle 13. a 14. »*Slov pravdy*« IV. r. ukázali jsme, že jesuité nikdy neučili falešné větě: »účel posvěcuje prostředky«. Práviliť jsme tam, že ačkoli byly nejednou vypsány dost vysoké ceny, jež měl dostat ten, kdo by z jesuitských spisů dokázal, že tak jesuité někdy učili anebo učí, že se to přece přese všechno namáhání dosud nikomu nepodařilo; ba rozvážní protestanté, zvláště dějepisci, že vyznávají, že se něco podobného v jesuitských spisech nikde nenachází. Zároveň však řekli jsme, že kdyby tak protestanté — myslíme ony bojovné pány, kteří házejí stále a bez rozmyslu »*jezovitským*« prý »účel posvěcuje prostředky« — chtěli vypsati nějakou cenu, jež by připadla onomu, kdo by dokázal, že se falešná tato zásada vyskytá ve spisech protestantských, tu že bychom si sami troufali cenu onu vyhráti.

Či není to zrovna vyložené »účel posvěcuje prostředky«, když píše n. př. Lutr papeži v listu ze dne 30. května 1518. způsobem až plazivým: »Nejsvětější otče! já se vrhám k nohám tvým se vším, co jsem a co mám. Oživ mne, usmř, vyvolej opět k životu, potvrď, zavrhni, jak za dobré uznáš. Hlas tvůj uznávám za hlas Kristův. Zasloužil jsem smrt a nezdráhám se umřítí!« — a když téhož měsíce (dne 9. května) píše Jodokovi: »chystám se k tomu, že celou dosavadní theologii, filosofii, kanony a dekrety (tedy ustanovení a předpisy církevní) z kořene vyvrátím;

bez úplného vyplnění všech těchto věcí není obnovení možno.«

A opět jest to týž Lutr, který dne 3. března r. 1519. dokládá se před papežem »Bohem a vším tvorstvem«, že »nikdy nebylo jeho úmyslem, dotýkati se církve římské, před ní že nedává ničemu přednost ani na nebi ani na zemi«, který však již po desíti dnech v listu zaslaném Palatinovi o papeži píše: »Nevím, zdali je papež antikristem aneb apoštolem antikristovým.« ¹⁾

Že pak jednání takové nepovažoval za nic hříšného a to pro účel, jehož tím chtěl dosíci, vysvětá jasně z jeho listu, kterýž odeslal dne 18. srpna roku 1520. spojenci svému Langovi, neboť píše v listě tom: „My zde jsme přesvědčeni, že jest papežství sídlem pravého a skutečného antikrista a máme za to, že jest nám proti šalbám a špatnostem jeho pro spásu duší všecko dovoleno.« ²⁾ Tato věta nadělala protestantským autorům mnoho starostí. Popřít ji, není už možno. Proto se jeví u nich aspoň snaha zmírniti ji výkladem; ale i to je velice těžké, proto že se slovo »všecko« z uvedené věty nedá vyloučit. Přijde tudíž všecko na to, co asi Lutr rozuměl nešťastným *tímto* slovem.

Bojovný Dr. Warneck namáhá se v potu tváři, by jako chytrý advokát Lutra vysekal; ne-

¹⁾ Dr. K. Germanus, Reformationsbilder str. 69. a 287.—288. pozn. 32. a 33.

²⁾ „In cujus (t. j. papatus) deceptionem et nequitiam ob salutem animarum nobis omnia licere arbitramur.“ (De Wette 4., 156)

daří se mu však valně, neboť dospívá po vší námaze jenom k závěru sofistickému: »Podle jasného smyslu slov jakož i podle souvislosti myšlének (nemyslí Lutr oním slovem »všecko«) pranic jiného nežli všecko to, čímž jest možno zjistiti šalby a špatnosti papežství, byť to bylo i tak ostré psaní jako jeho spis ku křesťanské šlechtě.« To by však bylo, abychom to řekli srozumitelně, asi tolik, *že jest proti papežství všecko dovolené dovoleno.* Že pak ani Warneck sám není o tom přesvědčen, že by tento jeho výklad byl úplně správný a že by se nedal ničím zvrátiti, vysvítá z toho, že ve svých slovech dalších apelluje jako šikovný obhájce na cit čtenářů, na humanitu a lásku křesťanskou řka, že dokud prý od někoho nemáme než takovéto všeobecné prohlášení, smíme a musíme z lidskosti a lásky křesťanské, ba i podle požadavků obezřetné kritiky raději mít za to, že se původce sporné věty dopustil toho, čemuž říkáme tautologie (že totiž napsal jinými slovy opětně totéž) anebo také demonstratio ejusdem per idem, neb jiného podobného skoku myšlenkového, než abychom jej vinili z toho, že se držel zásady, *»že dobrý účel omlouvá špatné prostředky.*

Jak je viděti, umí pan Warneck, kde jde o Lutra, dobře umývat. My bychom mu ovšem mohli dokázat (třebas bychom s poslední jeho poznámkou zcela souhlasili a sobě přáli, by se on i jeho ctění soudruzi zásadou tou řídili i také všude tam, kde se jedná o katolíky), že jeho vý-

klad, jímž chce Lutra obmýti, není oprávněn, proto že nám Lutr sám hojnými výroky jasně vyložil, co vše považuje naproti »Římu« a »římským« kněžím za dovolené. — Tak napsal ve spise, kterýž uveřejnil r. 1520: »Proti »zběsilosti romanistů« (t. j. katolíků) zdá se mi, že nezbude jiného prostředku, nežli že císař, králové a knížata zakročí proti nim mocí brannou, se přihotoví a na tento mor, jenž se rozšířil po okrslku zemském, udeří *a věc rozhodnou ne více slovy, nýbrž železem* ... Proč neudeříme všelikou zbraní na tyto učitele zkázy, na tyto kardinály, papeže a na celou tu chasu římské Sodomy, a proč neumyjem ruce své v jejich krvi?« ¹⁾ O dvě leta později (1522.) psal pak opět, že prý »chceme-li zničit Turky, musíme začít s papežem,« pro »nejvěrnější apoštoly papežovy, kardinály, arcibiskupy, biskupy a opaty« že prý »by stačil sotva Rýn, aby tam byli všichni utopeni.« ²⁾ A ještě krátce před smrtí zabýval se představou, již nám zaznamenal ve spise »proti římskému papežství«, »vytrhati« totiž »papeži, kardinálům ... jazyky« a dát je »přibíti na šibenici.« V témž spise pak ještě dí: »Kdybych byl císařem, vím, co bych udělal ... papeže, kardinály a všecku papežskou čeládku dal bych svázati a sepjati ve smečku a dal bych je odvést do Ostie, tam jest vodička, kteráž sluje latinsky Mare Tyrrhenum (moře tyrhenské), tam

¹⁾ „... manus nostras in sanguine istorum lavamus.“ Op. lat. 2, 107.

²⁾ Sebr. spisy 24, 166.

bych je chtěl pěkně posaditi a vykoupati. — Co by na tom záleželo, kdyby tam (totiž v moři) měli půl hodiny lázeň léčivou, pomínulať by veškerá jejich rána morová, úhona a neduživost, za to bych chtěl ručiti a mého Krista dáti v zástavu.« ¹⁾

Jistý theolog protestantský činí právem k těmto slovům poznámku, že prý si tu Lutr počíná skoro jako skutečný prorok noyad čili po česku *hromadného utápění* ve smyslu francouze Carrierera.

Tohle a ještě mnohé jiné věci mohli bychom uvést jakožto důkaz, jak asi rozuměl Lutr slovu »všecko« ve větě, již jsme uvedli svrchu. Ale i kdybychom tak daleko šli, že bychom uznali (ač je to věc těžká) výklad Warneckův za zcela správný, tož máme ještě jiné výroky, ve kterých Lutr jasně a beze vší dvojsmyslnosti dává na jevo, že to považuje za dovolené ve prospěch *svého* evangelia odpůrce svoje přelhávat a klamat.

Na sněmu v Augsburku, kdež byla stanovena tak zvaná konfesse augsburská, přišli totiž lutherští theologové a hlavně pak Melanchton do velmi úzkých, jelikož jim bylo se strany katolické jejich bezpráví ve mnohých věcech tak jasně a zřejmě dokázáno, že nemohli jinak než buď povolití a podmínky míru přijati, anebo svou tvrdošijností a neústupností před celým světem dokázati, že jim nejde o pokoj a pravdu, nýbrž o hádku a trvalé rozdvojení. Melanchton, Spalatin a někteří

¹⁾ Wider das Papstthum, Erlangen 26., 155, 210.

jiní klonili se velmi ku smířlivosti; ale světští pánové na straně protestantské nechtěli z důvodů politických o smířlivosti ničeho slyšet. Proto měl Melanchton za to, že byl od katolíků »přelstěn« a chtěl již prohlásit, že povoluje a se dalšího jednání vzdává. Lutr ho však těšil a psal mu v listu ze dne 28. srpna roku 1530, aby jenom přede vším a při všem učinil výhradu (reservatio, Vorbehalt), že se podrobuje slovu Božímu, že však nechce připustiti ničeho proti evangeliu. Tato výhrada prý, psal Lutr dále, úplně stačí, aby později nemusili dbáti žádných závazkův. »V nejhorším případě,« pravil doslovně, »může se pak státi, že nás budou vinit z *věrolomnosti a vrtkavosti*. Ale co na tom? Stálostí a pravdou ve věci se to snadno opět napraví. Já bych sice nerad, aby k tomu došlo, ale stane-li se tak, nemusíme proto ještě zoufati. Nebo *uniknem-li moci a dosáhnem-li pokoje, budeme moci snadno opět napravití svoje úskoky, lži a poklésky!*« ¹⁾

Dr. Riffel ²⁾ podotýká právem k tomuto a

¹⁾ „Si vim evaserimus pace obtenta doloſ, mendacia ac lapsus nostros facile emendabimus.“ (De Wette, Listy Lutrovy 4, 156 Slovo „mendacia“ — lži — bylo v pozdějších vydáních vypuštěno; Walch pak šel konečně až tak daleko, že nechává Lutra místo „naše lži“ psáti „jejich lži“ t j. katolíků, což jest ovšem velmi charakteristické. Ale v obou nejstarších *latinských* vydáních tohoto *latinsky* psaného listu, a to ve vydáních, kteréž pocházejí od protestantů, stojí „mendacia“ — lži. — I v Aurifaberově rukopisné pozůstalosti nachází se opis zmíněného listu, kdež stojí také slovo „lži“ Aurifaber byl pak Lutrův přítel.

²⁾ Kirchengeschichte der neuesten Zeit 2, 423.

jiným podobně znějícím výrokům Lutrovým : »Lutrův nový plán válečný spočíval tudíž na zřejmém podvodu. Jeho přívrženci směli přisvědčiti ku všem bodům jednotlivým ; jedině temné, neurčité a největší libovůli přístupné pole evangelia mělo býti vyjmuto ; pak myslil, že má vyhráno a že má dost síly, aby dokázal, že to a ono, k čemu bylo dříve přivoleno, odporuje zřejmému slovu Božímu.«

Inu ovšem ; »k oklamání papeženců«, bylo to »pro spásu duší *dovoleno*«. Účel tu musil »posvěcovat« prostředky ! Nebo že Lutr klamat chtěl, vysvítá jasně z listu, jež zaslal právě v době zasedání sněmu augsburského a sice dne 28. měsíce srpna r. 1530 Lazaru Spenglerovi ; nebo v listě tomto napsal doslovně : »Ve výhradě evangelia jsou skryty zcela jiné lsti čili obmysly, než jaké nám teď naši odpůrcové mohou předstírat (čili vytýkat)«. ¹⁾ Kdyby byli katolíci pod jakýmisi ochrannými a pro Luterány obtížnými klausulemi čili podmínkami na zdánlivé ústupky theologů protestantských přistoupili, tedy bylo »výhradou evangelia« všecko přece zachráněno, proto že by pak byl Lutr mohl říci, že to, v čem jeho soudruzi povolili, odporuje evangeliu ; nebo jak Lutr právě tenkrát hlásal, »přece« prý »není Kristus svržen s trůnu« a po úmluvách, jež by snad byly prote-

¹⁾ »In dem Vorbehalte des Evangeliums liegen andere Hinterlisen, denn die Widersacher itzund können uns fürwenden.« D. W. 4. 159.

stantům ku škodě, »přijde (prý) Lutr ve slávě a osvobodí orla evangelia.« ¹⁾

Tato »výhrada evangelia« vypočítaná na zúmyslné klamání katolíků, u tak zvaných reformátorů hrála velikou roli. Melanchton k ní vzal útočiště své i ve spise úředním, v tak nazvané totiž »konfessi augsburské«, kterouž byl sepsal. Nebude snad na škodu uvést zde věrně, co v příčině této o Melanchtonovi, tomto hlavním sloupu reformace, napsal Döllinger.

»V systému luterském,« píše Döllinger, »byly to hlavně věci dvě, v nichž spatřoval Melanchton největší výhodu pro církevní hnutí (t. j. novotářství), náuka totiž o ospravedlnění a zavržení oběti mše svaté... Nedá se o tom pochybovati, že při všem kolísání a nejistotě v jiných částkách systému protestantského náuka Lutrova o ospravedlnění přešla přece skutečně v jeho přesvědčení; přec však byly okamžiky v jeho životě, ve kterých klesl ku smýšlení a postavení obyčejného straníka a sobě dovolil věci, pro kteréž jest těžko ne-li nemožno retovati jeho mravní charakter — okamžiky dále, v nichž by byl málem upustil skoro od všeho, pro co jindy tak vytrvale bojoval, a v nichž by byl budovu, již pomáhal stavěti, zbořil anebo nechal spadnouti. Nápadným toho příkladem jest podvod, kterýž si dovolil ve chvíli, kteráž byla pro novou církev nejslavnější a nej-

¹⁾ Riffel, Kirchengeschichte etc 2. sv. 423 str. Mainz 1842. — D. W. 4, 155.

rozhodnější, při vypracování totiž a odevzdání společného vyznání (víry) v Augsburku. Zde záleželo všecko na tom, by se buď obešla nebo popřela okolnost ze všeho nejchoulostivější, okolnost totiž, že jest Lutrova nauka o ospravedlnění, i co s ní souviselo, úplně nová a podle svědectví sv. otců v církvi staré zcela neznámá. Melanchton sám naříkal sice v listech k důvěrným přátelům, že co se týče látky této ve spisech starých (ve spisech totiž pocházejících z církevního starověku) panuje hustá tma.¹⁾ Ve veřejném však vyznání před císařem a říší nesmělo ovšem takovéto přiznání žádného mít místa; vždyť se odvolávali tak často a s tak velkou důvěrou na velikého Augustina, na nejprzednějšího učitele staré církve a reprezentanta starocírkevní theologie; jeho učení bylo podle nich v úplném souhlasu s učením vitemberským; tisíckrát tvrdili před lidem i před knížaty s kazatelen a ve spisech, že se jedná právě o znovuzřízení starocírkevní v papežství prý zatemnělé a zfalšované víry; proto se též s důvěrností odvolával Melanchton na souhlas největšího a nejváženějšího ze všech církevních učitelů (na Augustina totiž), řka: »že do učení o víře nebylo zavedeno pranic nového,²⁾ možno dokázati z Augustina, kterýž tuto věc pilně pojednává, a též tak učí, že skrze víru v Krista nabýváme milosti a před Bohem docházíme ospra-

¹⁾ Tak na př. v listu ke Kameroniovi.

²⁾ „Kein neuer Verstand.“

vedlnění, a ne skrze skutky, jak jest patrno z celé jeho knihy *de spiritu et litera* (o duchu a liteře).« A přece si toho byl v době této Melanchton velmi dobře vědom, že to, čemu učil o ospravedlnění sv. Augustin, v příkrém jest odporu s luteránským učením o ospravedlnění a zřejmě to též vyslovil v listu zaslaném virtenberskému reformátorovi Janu Brencovi. Odvolával prý se na Augustina, tak totiž píše o sobě v onom listě Melanchton, jediné proto, že se o něm (o Augustinovi totiž) obecně tak myslí, ale on prý nevykládá spravedlnost víry správně, neboť prý učí, že se člověk stává před Bohem spravedlivým pro plnění zákona, jež v něm působí Duch svatý; ale od tohoto domnění Augustinova jest prý se třeba zcela odvrátit.

Na říšském sněmu v Augsburku stalo se také, že Melanchton učinil takové ústupky a tvrdil věci takové, že nezbývala než alternativa, že chtěl katolíky oklamat a obelstít aneb že se vzdal tenkrát skutečně nejdůležitějších a nejhloub zasahujících rozeznávacích článků (víry) a že byl ochoten k obnovení nauky katolické podati ruku. Tentýž muž, který vylíčil už v celé řadě spisů a to barvami nejkřiklavějšími širokou propast, kteráž odděluje nauku protestantskou od dosavadní nauky církve — tentýž muž, který buď sám postavil, nebo ve spisech Luterových a jiných s radostí vítal takové zásady, dle kterýchž by byl z celé budovy církve nezůstal ani kámen na kameni, tentýž muž psal nyní jeden list za druhým

biskupovi augsburskému, papežskému legátu Campeggiovi, jeho sekretáři, by muže tyto přesvědčil, že není věci snadnější než jest obnovení církevního pokoje; že všecko záleží konečně na punktech dvou, kteréž se víry nedotýkají, kdyby totiž církev dovolila užívání kalicha a trpěla ženaté mnichy a kněze. Ano Melanchton, který prohlašoval společně s Lutrem a veškerou stranou protestantskou, papeže tak často za antikrista a babylonskou n..., Melanchton psal teď legátovi papežskému: »My ctíme autoritu římského papeže a veškeré zařízení církve, jenom jestli nás papež neodmítne. *Pro žádnou jinou příčinu nejsme v Německu nenávidění více, nežli proto, že hájíme učení církve římské s největší statečností. Tuto věrnost zachováme Kristu a církvi římské až do posledního dechnutí, i tenkrát, kdybyste odepřeli přijmouti nás na milost.*« Melanchton ujišťuje dále preláta, že protestanté neodmítnou žádných podmínek míru, jenom když budou trochu snesitelný, a že nemají žádného od církve římské odchýlného článku víry, že jsou ochotni býti poslušni církve římské, »jenom když tato podle dobroty, jakou vždycky jevila ke všem národům, něco málo přejde mlčením nebo povolí v tom, co my, i kdybychom chtěli, přec změnit nemůžem.« ¹⁾

Z jednání i slov Melanchtonových jde jasně na jevo, že jednal obojetně, že jinak mluvil ve-

¹⁾ Döllinger: Die Reformation, ihre innere Entwicklung und ihre Wirkungen, I. str. 357—361.

řejně a jinak opět v listech soukromých, jinak ku svým stoupencům a jinak k zástupcům církve katolické, že se tudíž v praxi řídil zásadou, již zvlášt protestanté proti všemu právu připisují jesuitům, zásadou totiž, jako by účel posvěcoval prostředky.

Komu by však všechno to, co jsme dosud uvedli, nestačilo k důkazu, že u tak zvaných reformátorů účel musil nejednou »posvěcovat« prostředky, ten nechť sobě vzpomene, jak se zachovali Lutr, Bucer, Melanchton a ještě jiní reformátoři ku známému dvojženství hessenského lankraběte Filipa. Toto dvojženství jest i podle vyznání protestanta Köstlina největší skvrnou v dějinách německé reformace a jedním z největších mravních pohoršení.¹⁾

Zde ovšem nemůžem vykládati, jak mohl Filip přijít na myšlénku v křesťanství až dosud neslýchanou, míti najednou ženy dvě, a proto jenom připomeneme, že je i tu znáti praktický účinek řečí a kázání Lutrových

Devatenáctiletý Filip oddán byl roku 1525 s Kristinou, princeznou saskou, již pojal za ženu z ohledů politických. Filip byl však člověk mravů víc než lehkých, neboť se ptal Lutra již r. 1526, smí-li křesťanský muž míti ženy dvě a počal v zemi své šířiti vší mocí protestantismus. Lutr považoval dvojženství za dovolené a ve smyslu tomto vyslovil se nejednou ve svých kázáních; pro uvarování však velikého pohoršení od něho

¹⁾ Köstlin, Martin Luther 2, 486. 481.

zrazoval. V tom smyslu odpověděl též Filipovi: zrazoval, ale rozhodně nezapovídal, ba nechal docela prokmitnout i naději na možnost něčeho podobného, podotknuv na konec ve svém listě, že prý to být nesmí, leč by toho byla veliká potřeba.¹⁾ Filip vedl od těch dob život velmi nepořádný; rozstonav se konečně z takového života, umínil sobě, že pojme ještě jednu ženu a ženou tou měla být tenkrát ještě velmi mladoučka Markéta Salská, dvorní dáma jeho sestry Alžběty. Nejdříve byla pro plán tento získána Marketina matka, kteráž položila jenom tu podmínku, že při oddavkách musejí být přítomni: ona a její bratr Arnošt, dále Filipova »první« manželka Kristina, Lutr, Melanchton a Bucer, nebo aspoň dva z těchto nejpřednějších protestantských theologů, konečně pak ještě kurfirst saský a vévoda saský Mořic. Lankrabě Filip na tuto podmínku ochotně přistoupil a prostřednictvím lékaře Jiřího Sailera zaopatřil si v listopadu r. 1539 svolení Bucerovo; Bucer pak přijal na sebe úkol získati pro tento záměr Lutra, Melanchtona a kurfirsta saského, jenom si vymínil, aby toto »manželství« k vůli některým slabým křesťanům, kteří by z toho mohli vzít pohoršení, držáno bylo v tajnosti. Dne

¹⁾ Křesťany prý musí z toho zrazovat — *„es wäre denn die hohe not da, als dass das weyb aussetzig oder sunst entwendet wurde, den andern aber weis ichs nicht zu weren, das will ich E. f. g. auf solche frage geantwortet haben.“* J. B. Rady: Die Reformatoren in ihrer Beziehung zur Doppelehe des Landgrafen Philipp, str. 4.

3. prosince r. 1539 prosil Bucer Filipa ještě písemně, by celou tu věc držel hezky v tajnosti, aby prý všechno ku chvále Boží »hojně bylo fedrováno a nikde aby se nedalo zbytečně pohoršení.«

Pro theology wittenberské Lutra a Melanchtona dal Filip Bucerovi zvláštní písemnou instrukci, ve které ukázal, jak si dobře pamatoval každý výrok Lutrův, jež mohl teď pro sebe zužítkovati, ba ve které pravil nepřímou, že nechce-li Lutr odvolati všechno, co o dvojženství kázal a napsal, že žádosti jeho odporovat nemůže a to tím méně, když prý, jak Filip dobře ví, z Wittenberka bylo anglickému králi Jindřichu VIII. raděno, by první svou manželku nezapuzoval, ale aby si k ní vzal ještě jinou.¹⁾ Ano Filip i jaksi pohrozil, nebude-li mu vyhověno, že se obrátí k císaři a přestane fedrovat protestantismus.

Žádost Filipova Lutra a Melanchtona velmi překvapila a způsobila jim mnohou trapnou chvíli; ale listem ze dne 10. prosince 1539 odpověděli přec, jestli prý se Filip hříšného života nemůže zdržet, že může mít ještě jednu manželku, jenom prý to má zůstat v tajnosti. Tak prý z toho nepojdou žádné zvláštní řeči a pohoršení, a kdyby snad přec, nemá prý toho dbát.

Když dali svolení Lutr a Melanchton, svolil i kurfirst saský a konečně si vymohl Filip i také

¹⁾ V tom smyslu psal Melanchton 27. srpna 1531. Zde z listu aspoň toto: „tutissimum esse, regi, si ducat secundam uxorem, priore non abjecta“ ... „*polygamiam non esse prohibitam jure divino.*“ (Cor. Reform 2, 526).

svolení manželky své Kristiny, když se jí zaručil, ona že bude »první a nejvyšší jeho manželkou.«

Když byly takto odstraněny překážky a získány dispense od Lutra a Melanchtona a když se dostalo i Marketě Salské, kteráž ve chvíli rozhodné takového manželství přece jen se lekla, řádného »poučení« od Filipova dvorního theologa Jana Lenninga, byla dne 4. března 1540 slavena svatba a to v Rottenburce. Zvláštní tyto snoubence oddával Filipův dvorní kazatel Diviš Melander, muž tří živých žen, přítomni pak byli: Bucer, Melanchton a Eberhard z Thannu — oba poslední jakožto zástupci kurfirsta saského.

Až potud šlo všecko snadno a hladce. Filip byl po svatbě veselé mysli a děkoval Lutrovi (listem ze dne 5 měsíce dubna) »s veselým svědomím« za danou mu radu. Lutr odpověděl 10. dubna, ale připojil, že prý by si přál, by zůstalo v tajnosti, že Filipovi tak dobře poradil, proto že prý by »na konec i hrubí sedláci« následovali příkladu lankraběte, předstírajíce rovněž tak velké nebo snad ještě větší příčiny, a on (Lutr) že by měl s nimi velkou potíž. Na to dostal Lutr od lankraběte za dispens fůru rýnského vína, za kterýžto dar dne 24. května zvláštním listem děkoval.

Pojednou se však situace změnila a Lutr, Melanchton, Bucer i lankrabě byli plni strachu. A proč? Na dvojženství byl říšským zákonem stanoven trest smrti a mimo to mohlo proti viníku býti užito i práva útrpného. Jaké nebezpečí

hrozilo tu lankraběti, v jakém světle by tu stáli Lutr, Melanchton, Bucer a jiní, a jaká by z toho musila nutně vzejíti škoda započaté reformaci, kdyby se dvojženství Filipovo mělo prozraditi! A ono se brzy prozradilo.

Nemlčelať přede vším Filipova sestra Alžběta, kteráž se na bratra zlobila a hněvala; nemlčel Melander, kterýž Filipa s Marketou oddával, nýbrž veřejně s kazatelny hlásal, že prý jest dvojženství dovoleno. Brzy se o tom rozšířila pověst i mezi lidem. Dosti tudíž příčin, aby otcové reformace z toho, co vyvedli, »nevýslovný měli strach«. I radili Filipovi, aby všecko *popřel*. Tak radil Bucer listem ze dne 3. měsíce června, aby prý si Filip dle rady kurfiřta saského od své sestry Alžběty a od Jindřicha, vévody saského, vyžádal mlčení neb i odvolání všeho, co se týkalo jeho dvojženství, sám pak aby se choval velmi tiše, proto že prý »ještě příliš málo lidí smýšlí čistě podle slova božího«. Theologové (protestantští) Schnepf, Brenz a Osiander, jimž prý v tajnosti záležitost tuto sdělil, jsou prý toho náhledu, že prý musí popřít, že je s Marketou Salskou oddán. Za totéž prosil Bucer se své strany Filipa velmi snažně listem datovaným dne 8. června, řka, že prý musí svoje oddavky s Marketou *veřejně* popřít, nebo zakrývati před nepřátely takovou pravdu, kterouž by nám mohli škoditi, a je klamným předstíráním obelstít, je prý dovoleno. Za tímto účelem navrhoval Bucer, by Filip Marketu přiměl k tomu, by před notářem a před svědky

podepsala prohlášení, ve kterémž by bylo jasné vysloveno, že není žádnou manželkou Filipovou, nýbrž pouze jeho souložnicí. Dále pak chtěl Bucer, aby Filip prohlásil veřejně a slavně, že prý se o něm roztrušují pověsti, jako by byl zapomněl na svou manželskou povinnost a knížecí čest a jako by proti právu křesťanskému a proti zákonům císařským vedle své řádné manželky měl ještě manželku jednu; kdo však si něco takového vymyslí a o něm mluví, ten že chtěl jen lháti a se mu mstíti. Nenít prý ještě od Boha tak opuštěn, aby nevěděl, že křesťanství přivedlo svatý stav manželský opět k prvotní jeho čistotě, tak že křesťan smí mít pouze jednu ženu. To že by on sám nerad porušil a nikomu ze svých že by toho netrpěl; proto že prosí, aby oněm lžem, kteréž lidé nepřející o něm rozšířili, nebylo dáno nižádné víry. — Tak učil a radil Bucer, hlasatel »pravdy evangelické«.

Lankrabě se zlobil a vyjádřil se dosti nepěkně nejenom u Bucerovi, nýbrž i o jiných reformátorech a odpověděl, že než prý by lhal dle návodu Bucerova, že se bude raději hájit mocí brannou.

Bucer se omlouvá, že prý neradil k »žádné silné lži«, ale lži takové, jako Nahabova jsou prý *svaté lži* a kdyby prý byl lankrabě, *jak on mu radil*, každodenně lhal, byl prý by tím už velmi mnohé pomátl, nebo svět prý musí často od poznání pravdy býti odvrácen skrze anděly a svaté; toho že prý jest bible plna. ¹⁾

Slovy těmito je pověděno nade vši pochybnost jasně, že »účel posvěcuje prostředky“, a slov těch nenapsal žádný jesuita, nýbrž Martin Bucer, jeden z přednějších reformátorů; s Bucerem pak souhlasili Brenz, Schnepf a Osiander, nebo i ti radili, by Filip pro uvarování obtíží a nesnází, jaké by z jeho dvojženství vzešly jak jemu tak i veškerému protestantismu, svoje oddavky s Marketou popřel.

Též zásady držel se i Lutr. Dne 20. měsíce června psal lankrabě Filip Lutrovi a Melanchtonovi, že prý učinil všecko, by jeho manželská záležitost zůstala tajnou, ale vinou jeho sestry a vévody saského Jindřicha prý to přišlo na jevo a teď prý z toho v Durynkách a v Míšni povstal velký hluk; že je tedy prosí, by mu poradili, co že by měl dělati, a že se kojí nadějí, že budou věrně státi při něm, kdyby naň pro to od císaře nebo krále neb někoho jiného bylo doléháno. Kdyby prý mu však, což prý nemůže ani mysliti, podporu tuto chtěli odepríti, mají prý uvážiti, že by byl nucen obviňovatelům svým předložiti jejich písemné dobrozdání, jejich rukopis a podpis, aby tito věděli, co mu bylo dovoleno.

Lutr však stál na svém, že celá nešťastná záležitost veřejně musí býti *popřena*, nebo co prý jest potajmu **ano**, musí prý býti veřejně *ne* a na-

wo E. f. g. sich nit täglich der lügen, **wie ich gerathen**, gebraucheten, wurde es lengist fil irrthumb bracht haben. Die welt muss oft von erkandtniss der warheit durch engel und heiligen abgewandt werden Des ist die Bibel volle.“

opak. ¹⁾ Kdyby prý z toho měly Filipovi vzejíti nějaké potíže, co prý je na tom, pravil Lutr v Eisenachu, kdež se za příčinou mrzuté této záležitosti konala v červenci r. 1540 zvláštní konference, tu prý by snad mohl říci, že se o tom sice disputovalo, ale že k tomu nedošlo; nebo „co (prý) by bylo na tom, kdyby někdo k vůli něčemu lepšímu a k vůli církvi křesťanské dobře a silně zalhal? ²⁾

Není tohle opětně zřetelně a jasně vyslovená zásada, že »účel posvěcuje prostředky?« Ale ani těchto slov nepronesl žádný jesuita a vůbec žádný katolík, nýbrž původce protestantismu Dr. M. Lutr.

Aby si pojistil přízeň Filipovu, dal mu proti všemu právu božskému i lidskému svolení k tomu, by si ku své manželce směl vzíti ještě ženu jednu a jen to si vymíňoval, aby tato druhá svatba nevěšla v širší známost. Účel tu musil posvěcovat prostředky. — Když však přece vyšlo na jevo, že má Filip ženy dvě a když se o tom počalo mluvit i mezi lidem, měl Filip podle rady Lutrovy

¹⁾ „Denn wass ein heimlich Ja ist, das kann kein öffentlich Ja werden, Sonst wäre heymlich und öffentlich einerley, on unterscheyd, welches doch nit sein sol und kann. Darumb muss das heymlich Ja öffentlich Nein, und widerumb bleiben“ (De Wette VI. 263.)

²⁾ „Ob nicht das ein Rath were, das solichs in ein disputation geworffen wurde und ob er angezogen wurd, solt er sagen, er hett wol davon disputirt, were aber endtlich nicht entschlossen? Und solls sonst heimlich halten. Was were es, ob einer schon umb bossers und der christlichen kirchen willen ein gudte stargte lügen thet!“

všecko popříti a to z té příčiny, by sám ušel trestu a pak aby dílo reformace z takového pohoršení nevzalo škodu. Lží měli tudíž býti chráněni lankrabě Filip, nová církev protestantská, Lutr a Melanchton, jenž tu s Lutrem ve všem souhlasil; lež tato byla ovšem »silná« čili veliká, ale byla spáchána ve prospěch lankraběte, ve prospěch reformace a konečně i ve prospěch reformátorů, a proto byla »dobrá« — účel ji posvětil — ale ovšem jen podle učení Martina Lutra.¹⁾

Nebylo by dobře, by si protestantští spisovatelé, kteří tak rádi jesuity obviňují, že učí a učili falešné větě: »účel posvěcuje prostředky,« nežli něco podobného buď vypustí z úst nebo vrhnou na papír, povšímlí laskavě toho, jak se zachovali Lutr, Melanchton, Bucer a jiní ku dvojženství Filipovu a k čemu radili, by se věc ututlala? Kde a kdy musil účel prostředky tak posvěcovat, jako se to stalo zde? O tomhle protestantští pisatelé nevědí? O tomhle že nevědí liberalové? Nuže, nechť si toho jednou přec všimnou a jesuitům ať dají pokoj, nebo nikoli u jesuitů nýbrž mnohem spíše u tak nazvaných reformátorů panovala zásada »účel posvěcuje prostředky.« I jaké prostředky, viděti n. př. z výroku Lutrova: »Z jaké jiné příčiny myslíš, že piju čisté, silné víno, příliš

¹⁾ O tomto dvojženství Filipově viz: Die Reformatoren in ihrer Beziehung zur Doppelehe des Landgrafen Philipp von J. B. Rady. Frankfurt a. M. und Luzern 1890. — Janssen, Geschichte des deutschen Volkes etc. 9.—12. vydání sv. III. str. 413. a násl.

nevázaně mluvím a častěji hýřím (*comessari*), nežli abych si z ďábla, jenž se na mne chystal, ztropil posměch a jej potrápil? O kéž bych mohl spáchat nějaký znamenitý hřích (*insigne peccatum*), pouze abych ďábla v posměch uvedl, aby poznal, že si nejsem vědom žádného hříchu« (*De Wette* 4, 188). Lutr pil tedy silné víno, nevázaně mluvil a častěji hýřil; a proč? Za tím pěkným účelem, aby pozlobil ďábla, neboť měl za to, že když jen pevně věří, může směle činit, co mu napadne. Užíval tedy »krásných« prostředků ku »krásnému« cíli! ¹⁾ A teď přijdou mnozí právě z tábora Lutrova a obviňují směle jesuity (a tím i celou katolickou církev), že prý oni učí falešné větě: »účel posvěcuje prostředky!«

Jak se prosím říká takovému jednání? Ano ovšem; účel musil často a musí až dosud »posvěcovat« prostředky, ale nikoli u jesuitů, nýbrž u jejich nepřátel.

Nechme však již Lutra a obraťme se ku Kalvínovi, bychom zvěděli, jaké asi prostředky měly u něho »posvěcovány« býti účelem, kteréhož chtěl dosáhnout. Že nezamítal prostředek žádný, nechtěl byl jakýkoli, doznává i konveršачní slovník Meyerův, ²⁾ o němž přece známo, že katolíkům ne

¹⁾ *Est nonnunquam largius bibendum, ludendum, nugandum atque adeo peccatum aliquod faciendum in odium et contemptum diaboli, ne quid loci relinquamus illi Quisquis satanicas illas cogitationes aliis cogitationibus, ut de puella pulchra, avaritia, ebrietate etc., pellere potest, aut vehementi aliquo irae affectu, huic suadeo.* (*De Wette* IV. 188.)

²⁾ Lipsko 1875.

přeje. Stojí v něm totiž o Kalvínovi i tato věta: »Jelikož neměl (Kalvín totiž) jiného cíle, než rozšíření a vládu své víry, *nezamítal vůbec žádného prostředku, který k tomu vedl.*« Ku prostředkům těmto patřily pak nejen pomluvy a na cti utrhání, jak dokazuje ženevský dějepisec protestant Galiffe, nýbrž, jak vysvítá z vlastních listů Kalvínových, i vraždy a pronásledování. Tak žádal na př. vévodu ze Somersetu, tehdejšího anglického regenta, by »papežence« mocí potlačil, a podotýká: »Všichni zaslouží, by byli zničeni mečem, kterýž jest Vám svěřen.« ¹⁾ Ve spise pak, kterýž napsal proti Servetovi, učí týž Kalvín, že »všichni bludaři (t. j. všichni ti, kdož věří jinak nežli Kalvín) právem meče musejí býti donuceni« k přijetí Kalvínské reformace. Hlavně však měl namířeno na jesuity, jak viděti z listu, kterýž poslal dne 30. září r. 1561 du Poëtovi, jenž byl hlavou kalvinistů u dvora Navarského.

Psalt totiž v listě onom: »Přede vším pak nemeškejte očistiti zemi od těch přehorlivých darebáků, kteří navádějí řečmi svými národy, aby se nám vzepřeli, kteří očerňují naše jednání a kteří chtějí světu namluviti, že jest víra naše marnou domněnkou. Takové netvory jest třeba zardousiti, jako jsem to já zde učinil odpravením Španěla Serveta.« ²⁾ Vůbec pak psali a též jed-

¹⁾ Pareil monstres doivent estre étouffés, come je fis ici en l'exécution de Michel Servet, Espagnol.“ Celý tento list jest otištěn ve spise: Notice Historique sur la ville et le canton de Valréas (Paris 1838).

²⁾ Adresse exhortoire sur la Réformation de l'Eglise.

nali Kalvín a jeho stoupenci proti jesuitům tak, jak se dá dokázat četnými příklady, že mohl Becanus o nich napsati, že bylo jejich zásadou: »Jesuiti, naši největší odpůrci, musejí být povražděni, nebo když se to nemůže státi snadno, vyhnáni, anebo aspoň lžemi a pomluvami utlačeni.« ¹⁾

Abychom však nemluvili jen o době staré, všimněme si také doby nové a nejnovější. Zde však nacházíme tolik látky, že věru nevíme, s kým že bychom vlastně měli začít a s kým skončit. Nejlépe snad ještě bude, když zde nejdřív uvedeme aspoň krátký výňatek z listu kazatele protestantského, jenž byl celý uveřejněn v »Evang. luth. Kirchenzeitung« r. 1889 a to v čísle 5. Vypravujeť tam kazatel onen o svých zkušenostech na universitě a co prý tam všechno nevěrečtí professoři protestantské theologie vykládají. Pravíť mezi jiným: »Hněv, veliký hněv zmocnil se mne a naplnil celou moji mysl, když jsem slyšel učiti: »Tenť jest tedy onen starý článek víry (totiž o hříchu prvotném); o tom, pánové, přece nemůžete jako vzdělaní mužové ve svých osadách kázati; kdybyste ho však na kazatelně chtěli popírat, vzbudili byste proti sobě odpor a nepřátelství, proto že bývají v každé obci přece ještě někteří, kteří se tohoto starého článku drží. Proto

¹⁾ Becanus, T. I. op. 17. Aphor. 15 de modo prop. Calvinismum. — Slova Becanova nejsou citátem ze spisů Kalvínových, nýbrž celkovou závěrkou, z jeho slov a činů. Pozn. pis.

jest vám možno nejlíp takto raditi: Mlčte o starém a kažte, co se srovnává s vaším vzděláním. Budete-li o staré víře mlčeti, přijde znenáhla v zapomenutí a po jisté řadě let budete mítí vyhráno bez boje.« Já bych byl nevolí hlasitě vykřikl; roztrhl a rozšlapal jsem před očima profesora brkové své péro. Bylo mi jako bych viděl, jak se na mne šklebí se všech stran posměšně pitvorné postavy: »Tedy budeš příště ve jménu božím lháti a klamati!«

Přetvařovati se, lháti a klamati za tím účelem, by se člověk udržel ve svém úřadě, kterýž mu skýtá s dostatek chleba, není to jednat podle zásady: »účel posvěcuje prostředky?« A tuto zásadu vštěpoval svým posluchačům podle svědectví kazatele protestantského professor protestantské theologie!¹⁾ Že pak jest takových professorů theologie na protestantských universitách mnoho v Německu i jinde, není žádným tajemstvím; když pak jejich posluchači, kteří ve studiích přišli o víru, stanou se později kazateli a kážou lidu o apoštolském vyznání víry, čím pak jsou vlastně? Necht' za nás odpoví výše už jmenovaný list protestantský, aby snad se nezdálo, že soudíme stranicky. List ten pak píše (r. 1888 č. 43.): »Studující theologie (ovšem protestantské), v nichž byla vzbuzena pochybnost nad pochybnost o Kristově Božství, jimž byly knihy evangelií do povětří vyhozeny, jimž byly nejstarší dějiny církve před-

¹⁾ Viz Gottlieb: Der Krach v. Wittenberg“ str. 49-51.

vedeny jako dějiny *vynalezení* křesťanství (takovíto studující) mohou, když nastoupí úřad . . ., říkati apoštolské vyznání víry pouze jako *lháři*.«¹⁾ --- Když však přece trvají v úřadě kazatelském, ačkoli nevěří tomu, co káží, nýbrž jen se dělají, jako by věřili, nejednají pak podle zásady: »účel posvěcuje prostředky?«

A toto přetvařování se, toto klamání, kteréž jest mezi kazateli tak velice rozšířeno, se i docela vážně omlouvá, a nejenom omlouvá nýbrž i docela ospravedlňuje. Že tomu tak jest, do-
svědčí nám na př. Dr. Bedřich Paulsen, protestant, muž velmi vážný. Nebo když i mužové, jakým jest on, toto pokrytectví ospravedlňují, jak to musí vypadat v celém moderním protestantismu? Paulsen pak píše mezi jiným takto: »Co platí ve škole o učiteli, platí též v kostele o kazateli. Dejme tomu, že jest jeho osada zastrčená vesnice, kde ještě nikdy nebylo slyšet jména Straus a Renan. Zde platí ještě Bible beze všeho odporu za slovo *Boží*, jež nám bylo sděleno skrze svaté muže. Kazatel však se dal kritikou přesvědčiti, že Bible povstala jako jiná kniha atd.« (t. j. kazatel se stal nevěrcem). Nemá proto mluvit ku svým ovečkám o Bibli jako o *slovu Božím*? Má jim snad přednášet výsledky učené (t. j. nevěrecké) kritiky, by je přiměl k tomu, by upustili od svých zděděných předsudků a bludů? To by mělo pouze za následek, že by u nich uvedl

¹⁾ Gottlieb l. c. st. 61.

v opovržení knihu, kteráž jim byla až po tu dobu vůdcem a světlem, občerstvením v životě a útěchou v smrti. Neboť by mohli, kdyby mu věřili, nyní snadno říci: tedy jsme byli knihou touto klamáni! Nechce-li náš kazatel něco takového, **pak jest jeho povinností, aby mluvil o Bibli** bez otálení a rozmýšlení *tak, jak o ní zvykli mluvit jeho se-
dláci.*“ ¹⁾

Něco takového se ovšem přičí i »Českému Bratrovi«, od něhož se dovídáme, že prý se i ve Vídni na protestantské theologické fakultě ta protestantská theologie prapodivně vykládá. Píšet zajiště: »Ve Vídni? Tam, kde se učí kandidáti lhát, se přetvařovat a vykládat něco, čeho sami necítí, čemu celá bytost jejich se přičí?« atd. (»Č. Br.« 1894, str. 255.)

»Český bratr je snad téhož náhledu jako superintendent Dr. Möller, kterýž napsal, že když prý by kazatel (rozuměj: protestantský) neměl více víry, že by měl jako svědomitý muž vzdát se svého úřadu a že by neměl ani čekati, až k tomu bude vyzván.²⁾ — Dr. Möller tu však stojí mezi protestanty se svým náhledem — a to náhledem poctivým a spravedlivým — skoro osaměle a ví velmi dobře, že i popírači základních článků víry trvají ve svém kazatelském úřadě a že přetvářka jim jest prostředkem, by se v něm udrželi.

¹⁾ System der Ethik sv. 1., str. 570; Gottlieb l. c. str. 73.

²⁾ Gottlieb l. c. str. 55.

Nikoli tedy u jesuitů, nýbrž u největších jejich odpůrců jedná se podle falešné zásady, že dobrý účel posvěcuje i špatné prostředky.

Když pak mnozí protestantští páni i při hlášení slova Božího se přetvařují a své posluchače klamou, předkládajíce jim za pravdu něco, co sami za pravdu neuznávají, můžeme se pak diviti tomu, že si dovolují i také jinde k dosažení svého cíle užívatí prostředků nedovolených?

Dokladů toho mohli bychom uvést celé haldy. Obmezíme se však pouze na dva. Mužem velice nepohodlným byl protestantům vedle Petra Kanisia zvláště P. Bellarmin, jenž dovedně vyvracel bludné jejich nauky. Aby se mu pomstili, šířili o něm lži a pomluvy druhu nejhoršího. Šest let před jeho smrtí vydali docela o jeho smrti »pravdivou novinu čili historickou zprávu,« ve které stálo, že »zemřel bídne v zoufalství, že křičel a řval a že předpověděl, jak bude odnesen na pekelném, ohnivém kozlu a jak bude musit v pekle býti nejvyšším mezi papeži a biskupy, mnichy, kněžími a jeptiškami. Dále pak bylo ve zprávě té tištěno, že prý zemřel bídne, zapřev Boha a Ježíše Krista, a že je věčně zatracen; nebo jak prý tito lidé žijí, tak prý také umírají, a ještě teď prý je ho vídati, jak se vznáší v povětrí ve svém paláci za bílého dne na hořícím okřídleném koni a při tom hrozně běduje a křičí.¹⁾

¹⁾ Katholische Flugschriften, Berlin č. 30., str. 53.

Bellarmin četl v Římě tuto »pravdivou« (!!) zprávu o své smrti a psal do Němec, že je, chvála Pánu Bohu, dosud živ a zdrav!

V novější době vyskytla se pojednou v různých listech protestantských prazvláštního druhu řeč, kteráž měla za účel štváti proti Římu a fedrovati sektu starokatolíků. Řeč ta byla v listech protestantských připisována biskupovi Strossmayerovi. Když se o tom tento slavný biskup dověděl, hned protestoval, že řeči takové nebo podobné nikdy nemluvil. I proslulý biskup Ketteler vydal svědectví, že poslouchal pilně všechny řeči, jež byly mloueny na koncilu v Římě, ale řeči podobné, jaká se připisuje biskupovi Strossmayerovi a o kteréž se dí, že prý ji mluvil na sněmu vatikánském, že vůbec neslyšel a že může směle prohlásiti, že řeč tato vůbec mluvena nebyla. Některé listy nyní odvolaly dřívější svoje nepravdivé tvrzení. Co to však bylo platno? Po čase přišel protestantský kazatel Dr. R. Krone a vydal tuto padělanou řeč jako brožurku evangelického buntu a to pod číslem 54 — Když však bylo dokázáno, že je řeč tato prostě smyšlená, nebyla brožurka vzata z prodeje, a na konečné ostré vyzvání katolického časopisu »Germania« odpověděl vydavatel jmenovaných protestantských brožurek Dr. Leopold Witte: »Těšilo by nás, kdyby (Germania) oné řeči dopomohla ku většímu rozšíření v kruzích sobě blízkých, **ať ji mluvil Strossmayer nebo nemluvil.**« K těmto slovům Wittovým odpověděla katolická »Germania« (10. května 1893)

krátce a dobře : »Pan Dr. Witte (a p. Dr. Krone) nezhrozil se cynismu, jakýž spočívá . . . v posledních jeho slovech: »**ať ji mluvil Strossmayer nebo nemluvil,**« že ho rozšíření dotčené řeči v kruzích katolických bude *jenom těšiti*. Co je to jiného: než: *ať pomluva nebo ne, jen když vyplní účel svůj*: Calumniare audacter. Finis sanctificat media — Pomlouvej zmužile: Účel posvěcuje prostředky?« ¹⁾

Máme už přestat? To, co jsme zde uvedli, jak z doby starší tak i novější, stačilo by k plnému provedení důkazu, že na straně protestantské byli a jsou lidé, kteří se řídili a řídí dosud bludnou zásadou, že prý »účel posvěcuje prostředky.« By však bylo patrné, že jsme na listě titulním nenapsali bez příčiny: »kdo v té peci sedá, jiného tam hledá«, musíme ještě aspoň krátce vzpomenout vývodů Gallwitzových. Gallwitz je protestantským městským farářem a zároveň též superintendentem v Sigmarinkách. Muž tento napsal knihu o mravouce, v níž zřejmě a obšírně **hájí zásadu**: »*účel posvěcuje prostředky*« t. j. zásadu, že dobrý účel posvěcuje *všecky* prostředky, všecko totiž činí dovoleným, co napomáhá ku dosažení onoho účelu; neboť praví výslovně: »*Je-li účel mravný, jsou mravny i prostředky, kteréž vedou k jeho dosažení.*« To pak se snaží odůvodniti as následovně: Čin, ať jakýkoli, není sám o sobě ani zlý ani dobrý, nýbrž nabývá mravní své hodnoty *pouze*

¹⁾ Kathol. Flugschriften, Berlin — č. 75, str. 49—50.

od účelu pouze od osobního směru vůle jednající osoby. *Jsou-li smýšlení a úmysl člověka dobry, pak jsou i prostředky, jež slouží k dosažení tohoto cíle aneb se k jeho dosažení napomáhat zdají, mravně dobry a dovoleny, třebas by se sebe více podle názoru obyčejného odchylovaly od toho, co se zove právem nebo neprávem.* Toto pravidlo platí zvláště též o vědomé nepravdě, lži, nespravedlnosti, rušení úmluvy, rušení přísahy atd. ¹⁾ — Není tohle »rozkošné«? Pan Gallwitz jest však hodný pán a proto tuto podivnou svou zásadu na konec přece trochu »obmezil«, řka, že, kdo se chce řídit zásadou: »účel posvěcuje prostředky,« musí býti přívržencem mravouky *volné* či *nezávislé*, katolík však že se touto zásadou řídit nesmí, a kdyby se jí řídil přec, že by jednal nemravně, proto že prý katolík vůbec nemůže mít na zřeteli *žádný dobrý účel*. *Pro pravého protestanta jest prý však, jak píše Gallwitz dále, »tato zásada rovněž tak nevinna (harmlos) jak nezbytně potřebnou.* ²⁾

Toto poslední rádi věříme. Nebo co by si bez falešné této zásady počali tak mnozí »praví« protestanté ve svém boji proti »Římu«, proti církvi katolické a katolickému náboženství vůbec? co pak by si bez ní počali zvláště v urputném boji proti jesuitům? Cím by byli, prosím vás, bez zásady této řeči a spisy tak mnohých »pra-

¹⁾ Hans Gallwitz, Das Problem der Ethik in der Gegenwart, Göttingen 1891, st. 182, 187 a násl.

²⁾ Kathol. Flugschriften, Berlin čís. 75, str. 59—60.

vých«? Tyť by se musily jednak velmi scvrknout, jednak pak by ani nemohly spatřiti světlo světa. Proto se tomu pranic nedivíme, že Galwitzovi, když mnozí rozvážní protestanté nad divným jeho učením povážlivě počali kroutit hlavami, ihned přispěl na pomoc jiný »pravý« protestant, jenž hájil a schvaloval tutéž zásadu. Tímto Gallwitzovým zastancem a pomocníkem nebyl pak nikdo jiný nežli Dr. Beyschlag, professor protestantské theologie na universitě v Halle.

Kdo toto všecko nestranně uváží, dá nám jistě za pravdu, díme-li, že by ti bojovní páni v protestantském táboře místo štourání do katolíků a zvlášt jesuitů, udělali lépe, kdyby zametali před svými dveřmi, kdyby se rázně a mužně ozvali proti tak mnohým svým professorům theologie, kteří bez ustání řezou a píchají kritickým nožem svým do Písem svatých a z nich kus po kusu odřezávají, kteří kandidáty theologie učí přetvářce a na konec se neostýchají — jako to učinil Dr. Beyschlag ve svých »Německo - evangelických listech« a před ním pan Gallwitz — hájiti zřejmě falešnou větu, že dobrý účel posvěcuje i špatné a hříšné prostředky!

Ročník V.

Cena 4 kr.

Čís. 3—4.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje :

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Svobodomyslníci

a socialní demokraté.

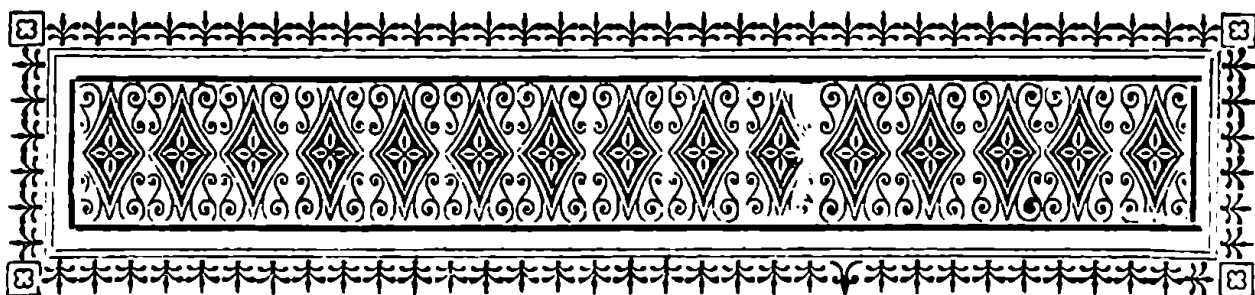
(Řeč Dra Roberta Neuschla na schůzi katolicko-politické jednoty v Novém Městě dne 23. září.)

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Velectěné shromáždění!

Půda, na které této chvíle stojím, jest mně posvátnou, půdou drahou a přemilou. Pravím »posvátnou« — vždyť stála v městě vašem kolébka mé matky, a já jako chlapec a studující často a rád dlíval jsem ve středu vašem. Jsem tudíž synem, dítkem z krve vaší, patřím v jisté míře vám — mám u vás jakési právo domovské. Půda tato jest mi drahou, milou — vždyť Nové Město je staré město katolické, jehož předkové známi byli jako rozhodní katolíci a zbožní mužové smýšlení konservativního! Čest budiž památce jejich! — Než časy změnilly se — i k vám přišli apoštolové moderní svobodomyslnosti — známe je dobře — a učinili vašim slavným předkům a vám tu hanbu, že staré katolické město vaše ve veřejnosti, ve sboru zákonodárném naší říše zastupuje muž směru liberálního, směru mladočeského, »právní přítel lidu« dr. Tuček, tak že

zdáti se může před světem, že katolické Nové Město mladočeským je — což já však dovolím si popírat, poněvadž je to lež, poněvadž několik pánů není ještě celé město. Privil jsem, že též z krve vaší pocházím, a poněvadž ještě k tomu katolickým knězem jsem, nemůže mi býti lhostejno, kdo v životě veřejném vaše katolické město zastupuje. Abyste tedy poznali, co je to ta mladočeská nebo moderní svobodomyslnost, k níž i váš poslanec »právní přítel lidu« dr. Tuček se hlásí, chci odhaliti závoj s tváře její a ukázati vám, jak vlastně vypadá a kam její zásady vedou. Dokážu vám větu, že »kdo šíří zásady moderní svobodomyslnosti, pracuje do rukou sociálním demokratům«, čímž řečeno je o svobodomyslnosti všecko.

Mezi jinými vítěznými válkami, které vedl slavný národ římský, uvádějí dějiny též tak zvané války punické, které směřovaly na zlomení moci a panství na moři královny moře, hrdé Karthaginy. První válka punická končila vítězstvím Římanů, sláva a moc Karthaginy byly podvráceny — avšak město Karthago zůstalo státi — též druhá válka punická skončila vítězstvím Římanů — Karthago pokořeno ještě více, přece však ještě stálo. To mrzelo prozíravého státníka římského Catona, který tudíž každou promluvu, již v senátu římském činil, končival slovy: »Ostatně však přece míním, že Karthagina musí býti vyvrácena.« — Přání jeho splnilo se po třetí válce punické.

Jako Řím starý vítězem byl nad hrdou Karthaginou, tak musí zvítěziti křesťanství, musí zvítěziti křesťanské zásady na celé čáře nad lživou moderní svobodomyslností! — A proč?

Mámť nezvratné přesvědčení, že nevrátí se blaho a štěstí a spokojenost národů, dokud jen jediná zásada liberální tížiti bude šíje jejich! Liberalismus nikdy a nikdy společnosti lidské požehnání a blaho přinést nemůže, protože je dílem lži a hříchu, hřích pak každý bídné činí národy, praví Duch svatý, a německý básník Schiller: »To právě je kletbou činu zlého, že vždy jen nové zlo ploditi může« — zlem tím, jež liberalismus zplodil, je sociální demokracie, jak postupem přednášky mé poznáte.

Dlouholetým a mohu ujistiti vás, že svědomitým studiem nabyt jsem toho přesvědčení, že strůjcem a původcem vsí bídy nynější — hmotné a mravní — té všeobecné nespokojenosti, rozervanosti všech tříd a stavů společenských jest lživý, venkoncem lživý liberalismus.

Co tu bídy, co hladu, co krve a mozolů, kolik zničených existencí, kolik žebráků tělesných a duševních, kolik milionů proletářů označuje cestu panství jeho!

Proti celému křesťanství namířeno má, zásady křesťanské vyhladiti chce ze všech řádů společenských, domácích a veřejných, státních a politických — je to útok na odkřesťanění národů. Poněvadž však křesťanství je národů civilisovaných životní čili existenční podmínkou — pod-

mínkou jejich štěstí a blahobytu — patrně, že kdo v národě svém zásady svobodomyslné šíří, národ svůj vlastně otravuje, na něm vraždy se dopouští. A proto: Žádný pardon! Žádná milost! Žádné hovnění zásadám liberálním! Žádné omlouvání, žádné vyjednávání, žádný smír s liberalismem není možný! Pryč musí, vyhlazen musí býti i s kořenem se tváře země! Jinak trpěti budou národové ještě více, ještě hůře!

Počátek dobrý vítězného boje křesťanského již se stal. Leckde padají již hradby a bašty liberálních tvrzí — slavní náměstkové Kristovi, Pius IX. a Lev XIII, otevřeli národům zraky, strhli škrabošku s tváře svobodomyslnosti, kterou svět šálila a klamala a ukázali ji udiveným lidem v celé její bídáckosti, nazvavše »svobodomyslnost«
»morem«
na výsost nebezpečným.

Než to je všecko málo — národové křesťanští nesmějí ustávat v boji proti liberálům — s mečem v jedné a s kladivem v druhé ruce musejí vystaviti si starou křesťanskou budovu společenskou.

Kde jste kdo lidé dobří, mužové šlechetní, pomáhejte, potírejte lživé zásady liberální, svobodomyslné, mladočeské.

Mnohé ještě drží liberalismus ve své moci!

Bajonety vojenské potlačily revoluci hladu na Sicilii, kdysi komoře obilní Italie, revoluci hladu, pravím, lidí kostlivců, revoluci zaviněnou liberálními vydřiduchy, a liberalismus panuje v Italii dále!

O 800 milionů národního jmění ožebračilo liberální hospodářství ve Francii lid francouzský a liberalismus panuje ve Francii dále.

Co tu ran a to hlubokých a otevřených na těle katolické církve a našeho národa nešťastného, ran to způsobených liberálním hospodářstvím — a liberalismus panuje v Rakousku dále!

A národ český místo, aby hleděl léčiti se zdravými zásadami křesťanskými a hledal si spojení zásad křesťanských — začíná spásu svoji hledati v liberalismu, v mladočešství, ve svobodomyslnosti!

Jakoby slepotou poražení, nechtějí národové vymaniti se z objetí upíra, jenž dossává poslední kapky krve jejich!

Je sice pravda, že uhasíná již hvězda slávy liberální, že dávno již stržena je s hlavy nestvůry liberální slavozáře její, že již nenosí drze vztýčenou hlavu, že leckterý štulec již odnesla, že pryč jsou ty doby, kde za něco čestného pokládáno zváti se liberálem, je pravda, že pracuje se leckde, třeba že nerado a s nechutí proti srsti liberální, že dávají se záplaty na otevřené rány společnosti choré . . .

Než to nedostačí, to vše je málo! Zde dá se na hroznou ránu náplast a vedle zrovna provalí se rány dvě, tři . . .

Dokud se nenasadí sekera na kořen, na hrdlo té infernální (pekelné) bestie, jež zove se liberalismus, dokud neuřízne se celý venkoncem jedovatý výhon liberalismu na stromu křesťanské spo-

lečnosti a místo něho nevroubí se starý, osvědčený, zdravý štěp křesťanství, nezachráníte společnosti křesťanské, nezachráníte pracně zbudované dvou-tisícileté civilisace křesťanské! Nad Evropou rozestře křídla svá tmavá noc barbarství, z pomníku vzdělanosti křesťanské zbude veliká hromada zřícenin — revoluce děsná, hrozná, jaké svět dosud neviděl, »s kadeřemi divoce vlajícími, sandály železné na nohou« — jak líčil ji Lassalle — dá Evropě tvářnost docela jinou a pomstí hrozným, přehrozným způsobem ty do nebe volající hříchy, které liberalismus na společnosti, zvláště na lidu chudém páchal. Ano táž revoluce vykoná též pomstu na společnosti evropské samé za to, že křesťanstvím pohrdla, že dobrodiní křesťanství si nevážila.

A vykonavatelem exekutorem toho díla hrozného bude v rukou Božích sociální demokracie, táž sociální demokracie, kterou liberalismus sám si vychoval a velkou a silnou a tak četnou učinil. A to stane se jistě, to stane se velmi brzo, tím spíše, čím déle ještě destruktivnímu učení lživé svobodomyslnosti národové holdovati budou!

Neboť učení svobodomyslné pracuje všude a ve všech směrech výtečně do rukou sociálním demokratům. Ti jen čekají a smějí se. A proto zůstane mým nezvratným přesvědčením, že liberalismus co nejdříve všudy musí býti s tváře země vyhlazen. A proč? Poněvadž liberálové, svobodomyslníci, Mladočeši, vlastně sami připra-

vují a chystají to, co sociální demokraté chtějí. A co chtějí sociální demokraté?

1. Demokratickou čili lidovou republiku, která má býti vlastníkem čili majitelem všech prostředků výroby a práce a chleboďárcem všech;
2. úplné bezbožectví.

Cílem sociální demokracie posledním na poli politickém je sociálně-demokratická republika čili lidový stát. Ovšem že prozíravější a opatrnější z nich opatrně si vedou s tímto záměrem svým a že s celým plánem se nevytasí. Vědět dobře, že není rádnou novou institucí, byť sebe lepší byla, jedním rázem společnosti vnutiti — narážet by prozatím na odpor obrovský a proto vyčkávají; jen pomalu, pozvolna, až jim liberálové cesty k tomu více upraví, základy monarchie více podkopou, dynastické smýšlení v lidu více otřesou atd.

Plán však příští své sociálně-demokratické republiky mají úplně hotový; výrazem jeho je program jejich gothajský z roku 1875. Tam nebude žádného krále více, ba ani presidenta, nýbrž v čele republiky té má státi kollegium, sbor řídicí, správní jakási rada čili výbor. — Slova: vrchnost, poddaný, poroučející, poslouchající úplně vymizí. Svrchovaný lid pracující jediné vlásti bude, bude vrchností a poddaným zároveň, všichni pak úředníci lidem na krátký jen čas volení budou pouhými plnomocnými čili mandateři jeho.

Po království tedy ani zmínky více. A podaří se jim to? Proč by ne! Nelze upírat, že

monarchická Evropa sama snahám a záměrům těchto republikánským velmi přeje a k jejich uskutečnění přispívá

Říkají sice jistí lidé a vysvětlují celý tento časový proud Amerikou, že prý vane příliš republikánský vítr z Ameriky — chtějí tím odvrátiti pozornost veřejnou od vlastních nekalých rejdů. Já myslím: Republikánské myšlenky neměly by přes Atlantický oceán na Evropu takové působnosti, kdyby u nás mysli lidské dávno již nebyly někým jiným pro ně připravovány.

Milí páni svobodomyslníci, to zpívají již vrabci na střeše, že po způsobu licoměrných pokrytců obstupujete sice trůny zbývajících monarchií evropských, tajně však lid o všecken dynastický smysl připravujete a nádennickou práci konáte socialistům pro jejich příští republikánský stát. A to vám dokážu.

Nyní výslovně podotýkám, že mluviti budu zcela všeobecně o konstituční monarchii a že nemám na zřeteli žádné konstituční monarchie zvlášť.

Prosím, já se ptám: což jiného je »konstituční panovník ve smyslu liberálním, což jiného než president, který se pouze větší civilní listou, to jest vyšším služným liší od hlavy republiky? Konstituční panovník musí zvoliti si ministry z té strany, která ve sněmovně většinu má, tito pak »vládnou«, proto říká se jim vláda — kdežto on jen »panuje«. Panovník konstituční musí usnesení sněmovní většiny jednoduše podepsati bez ohledu na vlastní svědomí — slovem: konstituční

panovník má jen nimbus důstojenství královského, nemá však moci. Jeho osoba je „svatá a nedotknutelná“, avšak osobě té schází podstatná známka osoby lidské, svobodné totiž a volné sebeurčování. Naopak: čím ochotněji podaná usnesení ministerská podepisuje, čím více mimo vládu stojí, tím konstitučnějším je.

Bůh uchovej, že bychom si přáli návrat naprosté, neobmezené vlády knížecí, bylať to pravá stvůra křesťanského království středověkého.

Než je liberální konstituční království lepší? Tenkrát dělal panovník, co chtěl a nyní dělá sněmovní většina, co chce. Vždyť liberálové sami nazvali nynější konstituční monarchii „nejlepší formou republiky“.

Pód tímto jejich heslem směl Ludvík Filip francouzský a Leopold I, král belgický, nastoupiti trůn — vždyť liberálové sami to říkají, že nynější konstitucí, nynějším zastupováním lidu v parlamentu má týž lid připravován býti pro republiku.

A pak prý jsou liberálové těmi nejvěrnějšími a nejoddanějšími strážci dynastie a korun královských a mají plná ústa loyálnosti . . .!

Z úst liberálních, svobodomyslných, tedy i mladočeských lhářů je slyšet stále slova: »Všecko s lidem a pro lid«. Avšak prolhaně, jakož vůbec liberálové všude lhou, kde mluví a jednají »pro lid« — myslí se »lidem« tím strana panující, plutokracie peněžníků a velkoobchodníků s obli-
gátním ocasem liberálních profesorů, liberálních

advokátů, liberálních, židovských a požidovštělých novinářských akrobatů a rozdivných živoků, kteří pro hlubší smýšlení jsou příliš hloupí, pro vznešené pak zásady křesťanské příliš mizerní a bezcharakterní.

Takovým způsobem chová královské důstojenství v liberálních státech v sobě vnitřný odpor: říká se tomu království, zatím však je to vlastně již republika. A sociální demokraté se jen smějí, jejich táta pro ně a za ně výtečně pracuje. Prohlašují pak docela správně, že přechod od království liberálního k republice jejich bude mnohem menší než onen od království absolutního ke konstitučnímu. Věc prý vlastně již máme, jenom s jménem si ještě ti loyální liberálové netroufají Socialisté však se již i s jménem vytasili a docela otevřeně a veřejně čítají a lidu vypočítávají, jak ohromné sumy národy ročně stojí ty korunované hlavy; že prý Francie nyní místo dřívějších 21 milionů marek platí nyní jenom 778.000, že švýcarský president dostává nepatrnou sumičku 68 000 marek, kdežto příjmy osobní ostatních evropských monarchů činí přes 103 miliony marek!

Zdali asi takovéto čítání v době naší materialistické přispěje k upevnění dynastického a monarchistického smýšlení lidu?!

Dokud ještě Bismark kancléřem byl říše německé, mluvilo vše jen o Bismarkovi, jinde mluví zase jen o Crispim, jinde o Gladstonovi, jinde o Wekerlovi

»Však to Bismark spraví« — tak to jde ústně a písemně celou Evropou.

O králi a císaři se ani již hrubě nemluví. A pak se ještě jistí lidé diví, že ubývá víry v potřebnost monarchie, a že duch republikánský stále větších nabývá rozměrů A sociální demokraté hnutí to pozorují a jenom se smějí.

Nezvratnou je pravdou, že královské trůny v Evropě nejvíce poškozeny byly zásadami liberálními. V Itálii byli republikáni po celou řadu let ministry; co v Portugalsku a Španělsku důstojenství královské znamená, ví již každý studentík; v Německu a v Rakousku sympatisovala svého času celá liberální žurnalistika s Gambettou a jeho červenými; v Rusku je smýšlení monarchické ještě více podkopáno než kde jinde A socialisté vyčkávají opatrně a smějí se. A což není republika dobrá ústava státní? O ano! zbudována však na správných zásadách křesťanských! »Nebude-li Hospodin stavěti domu, marně pracují, kdož stavějí ho.« Žalm 126. Nikdy však republika ustavená a řízená zásadami liberálními a ještě méně zásadami sociálně-demokratickými! Liberalismus a jeho syn sociální demokracie je dílo hříchu a lži a proto vše, co oni národům dáti chtějí, je již předem života neschopno, poněvadž stíženo kletbou Boží.

A nyní se obraťme k našim liberálům mladočeským. To jsou přece spolehlivé opory trůnu! to jsou pěstitelé a šířitele dynastického smýšlení v Čechách. To dokázala nejlépe řeč vůdce mla-

dočeského Jul. Grégra na říšské radě roku letošního. To byla řeč velezrádná, kde litoval toho, že vůbec kdy Čechové dynastii naši si zvolili. To byl signál, to byl povel ku vzpouře, k revoluci proti dynastii. Inu, když vůdce liberálů českých troufá si tak mluvit před tvář císařského hradu, což divu, že též dr. Kaizl a jiní nechtěli zůstatí pozadu a seč byli podporovati se jali vydávání listů radikálních.

Národe český, kdysi slavný, to máš přece slavnou politickou representaci, to máš slavné zástupce a vůdce!

Nedávno řekl dr. Pacák v delegačním zasedání, že prý věrnému, loyálnímu národu českému odměňuje se vláda výminečným stavem.

Ano jistě, docela jistě byl a je národ český loyálním, ale jak dlouho bude takovým, když liberálové mladočeští s Grégrem v čele dynastické smýšlení takovým způsobem neloyálním soustavně podkopávají!

A tito lidé chtějí hájiti českého státního práva! Buď ani neznají obsahu jeho a tomu rád věřím, že devět desetin jich obsahu státního práva českého nezná, anebo znají-li je, balamutí jednoduše český lid.

Pokud já četl jsem prameny práva toho, jako jsou:

Starý řád práva zemského ze XIV. věku, Majestát Karla IV. (Majestas Carolina), Kniha starého Pána z Rožmberka, Pana Ondřeje z Dubé výklad na právo zemské, Kniha Tovačovská,

Knihy devatery Viktorina Kornelia ze Všeherd, Zřízení zemské Vladislava práva městská království českého, usnesení sněmovní, Verneuerte Landesordnung Ferdinanda II., novější státoprávní zákony, jmenovitě pragmatická sankce Karla VI. přijatá od stavu českých roku 1720, vojenský decennální reces Marie Terezie, patenty Františka I., zákony z let 1848 až 1868, jmenovitě kabinetní psaní Ferdinanda V. a diplom říjnový z r. 1860 atd., poznal jsem, že v nich ve všech mluví se o »králi«, o »království«, nikdy však o nějaké socialistické republice, k níž zásady liberálních mladočechů směřují! Je tam řeč o králi z »milosti Boží« (příkladně v knize Tovačovské — nebo na jiném místě čtu: »My Ladislav z Boží milosti král volený český ...) a ne z »milosti lidu«! Že prý »všechna« moc je z lidu ... a jiné. Když »všechna«, pak i moc otcovská, a svědomitý otec, který užívá rozumně prostředků v písmě sv. naznačeného, bude podle toho museti ptáti se lidu, smí-li svému nezdárnému synku vyprášiti kalhoty ...

V pramenech státního práva českého je řeč o »přísaze krále k Bohu«, v něhož liberálové mladočeští nevěří, k »Matce Boží a všem svatým«, kterým oni se posmívají ...

V tak zvaném »Verneuerte Landesordnung« Ferdinanda II. čtu: »že chceme katolického náboženství pevně se držeti«, a nám katolíkům chtěli v Brně o sjezdu katolickém Mladočeši za souhlasu různých »rádců« lebky rozbiti ...

Celé státní právo české spočívá na zřízení stavů, čili stavovském. Stavy však liberálové rozbili a toto rozbití naši čeští liberálové jako důslední lidé schvalovati musejí, a že je schvalují, vysvítá z toho, že chtějí všeobecné, rovné hlasovací právo ne dle stavů, nýbrž v rozbité, rozprášené, atomisované společnosti, aby sociální demokraté zvítěziti mohli

V pramenech státního práva českého mluví se o právech, výsadách, privilegiích . . . liberálové však žádných výsad a privilegií neuznávají, všechny lidi úplně rovnými a stejnými prohlašujíce. Co tedy chtějí liberálové mladočeští jako liberálové hájiti z toho českého státního práva?

Tam mluví se též o korunovaci, že dít se má arcibiskupem pražským nebo olomouckým, obřadem náboženským, že král před Brnem s koně má sestoupiti a kříž svatý políbiti («pacem» stojí tam) . . . a dr. Podlipný by také k té korunovaci šel, kde se k políbení podává kříž?

Víte, co oni ti slavní vůdcové našeho národa chtějí?

Socialistickou republiku. A koho by asi si zvolili za předsedu? Koho do správní rady? Ó to by byly v Čechách časy! . . . pak by místo písně: »O překrásná země Ameriko« — zpívalo se: »Čechie, ty země přerozkošná«.

Civilní sňatek byste měli hned, a holka kde jaká, všecko by se provdalo . . . Kdyby vy jste místo občanského sňatku dali řemeslníkům víc

chleba a starali se o to, aby sedlák neměl tolik dluhů, to by byla práce záslužnější!

Na důkaz, jak přičiněním svobodomyšlníků otřeseno je v lidu smýšlení monarchické, dynastické, slyšte:

»Když roku 1848 ohroženo bylo světské panství papeže Pia IX., a týž do Gaety uprchl, přispěly mu na pomoc Neapolsko, Španělsko, Francie a Rakousko. V roce však 1870 nehnul se nikdo více. Tenkrát psal pařížský list »Siccle«:

»Poněvadž dříve nebo později všechny trůny padnouti musejí, musí napřed povalena býti opora všech ostatních trůnů.

. . . . Tento (papežský) musí padnouti, aby ústava Spojených Států amerických pod praporem republiky zaujmouti mohla místo staré, přežité ústavy monarchické.«

Než vraťme se opět k tomu budoucímu socialistickému státu. Stát ten čili republika ta má býti stát

úplně neobmezený, všemohoucí, od žádné vyšší moci nezávislý (tot se rozumí, že také ne na Bohu a jeho přikázáních),

on bude teprv dělati právo, t. j. na čem se svrchovaný lid většinou usnese, to bude zákonem, bez ohledu na svědomí jednotlivců, na zaručená práva historická, na přikázání Boží a církevní,

bude živitelem čili chlebodárce všech státních občanů.

Prosím, já se opět ptám: kdo pracuje zrovna

parou ku provedení a uskutečnění těchto tří myšlének? Liberální státy nyníjsí samy.

Příští tedy socialistický stát má býti všemohoucí, v každé příčině neobmezený . . . proč by nechtěl býti; vždyť táta jeho jest všemohoucí, neobmezený, proč by neměl syn též takovým býti? V době neobmezené vlády knížecí bylo zákonem a právem to, co chtěl neobmezený panovník, nyní však je zákonem a právem to, co chce parlamentární většina, i kdyby jen jediným hlasem většinou byla.

Bůh, přikázání Jeho, církev, přikázání její se odkopnou a zákon a právo jest hotovo.

Řád mravní nemá prý co činiti s řádem právním, čili politika, právo nemusí býti mravny, nemusejí se řídití zákonem Božím! aj, aj, aj.

Tedy teprv to zákonem, právem je, co liberální stát uzná? tedy před státem, než státy, zvláště liberální vznikly, nebylo žádného zákona, žádného práva? A socialisté se jenom smějí . . . jejich táta je přece jen chlapík!

Veliký biskup, svobodný pán z Kettelerů, velmi případně řekl, že právě liberalismus vpašoval a usadil v křesťanské společnosti stát bez Boha, stát proti Bohu, ano stát, jenž sám Bohem jest.

A pak se zlobíte, že prý socialisté ženou se za mlhovými obrazy . . . vždyť oni budou dělati totéž, co nyníjsí svobodomyslníci, jenom důsledněji.

Pánové, sociální demokraté jsou výborní logikové, t. j. umějí důsledně rozumovati a dovozovati; příklad vám to objasní: Je-li stát všemohoucí, neobmezený — a liberálové to tvrdí — pak může své všemohoucnosti na všech stranách a ve všem platnost zjednati — může tedy všechny kapitalie, továrny, stavení, skladiště, stroje, zásoby surovin, majetek pozemkový, lesy, kamenné, uhelné kovové doly, průlivy, dráhy, silnice, pošty atd. slovem: všechny prostředky výroby a práce prohlásiti za majetek svůj, jak to již vícekrát udělal s majetkem církve a namnoze též s majetkem šlechty. Či má mít jakýsi posvátný stud před měchy a pytly bankéřů, on, ten všemohoucí stát, který již mnohem posvátnější zlatá jablka do koše svého zabral?! Ale pro Bůh, co pak bude po tom s právem majetkovým!? Co, právo sem, právo tam, vždyť liberální stát teprv dělá právo, vždyť i právo majetkové má svůj poslední důvod ve státu a závisí od jeho »ano« nebo »ne«. Jediný hlas většiny ve shromáždění lidových zástupců a je po křiků, ať si pacient trochu při bolestné operaci křičí. Prosím, kdo je Quartiermacher sociálně demokratického státu, kdo připravuje mu cesty? Liberálové, svobodomyslníci sami . . . a nepamatujete se již, jak jeden mladočeský světloňoš vyhrožoval české šlechtě, co čeká její majetek? Také jeden z Quartiermachrů sociálně demokratického státu budoucnosti. Dříve, dokud ještě panoval názor křesťanský, byl Bůh a Kristus nejvyšším pánem společnosti,

desatero základní její ústavou, křesťanská pak věro- a mravouka pravidlem všeho jednání jak v životě veřejném a státním, tak v soukromém a domácím. Tehdy netvořila teprv vrchnost práva, nýbrž n a l e z e n é právo opatrovala a vykládala. I císaři bylo přísahati, že n a l e z e n é právo občanské a církevní věrně zachovávati a konati bude a ztrátou žezla hrozeno mu, kdyby zákonů církevních a práv a výsad občanů a korporací nešetřil. Tímto způsobem zaručena a pojištěna byla svoboda osoby a korporací proti každé ať jakékoliv tyranii a zvůli. Nyní vytrubují liberálové plnými ústy svobodu na všechny strany a při tom ujařmují kde koho.

Jiný příklad, jak důsledně rozumují sociální demokraté z toho, co jim táta jejich, liberalismus napověděl. Jejich budoucí stát bude živitelem a chlebodárcem všech. Jak na tuto myšlenku přišli? Od liberálů. Rozumujít a uvažujít socialisté takto: Moderní liberální stát má již ve své službě a u svého stolu dvě ohromné armády. Jednou tou armádou je vojsko, v němž vřaděna je právě ta nejzdatnější a nejschopnější část mužského obyvatelstva. Druhou armádou moderních liberálních států jsou úředníci, jichž počet rovněž ohromný jest. Nebylo by tudíž lépe, kdyby stát ještě i ten zbytek do svého žoldu přijal, všelikou výrobu a práci sám řídil a každému živobytí dával? Prosím, já se ptám, jak daleko jsme ještě přičiněním liberálů od státu budoucího socialistického?

Na poli náboženském chce budoucí stát so-

cialistický úplné bezbožectví. Znáám literaturu socialistickou tohoto oboru dosti obšírně, je to snůška rouhání neslýchaných. Vyznačuje se neobyčejnou cynickostí, nestydatou nahotou a úžasnou sprostotou. Některé ukázky:

»My jsme nepřátelé všech kněžourů — »Pfaffen« píše »Volksstaat«. »Jména socialisty není hoden, kdo není atheistou a sám ze všech sil o rozšíření atheismu (bezbožectví) se nestará.« R. Todt, »der radikale deutsche Socialismus« str. 76. »Socialismus — píše professor A. Schäffle (Quintessenz str. 63.) — nynější již venkoncem bezbožecký a každému náboženství nepřátelský — praví, že prý církev je policejním ústavem kapitálu a proletáře šidí směnkou na nebe.«

»Hniloba společnosti římského státu byla prý hnojištěm, z něhož vyvstalo křesťanství.« (Bebel, Glossen str. 10.)

Křesťanství prý je prostředkem na ujařmování lidu. (Bebel, Christenthum und Socialismus str. 7.)

Křesťanství prý je nepřítelem svobody a velikého pokroku (str. 13.). Sám Kristus Pán prý zavrhuje nynější křesťanství. »Viz, co ze mne udělali! Z obyčejného řemeslníka, který ani na výši doby své nestál, z potulujícího se agitatora . . . udělali krále; ze člověka Boha! Zde jsem já, Ježíš Nazaretský, syn Josefův a Mariin, jak na světě jsem žil, chudý, neučený, plebej a socialista, nepřítel vzne-

šených, nepřítel společnosti, nepřítel prázdných forem, rozdivných vyznání víry a kasty kněžské.«

Tato rouhavá slova vkládají se božskému Spasiteli do úst v jednom anglickém spise (Josua Davidsohn str. 35.), přeloženém ženou Liebknechtovou.

Čím prý by byl Kristus, kdyby nyní žil? Odpovídá se: »Moderní Kristus byl by politikem a sociálním demokratem.« (Josua Davidsohn str. 48.)

Dělník, který stoky čistí . . . je užitečnější společnosti než theolog, bohoslovec. (Bebel, die Frau str. 292.)

S hanbou a potupou byl prý Bůh vyhnán z přírody . . . v bouři revoluční byl prý jako prostý polní hlídač dekretem odstraněn. (Lafargue, der wirthschaftliche Materialismus str. 7.)

Slabým lidem ukládati povinnosti, místo silnému Bohu, je prý barbarství. Angličan Buckle staví vilného podvodníka Mohameda — nad Krista!

Křesťanství je prý náboženství člověka nejvíce zotročující . . . Na cestě někde stojí kříž s nápisem: Milosrdenství, nejdobrotivější Ježíši! Svatá Maria, oroduj za nás! Tu prý zračí se ta přílišná pokora křesťanská v celé její bídáckosti. Neboť kdo prý takto celou naději svoji na milosrdenství skládá, je přece jen mizerná kreatura. (Dietzgen, Religion der Socialdemokratie str. 27.)

V pravdě hrozné je, jakou stvůru učinili »theologové« sociálně-demokratičtí z křesťanského učení o nesmrtelnosti a věčné odplatě.

»My tážeme se našich proletářů: K čemu byste té křesťanské nesmrtelnosti potřebovali? Snad abyste se tam stali bourgeois a s dělníky, bývalými vašimi pány, tak nakládali, jak oni nakládali s vámi?

Nač byste si měli nesmrtelnosti přát? Snad abyste v nebi blažených lenořili? To nebylo z d e vaším zvykem -- vaším cílem je vždy práce v n e b i však — a v p e k l e není ž á d n é p r á c e« (Ovšem, židovských továren tam nebude.)

Pánové, není to hrozné?! Kdy asi zasáhne blesk hněvu Božího bídácké péro, by roztříštil je, těchto rouhačů!

A takovíto lidé chtějí zbudovati v budoucnosti spořádanou společnost? Ovšem! Co pak jsou jejich tatíci, naši liberálové, naši mladočeští světloňosi, lepší v příčině té, a přece společnost stojí!? Co pak je těch nadávek a urážek a potup a rouhání p r o t i k a t o l i c k é m u náboženství v mladočeských listech ještě málo? »Kačenka« z Mariánské ulice v Praze a zvedený syn její »Židovy Noviny« v Brně drží se statečně Žida hájí, pohana, helvety, nevěrce hájí, jen ne kato- líka . . . a t o m a j í b ý t i l i s t y, j e ž d á v a j í duševní stravu k a t o l i c k é m u národu s v a t o v á c l a v s k é m u a c y r i l l o m e t h o d ě j s k é m u? Tyto listy chtějí vás poučovati o pravé podstatě myšlenky cyrillomethodějské!?

Jednu jen ukázkou. Lež a překrucování a

egyptská tma v hlavách těch mudrců, toť nejlepší zbraně jejich. Mně vytýkala »Kačenka«, že prý jsem řekl na sjezdu »naši« národní ekonomové, a pak prý jsem uváděl autory německé... Já jsem pravil naši »křesťanstí« národní ekonomové, a poněvadž jsem »katolickým« knězem, ctím a s úctou vítám katolické učence všech národů, — které pak »křesťanské« české národní ekonomy měl jsem asi uvést? Snad Dra. Kaizla nebo Dra. Masaryka, nebo ty veleduchy z redakce »Kačenky« nebo »Židových Novin« brněnských? Tito poslední sice také produkují, ale lži a nadávky na katolickou církev a katolické kněžstvo! Uvedl jsem jména: Dr. Cathrein, Schäffle, Dr. Kraus a pak slavného »Ahrensa«. »Židovy Noviny« brněnské a »Kačenka« v Praze udělaly z Ahrensa Mensa! To je přece učenost! Menz byl v letech dvacátých slavným homoeopathem ve Vídni, ale žádným národním ekonomem! Inu to »Kačenka« a »Židovy Noviny« nevědí, ony nevědí ledacos ještě jiného. O nějakém studiu sociologie u nich není ani potuchy... nač se namáhati? Nadáme trochu katolické církvi a těm nenáviděným »pastuchám« a pro »náš lid« je to také dobré. Kdybych byl snad řekl žertem Dr. Olupsie, byly by přeucené listy ty psaly »Olupsie«.

Opět k věci. Ptám se: od koho naučili se sociální demokraté té infernální nenávisti proti náboženství Kristovu? Od koho, od táty, od liberalismu. Základní zásada liberálů je: popíratí

vše nadpřirozené, každý vliv náboženství zjevného na společnost, stát a jednotlivce. Zpočátku uznávali liberálové ještě jakéhosi velikého světa stavitele, který však o svět více se nestará a někde za horami spí, aby prý jeho děti ve státech liberálních měly větší volnost. Bůh ale, který jenom je, avšak nepanuje, jaký to Bůh, a proto vystavěli si liberálové moderní stát bez Boha; chce-li však kdo ještě na Boha věřit, je to věcí jeho. Prosím, co je to jiného než zásada socialistů: Náboženství je věcí soukromou!? Tím byl odpad společnosti od Boha liberálním státem proveden. Stát ten prohlásil se za nejvyššího zákonodárce, nejvyššího soudce, za nejvyšší Veličenstvo, slovem sám za Boha. Avšak liberalismus, jsa snůškou samých odporů, lže a odporuje si i v této příčině.

Liberální professoři hlásají s učených stolic nevěru, že Boha není, stát však liberální, který professory ty dobře platí, drží si svého ministra kultu (náboženství)!

Liberální stát Boha sesadil, v Boha nevěří, jeho však soudcové žádají od těch, kdož přísahati mají, víry v Boha!

Liberální Francie neuznává úředně žádné neděle více, j m e n u j e však přece biskupy! Jaká to mizerná polovičatost, jaké to hanebné pokrytectví! To jsou socialisté přece jen jinší chlapíci! U nich aspoň víme, že máme před sebou nevěrce

od kosti — ovšem nevěrce, kteří chodili do školy k liberálům.

Nyní, co ty zpropadené »pumy« pracovati začaly, slyšeti najednou: Zachovejte lidu náboženství! Tak? a pánům ne? Redaktorům liberálních novin ne? profesorům vysokých škol ne? fabrikantům ne? úředníkům ne?

Kdo vzal lidu dělnickému víru v život záhrobní? Büchnerova kniha »Kraft und Stoff«, v níž duše se popírá, ve statisících exemplářích rozdávána byla svého času mezi dělníky.

A nehájily se v knize Davida Bedřicha Strausse »Der alte und der neue Glaube«, která pět vydání měla, co nejrozhodněji bezbožectví, nevěra?!

A ke komu chodili do školy Karel Marx, Lassalle, Bedřich Engels, Arnold Ruge, Feuerbach a j.? Nebyl to liberál, filosof Hegel?

A není kniha Maxa Nordaua »Die conventionellen Lügen der Culturmenschheit« daleko horší pověstné knihy Beblovy »Die Frau«? Bebel sám řekl, že spráskl ruce, když četl z knihy Nordauovy kapitulu o nynějším manželství...

A nežádá se v knize liberála Christensena, aby náboženství bylo vyloučeno ze školy, aby oddělen byl stát od církve, oddělena škola od církve?!

Když oplzlá kniha Mantegazzova »Fysiologie lásky« vrchností církevní zakázána byla, kdo pak ji právě ze vzdoru doporučoval? Nebyl to jeden knihkupec v Praze?

A jak doslýchám, má i poslední rouhavé dílo Zolovo »L u r d y«, ač zakázanou četbou je, oblažiti národ náš a státi se potravou duševní naší studující mládeže.

Pověstný Anastasius Grün praví, že prý bezprávi na lidu se páchá, když prý se odkazuje na nebe, poněvadž prý se mu vlastně n e b e bere, když se mu tato země zabírá. Socialisté jsou velice účeliví, chápaví . . . a tak najdeš nad vcho dem k jednomu hřbitovu v Berlíně nápis, jehož smysl je: »Život váš buď rozkoš, radování, žádné není nebe, žádné víc shledání.« Kdo popíral první učení katol. o hříchu dědičném, o vykoupení a nadpřirozeném cíli člověka? To si dobře pamatovali socialisté. Dobře praví, když není hříchu dědičného, pak rodí se člověk přirozeností svojí docela dobrý, špatným ho činí špatné společenské poměry, a poslední vina všech těch zločinů moderních, anarchisty spáchaných, nepadá na ně — byliť to učinění andílci — nýbrž na společnost, ta měla by býti odklizená.

Není-li vykoupení, poněvadž ho ani třeba nebylo, jak liberalismus učí, pak byl Syn Boží pouhým mudrcem, učitelem, ale žádným Vykupitelem, a my si své vykoupení provedeme sami. Sociální demokracie je očekávaným Špasitelem světa. — A pak prý my kněží se mícháme do politiky . . . Tak učení o hříchu dědičném, o vykoupení, o cíli člověka nadpřirozeném je také u nás politikou?

Vytýká se socialistům, že chtějí zrušiti svátostné manželství, že chtějí »svobodnou lásku.« A co? je civilní sňatek liberálů, který náměstek Kristův na zemi Pius IX. nazval zcela sprostým kuběnářstvím,« jsou maitressy jejich, je prostituce, jimi podporovaná, je obchod s dívkami, jimi provozovaný, něco lepšího? Bebel vypsal dokonce i tu celou cestu, kterou nešťastné dívky ty rozváženy bývají.

Celá řada zákonů liberálních, jako: zrušení nuceného křtu, zřízení civilních úřadů na vzdory církve, civilní sňatek, zákon, jímž dovoleno vystoupiti s církve atd. prosím, což to jiného než samé lekce, samé návody, jak si mají zařídití socialisté svůj budoucí stát bez náboženství, bez Boha!

Jak to ale pro Bůh bude vypadati v tom budoucím státu bez náboženství, bez Boha? v té ohromné státní robotárně bez Boha? Ještě trochu krásněji než v nynější zhovadilé židovsko-liberální společnosti . . . Představte si menažerii, kde vypuštěny byly šelmy, jimž dlouho již nebyla dána potrava, a k tomu si přečtete knihu člena akademie pařížské M a x i m a d u C a m p o v u »Die Convulsionen von Paris« o řádění komuny pařížské r. 1871, nebo knihu Lassbergovu o témž předmětu, a máte malý obrázek budoucího státu.

To bude přece volno a dobře, až v š e c k y ty náboženské předsudky přestanou! Nějakému kassírovi se zachce prchnouti s několika tisíci, ale věčný soudce, 7. přikázání . . . ah, to již nebude

platiti. Jakési dámě je nepohodlné 6. přikázání... pryč s tou hloupostí, to již neplatí. Nějakému synkovi žije otec trochu dlouho, rád by dostal jeho úspory (neb to, co si kdo uspoří, ponechá prý i budoucí socialistický stát) — ale to nepohodlné 4. a 5. přikázání... Blahový, to již neplatí. Nějaký prášek udělá již to ostatní.

Jak to bude vypadati v tom budoucím socialistickém státu bez Boha, bez náboženství? Tak asi, jako tam, kde umravňující vliv náboženství Kristova zastaven je. Obrázek podá nám doba, kde v Německu řádl kulturní boj, kde katolická církev byla v okovech.

Počet vražd a pokusů vraždy zvýšil se

	z	92 (1871)	na	221 (1875)
» podvodů	«	186 (1871)	na	545 (1875)
» podvodných úpadku				
	z	59 (1871)	na	228 (1875)
» zločinů proti mravnosti				
	z	501 (1871)	na	1013 (1875)

Jen tak dále! Kdo podporuje a šíří zásady svobodomyšlné, liberální pomáhá sociálním demokratům ku provedení a uskutečnění jejich posledních záměrů, ku zařízení sociální demokratické republiky, jež bude vrcholem zmatků a poblouzení ducha lidského. Proto, kdož jste dobré vůle, kdo jste ještě lidé dobří, potírejte lživé zásady liberalismu, vraťte společnosti základy křesťanské. Čím déle ještě panovati bude hlíza ona

morová, tím spíše stihne nás katastrofa, jakéž svět neviděl. Stojíme na ploše nakloněné, řítíme se do propasti . . . Ty pak zaslepence, kteří myslí si, že dokud oni budou, ještě to nepraskne, a řídíce se zásadou: »après nous deluges« (po nás potopa), místo aby přiložili pilnou ruku k dílu záchrannému, k reformě společenských řádů na zásadách křesťanských, ještě zásady svobodomyslné, liberální, mladočeské šíří a podporují, stihne kletba jejich dítek, jimž chystají budoucnost přenešťastnou. Já končím větou: »Já pak trvám na tom, že liberalismus svobodomyslných mladočechů musí býti vyhlazen « Dixi . . . domluvil jsem.

Drobné zprávy.

Dům jednoty katolických tovaryšů v Praze jest tak upraven, že mohou v něm členové výhodně noclehovati a se stravovati. Upozorňujeme na to spolky bratrské.

Návod ku zakládání spolků katolických mile rád zašle, kdo o něj požádá, předseda Jednoty katol. tovaryšů v Praze Dr. Josef Burian. I *stanovy* jednot katol. jinochů a mužů má v zásobě.

Slova pravdy. Jednota kat. tovaryšů má ještě na skladě mnohé cenné brožury, jež k hojnému rozšiřování doporučuje. Zejmena: *Liberalismus, socialismus a anarchismus*, Čeho se anarchista přece bál, Škola socialní demokracie, Účel posvě-

cuje prostředky I. a II., U stolu moudrosti, Teplí a studení, Ultramontáni, Konservatismus, Jak jest to přece s těmi zázraky v Lúrdch? Nebe na zemi, Moudrost židů a hloupost křesťanů, Indifferentisté, Liberalismus, Zář a blboviny.

Vzdělání socialních demokratů. V hostinci A. Štastného na Král. Vinohradech konala se dne 16. září veřejná schůze »Dělnické besedy« vinohradské. Předmětem jednání byla debata o tom, »jakého vzdělání jest dělnictvu potřebí«. Mimo jiné řečnili na schůzi té Václav Klatovec, svobodný sedlářský pomocník, otec nemanželského, 4 roky starého dítěte, trestaný pro zločin veřejného násilí a přečin shluknutí těžkým žalářem na jeden měsíc a Antonín Kalina, 21letý pekařský dělník, trestaný pro přestupek mísení do výkonu stráže dle § 314. trestního zákona, oba bez vyznání. Oba mluvili o kněžstvu a náboženství. Dle udání policejního koncipisty p. Lad. Pokorného, jenž byl schůzi přítomen jako vládní komisař, pronesl nejdříve delší řeč p. Kalina, jenž vykládal, že se dělnému lidu dostává již na obecných školách nedostatečného a zvráceného vychování a sice prý z toho důvodu, že se tam vyučuje náboženství. Pan Klatovec pronesl prý mimo jiné výrok: »My můžeme naše dítky od náboženství odtrhnouti, musíme pečovati a starati se o to, aby mladší generace byli nevěrci«. Ostatní výroky obou jmenovaných řečníků nelze opakovati. Na základě udání policejního komisaře p. Novotného vzneslo státní zastupitelství na oba řečníky obža-

lobu pro *zločin rušení náboženství* a sice na pana Klatovce dle § 122. d) trestního zákona a na pana Kalinu dle § 122. b) trestního zákona. Ve středu dne 19. prosince konalo se s oběma řečníky přelíčení před čtyřčlenným soudem, jemuž předsedal rada p. Lom. K návrhu státního zástupce p. Štoly bylo přelíčení prohlášeno za tajné a nemůžeme a nemůžeme se již z tohoto důvodu o jeho průběhu obšírněji zmiňovati. Obžalovaní popírali, že by byli pronesli výroky takové, jak o nich udal vládní komisař. Pravili, že označili pouze způsob vyučování náboženství na školách jako pochybený a že mluvili jen proti kněžstvu, nikoli však proti náboženství. Na základě svědectví policejního koncipisty p. Svobody uznal soud oba obžalované vinnými a odsoudil každého k tříměsíčnímu jednoduchému žaláři. Ubozí dělníci! Kdy konečně nahlédnou, že jest svrchovaný čas, proklepati *nevěreckým svědcům* kabát!

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 5.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Anna Kropáčková,
tovární dělnice.

Obrázek z nynějšího života, vzatý ze skutečnosti.

Podává **Boh. H.**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Ú V O D.

~ - ,

Známo jest, že *sociální* čili společenská otázka hýbe světem a není za dnů našich otázky důležitější, čili, jak se říká, *palčivější*, která by více zajímala mysli všech, než otázka o poměrech *lidu dělnického*. Jest všeobecná stížnost, že *kapitalismus* odírá chudinu, že ssaje z ní tuk i krev a že peníze shromažďují se v jedněch rukou a vedle nich že jest jiných na tisíce, kteří *nic* nemají; že budou — a již jsou na jedné straně ohromní, velicí *boháči* a na druhé straně vedle nich ohromné množství *chudiny*, nemající ničeho, leč své ruce a své zdraví. Odtud to lámání si hlav, jak ten *nepoměr* vyrovnati, odtud i nespokojenost.

Avšak tím hůře jest, jestliže na straně dělnické přistoupí ještě nešetrnost, rozpustilost, rozmařilost a život lehkomyšlný, bezbožný, nemravný. A to jest namnoze mezi dělnickým lidem za dnů našich, jmenovitě *fabrickým*. Co za týden se vydělá a dejme tomu i pracně a těžce se vydělá, to třeba ještě v sobotu, po výplatě praskne a s pondělka se začne nouze a bída tříti znova a *nespokojenost roste*.

A tím hůře, přidá-li se k tomu nevěra a bezbožnost.

Svoboda tisku, falešné zásady, nepravé učení zplodily nevěru, nevěra zplodila nespokojenost a tato jest zdrojem *bouře*. Vzali lidu víru v *onen svět*, v Boha, v život věčný, odplatu a trest po smrti a naučili jej, věriti jen v *tento svět*, a život ve-zdejší; a tuť ovšem mluví a křičí nespokojený lid: „*Já se chci také míti dobře, nejen ti boháči, ti mají nebe zde; já je chci také míti zde; mne odkazují na nebe po smrti, toho já nechci; já se chci už tady míti dobře*“ — a odtud stávky a bouře. — A čím rozmařilejší život, tím více peněz třeba a tuť ovšem ustavičně *málo platu* a ustavičný náрек na nespravedlivost a — nespo-kojenost roste.

Žeť takový lehkomyšlný lid dělnický namnoze sám jest příčinou své *bídy* a *nouze* a že reptání jeho z veliké části jest *neoprávněné*, toho doklad chci podati *tímto obrázkem*, kterýž není vymyšlený, nébrž *ze života vzatý*, jen že jméno jest přeměněno.

Co jest základem spořádaného života?

Anna Kropáčková byla tovární dělnice; pocházela z chudých rodičů; narodila se ve fabrickém městě; a že rodičové její byli chudí, když dorostla a školu vychodila, nezbylo jí jiného, než hledati výživu svou rovněž v továrně, a to hlavně proto, aby rodiče své podporovati, ba téměř živiti mohla.

Otec její býval rovněž továrním dělníkem, sice chudý, ale poctivý a nemohl jí žádného jmění zanechat; ale dal jí něco, co bylo lepší, než všeliké poklady, než všechny peníze, dal jí *zbožné, křesťanské vychování*, vštípil již záhy do útlého srdce dítěcího *bázeň Boží*, kteráž tak silných kořenů zapustila v nezkaženém srdci dítěte, že nic nebylo s to, ji ze srdce jejího vykořeniti, od cesty dobré odvrátiti. Položila *silný základ* a na tom základě stavěla a stavěla *dobře, pevně, — všecku budovu života*.

Rodiče záhy jí zemřeli; zůstala sama; měla tedy úplnou svobodu; kde by se byla jiná ocitla na jejím místě? Ale ona nikoli; ctíla památku v Pánu zesnulých, zbožných rodičů; zdálo se jí, že by rodiče neměli pokoje v hrobě, kdyby se dala cestou a zneuctila památku jejich. Tak hluboce zakotvila se v srdci jejím svatá *víra*; a to byl poklad nejlepší, který ji oblažoval a na cestě dobré držel po veškeren život; byla spokojena, byla šťastna v nitru, byla šťastna i zevnitř, v zevních poměrech svých.

Kdo ví, jak mnoho nebezpečí, úskalí, hrozí lodičce života chudé dívky v továrně, kde na sta očí rozpustilých mladíků a nezřídka i ženatých mužů na ni hledí, kde nástrahy a léčky všemožné ctnosti a nevinnosti se kladou, jest věru div, když dívka uprostřed těch svízelů a nesnází zůstane hodnou, nevinnou. Lidská síla by nestačila, nejméně slabé dívky; jest patrna tu pomoc vyšší, ochrana Boží! Byla a zůstala horlivou *křesťankou*,

věrnou ctitelkyní a následovnicí Rodičky Boží; a také láska ku zvěčnělým rodičům velice k tomu přispěla; říkalať: *kdo nechce, nemusí se zkaziti.* — „*Jako štítem obestře tě pravda; nebudeš se báti přístrachu nočního. Po hadu a bazilišku choditi budeš; a pošlapeš lva i draka.*“ Ž. 90, 5. 13.

Musilať preveliká pokušení překonati, před nástrahami utikati, smělé útoky odrážeti, nestydaté mladíky a muže od sebe odbývati a kdy nešlo po dobrém i rázně od sebe odháněti; avšak kdy se vidělo, že ctnost její není líčená, strojená: zjednala si takovou úctu a vážnost, že zdaleka ji pozdravovali, ale žádný se neopovážil, nějak nectně jí se přiblížiti. Hleděla si svého, oči, uši, držíc na uzdě a pilně pracujíc; viděla a neviděla, slyšela a neslyšela. Pamětliva byla slov: *Opleť uši své trnům, neslyš jazyka zlého; a ústům svým udělej dvěře a zámky.* Sir. 28, 28.

A jako oči a uši, rovněž i *jazyk* držela na uzdě, jsouc *mlčenlivá*; nikdy neúčastnila se hovorů, šprýmů lehkomyšlných, zesvětačelých družek, ale pamětlivá slov: *Rtové neopatrných bláznivé věci rozprávěti budou; slova pak opatrných na váze vážena budou* Sir. 21, 28.: rozvážila vždy, než co řekla a co řekla, mělo své místo. Nestoudné žerty, šprýmy byly jí ošklivostí a s nevolí odvracela se od nich. Věděla, ze *srdce zvrhlého a převráceného že vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložství, smilství, krádeže, křivá svědectví, rouhání,* a všecko zlé, jak pravil Spasitel. Mat. 15, 19. A tu krásnou vlastnost, mlčelivost a rozvážnost

zachovala až do své smrti; i ta byla květem hluboké víry a bázně Boží v srdci jejím; byla *mudrcem* v útlém těle *dívčím*.

Při této povaze své a ctnosti nelíčené, při těch krásných vlastnostech, patrně, že ten onen z továrních mladíků se ucházel o ruku její; ale žádného nevyslyšela, každým opomítla. Ne, že by si byla umínila, nevstupovati v sňatek manželský a zůstatí svobodnou, zasvětiti panenství své Pánu, nikoli; ale že, moudra jsouc, dobře věc si rozvážila. Viděla a pozorovala mnohá ta manželství jiných dělnic, že zle se jim vedlo, hlavně pro lehkomyšlnost mužů a že by jim mnohem lépe bylo bývalo, zůstatí svobodnými, než tak se vdáti; pozorovalať ty mladíky a proto nechtěla státi se rovněž tak nešťastnou, jako ony byly; vidělať, že mnohem lépe a blaženěji jest jí tak, než nešťastně se vdáti. Byloť jí ovšem, jsouc *dívkou* a stojíc sama ve světě, mnohých ústrků snášeti; avšak pevná jsouc a nezvratná v zásadách svých, vždy řekla sama u sebe: *Kdo s Pánem Bohem u nitru svém se uzavírá a jej v srdci nosí, má poklad nade vše poklady, lepší, než všechny, co jich jest na světě, a děj se co děj, nikdy nešťastným býti nemůže, poněvadž štěstí, to pravé nosí v sobě, jež mu nikdo vzíti nemůže.* A tak ustanovila se na tom, zůstatí svobodnou a na vdavky ani nepomýšleti, pilně pracovati a sloužiti Bohu; — a *svobodnou* zůstala.

Byla *nábožná*. Jaké to štěstí, když símě víry a nábožnosti zbožní rodičové záhy zasejí do

útlého srdce dítěte! Jako pečlivý rolník záhy na podzim zasívá zrní do polí, aby se uchytilo, urostlo, kořeny hloub hnalo, aby na jaře bylo silnější a spíše všem nepohodám časovým vzdorovalo: tak jest i se zrním pravd svaté víry do srdce dítěte. A to bylo to pravé štěstí! *Anna* nešla nikdy do práce bez modlitby; modlila se i cestou, jdouc sama; nemilovalať schůzek, ani těch pochůzek společných z továrny a do továrny, ať dívek samých, ať s hochy a chlapci, vědouc, že obyčejně nic dobrého při nich se ne mluví a často i neděje.

Večer, po práci, zůstávala *doma*, toho pamětliva jsouc, že děvče večer venku toulati se nemá; ale přistrojila si svou skrovnou večeri a pak buď něco ženského pracovala, anebo něco pěkného a vzdělavatelného četla; bylať milovnice čtení; vědělať, *že, kdo čte, dočte se*. — Naposled se modlila; nikdy neš a bez modlitby spat; a tak při spořádaném životě zůstávala zdráva.

Dělnice křesťanská v svatvečer nedělní.

Zvláště však vítaný a milý byl jí *svatvečer nedělní*, t. j. večer *sobotní*, kdy ukončena práce celého téhodne; ztrávilat jej, jak svatá víra naše křesťany učí, v pravdě *po křesťansku*; těšilat se na tu Boží neděli, i na milý a žádoucí odpočinek.

Přišedši v sobotu večer z práce, nejprv dávala vše do pořádku a chystala, čeho třeba bylo,

na neděli, aby i v příbytečku jejím vypadalo vše svátečně, aby, když by kdo přišel a ji navštívil, viděl, že i u ní jest *den Páně*, jak u křesťanů býti má; umyla nádobí a čistě otřela všechnu svůj, ač skrovný nábytek; vyprášila venku, dala do pořádku a uložila šatstvo všední, nenechávajíc je leckde pohozené ležeti a uchystala na neděli prádlo a šatstvo *nedělní*. Prádlo buď si sama vyprala a to obyčejně v pondělí po práci, anebo stará teta jí je vyprala, začez jí něco dala.

Naposledy umyla podlahu, rozestřela starý koberec a plachty, aby na neděli zůstala čistá; pak si strojila *večeři*; k té si buď v městě něco koupila, anebo ze skrovných zásob něco teplého si uvařila. Záhy pamatovala na to, aby dřívím a uhlím, jak as na zimu by postačilo, se opatřila.

Když takto byla si vše spořádala a na neděli uchystala, též skrovnou večeří se občerstvila a posilnila: světila den *sobotní* a *svatvečer nedělní*. Měla nad stolem pěkný obraz Rodičky Boží; pod ním na stolku *kříž* s podobiznou Spasitelovou a vedle něho dva *svícny* se svícemi. Před obrazem pak od stropu visela *lampička*; tu tedy rozžehla nejdřív, přinášejíc takto ve své chudobě skrovničkou oběť Rodičce Boží; pak vyndavši ze stolku pěkný růženeček a vroucně na obraz hledíc, jako by hledala ve tváři nebeské Bohorodice, zdaž jí oběť její bude milá čili nic, začala vroucně se modlit sv. růženec, líbajíc přitom svatý kříž, i pět ran Krista Pána; bylat

v bratrstvu svatého růžence a předeepsané modlitby věrně zachovávala.

Po růženci modlila se *litanii Loretanskou*, po té modlitby a zvláště vroucně vždy říkala onu krásnou modlitbu svaté Církve: *Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko . . .*, jakož i onu sv. *Bernarda: Vzpomeň, ó Královno milá, žeť nebylo slýcháno, abys koho opustila, kdo s důvěrou k tobě se utíkal.*» Uctivši takto pěkně v den *sobotní Rodičku Boží*, jak na katoličku věrnou slušelo a připojivši na konec obyčejnou svou modlitbu večerní, ubírala se na lože, nechavši lampičku po všecku noc hořeti ke cti a chvále Rodičky Boží a poručivši duši svou Pánu Bohu, ochraně svatého Anděla Strážce a Matičky Boží.

Spala klidně; tělo celotýdenní prací umdlené odpočívalo a hovělo si v čistém loži a sbíralo nových sil ku další práci a vykonávání úkolu, jí usouzeného Prozřetelností Boží v pozemské době života. Sny trapné a nepokojné odpočinku jejího nerušily; bylať klidna duše její a obzor její čistý byl a jasný jako obzor nebeský za svitu slunka a jasného dne.

Jak světí křesťanská dělnice neděli?

Vykonavši v *neděli ráno* modlitby své, kdež déle, vroucněji a pozorněji se modlila, než jindy, neboť byl *den Páně* a píšťala tovární do práce jí nevolala, vařila si snídani, ačli nešla ku správě

Boží a ku stolu Páně: nebo jsouc členem sv. růžence, tak činila, jak svaté bratrstvo kázalo, *každý měsíc*. Pak posnídavši, rychle strojila se do *chrámu Páně*; neboť chodila obyčejně na *ranní*; o svátcích na *velké* služby Boží. Pouze na mši svatou, jako bývá školní, nechodila, neboť neslyševší slova Božího, zdálo se jí, že *lačna* odchází z chrámu Páně; proto přispíšila, aby nezameškala výkladu, anebo kázání; poslouchalať pilně a vždy něco dobrého, užitečného a prospěšného pro život a spasení duše sebou domů si nesla. Do kostela brávala modlitby, zpěvník a milý jí růženeček; zpívalať ráda, a hlas její, příjemný a zvučný, rozeznati bylo mezi tisíci jinými.

Oblek její byl prostý a jednoduchý, ale čistý a dobrý, z dobrých látek a tudy trvanlivý. Nosilať se stavu svému přiměřeně, vědouc, že hřích jest šatiti se nad svůj stav; neboť záliba v nádherných, světských rouchách jest marnivost; a marnivost svádí ku pýše, ano jest již *první* stupeň pýchy; vědělať, že *Bůh se pyšným protiví, ale pokorným že dává milost svou*. Rodička Boží, ta nejvznešenější, nejkrásnější a Pánem Bohem nejvyznamenanější, byla ta *nejpokornější*; a proto i Bohu *nejmilejší*; královna nebes — andělů a svatých.

Vidělať, že marnivost, samolibost, parádnost, jest to *první* skalisko, o kteréž lodička života mnohé dívky, její ctnost a nevinność se byla roztráštla; a lehký šat prozrazuje i lehkou mysl.

Bůh jí dal dar *zdravého rozumu* a téhož používala k tomu, že dobře vše si rozmyslila, chladně a střízlivě o životě uvažovala, bláznovství se vystříhala a učíc se ze škody jiných, ji ve svůj prospěch obracela a jí používala. — Ostatek neděle, po odpoledních službách Božích, trávila buď doma, zvláště bylo-li venku nepěkně a tu čtla; anebo něco lehčího, co nedělalo žádného hluku, pracovala; anebo šla na návštěvu ku tetě, anebo také někdy, ač zřídka bylo, na procházku a to nejraději tam, kde nejméně lidí chodilo, na luka, mezi stromoví i na hřbitov, by navštívila hroby rodičů. Nejraději však doma čtla; drželať si sama časopisek: *Zahrádku sv. Františka*, odebírala si listy „*Kříž*“ a „*Maria*“, četla ráda obrázkový časopis „*Náš domov*“, jenž jí velebný pán půjčoval, anebo třeba i jiné spisy, jako: dobré a pěkné povídky, příběhy z dějin vlasteneckých, Blahověst, anebo i zbožné a ušlechťující knihy, jako: život Krista Pána, Rodičky Boží, životy svatých; samať pak si tu onu dobrou knihu a to dle rady buď dp. faráře, anebo velebného pána pořídila. Řekla: »to že jest její poklad a její nejmilejší společnost; to že jsou její šperky a skvosty. *Dobrá kniha že jest dobrý přítel, ten že vždycky dobře poradí.*« Kéž mnozí jiní a zvláště mnohé jiné zamilovali též takový poklad a ne tretky a daremnosti!

Pamatujme na stáří!

Tak trávil prostá, avšak moudrá a rozumná naše tovární dělnice dny života svého, klidně a spokojeně, nezávidíc nikomu a netoužíc po ničem, přestávajíc na svém a uznávajíc vděčně, že již to jest veliká milost, že Bůh jí *zdraví dává* a že pracovati a svůj kousek chleba poctivě si vydělávati může. *Blaženost člověka nezáleží v hojnosti těch věcí, kterýmiž vládne*; řekl Spasitel A apoštol připomíná 1. Tim. 6, 9.: *kterí chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, které pohřžují lidi v zahynutí a ztracení*. A 1. Kor. 7, 31. týž apoštol napomíná: *Kterí tohoto světa užívají, jakoby neužívali; neboť pomíjí způsobu tohoto světa*.

Kterak moudra a rozumná byla, viděti i z toho že pamatovala na stáří; věděla, že nebude věčně mladá a práce schopná, že přijde také stáří, shrbenost, a práce neschopnost, že se slábnou oči uši a smyslové všickni; že ochabnou svaly a síla; pružnost že zmizí, že ruce a nohy trásti se budou a to staré, vetché a choré tělo že bude rovněž potřebovati nějaké posily, nějakého občerstvení, a snad i obsluhy; a tu, že by bylo těžko, ano velice těžko, trpko a bolestno, hledati pomoci za cizími dveřmi; že sice lidé jednou, dvakráte pomohou, ale po čtvrté se odvracejí a tu jest pak ovšem velice bolestno, na stará kolena nouzi, hlad a bídu trpěti! Proto, že nejlépe činí, kdo na nikoho nespolehá, jedině *na Boha a na sebe*;

na lidi — *nemožno*. » *V tebe, ó Bože, doufal jsem, nebudu zahanben na věky.*« — pěje zpěv církevní.

A proto byla *šetrná*; dobře rozdělila výdělek svůj; vždycky tak, aby jí něco zůstalo, což pro stáří skládala do spořitelny; a pak, co třeba bylo na živobytí. Kupovala potraviny u větší míře, vědouc, že takto kupuje lépe, že dostane vše levněji a lepší zboží; také lepší váhu a míru. Zbytečností nekupovala; na ty nevydala ani krejcaru, vědouc, že, *kdo zbytečné věci kupuje, brzy i potřebné prodávati bude.*

Žít dobře; ne sice v lahůdkách, ale měla vždy, čeho potřebovala; ne, že by byla si nepřála se najísti, anebo, kdy mohlo býti, nebyla si koupila lepší silící stravy; koupila si začasť i masa, i trošku piva, neboť cítila, že tělo, má-li po veškerý den a týden a rok na nohách státi a pracovati, toho má za potřebí. *Počítala* a toť bylo, že nevydávajíc *zbytečně* ni krejcaru, vždycky měla *dost*, ano více, než spotřebovala, ano ušetřila že nebylo se jí nouze báti; a tak ovšem, dlouholetou, zoletou prací ušetřila si, prostá, slabá dívka, úrok k úroku skládajíc, přes 500 zl., které po její smrti čisté zůstaly. Nevypravujeme báje, nébrž *skutečnost*; i tážeme se: není hanba mnohým mužům, kteří, pracující po celý život svůj, nezachovají ani 500 haléřů, neřku-li 500 zlatých? Ejhle, co může život spořádaný; vytrvalost na cestě dobré! Nemluvím o *otcích*, kdož mají *rodinu*, tuť ovšem výdělek praskne, jen když stačí; má stačiti; ale o *svobodných*, kteří mívají platy

mnohem větší a nemají pořád ničeho, spíše *dluhy*! Ale ovšem, když se žije lehkovážně ze dne na den, když se vydávají peníze za daremnosti, když se zbytečně utrácejí po hospodách, na výletech, za doutníky, na parádní šatstvo, nad stav a potřebu; když se milují karty a kuželky, anebo ještě horší věci se provozují, jimiž i zdraví se podkopává i duše hyne: tuť ovšem bývají z jinochů *předčasní* starci a ve stáří ničeho nemajíce a ničím na stáří nepamatovavše, v bídě a nouzi dny života tráví, ten bídný život vlekou, jsouce na obtíž lidem i sobě, — za cizími dveřmi o pomoc žebrajíce.

A *dívky* rovněž tak; mladé a svěží dlouho-liž zůstanou? dlouho li to tělo vytrvá při síle? A tu větší část výdělku padne na parádu; chtějíť vyrovnati se bohatým měšťankám a úřednicím, nepovážejíce, že to hřích, že jim tak ani nepřísluší; že zanedbávají nezřídka svatých povinností, že nechávají rodiče často o hladu a nouzi, místo aby jim na stará kolena přilepšily; že dělají i dluhy, že duše své porušují a se vrhají lehkovážně do záhuby časné i věčné!

Jaký život, taková smrt.

A jaký byl naší dělnice život, taková byla i její *smrt*, *zbožná*, *příkladná*. Roznemohla se *zánětem plic*. Učinivši pořádek ve věcech *časných*, záhy pomýšlela na to, aby učinila pořádek i ve

věcech věčných a duše se týkajících, nic se smrti nebojíc a jí se nelekajíc. Byloť čisté srdce její, čisté svědomí její a toť poduška ta nejpohodlnější, a lože nejměkší!

Zavolavši si v čas otce duchovního, vyzpovídala se, s Pánem Bohem se smířila, vzorně a nábožně, s pravou skroušeností a kajicností přijala Tělo Páně, jako věrná služebnice Kristova, jemuž byla uchystala příbytek v srdci svém, chudický sice, jako prosté děvy, *děvy z lidu*, ale čistý a důstojný. Jměníčko své rozdělila přátelům, zvláště *chudým a hodným*, nezapomněvši ni na *duši svou*. A tak uchystaná jsouc, očekávala klidně *pokyn* Páně, až ji odtud zavolá; čekala poslední hodinku svou. V nemoci často pohlížela na sv. kříž, a na obraz Rodičky Boží; toť jediná byla její útěcha; růženeček neodcházela z rukou jejích. Poslední slova, poslední vzdech její byl: „*Do rukou tvých, ó Pane Ježíši, poroučím duši svou! Pane Ježíši, přijmiž ducha mého! Matičko Boží, stůj při mně! Anděle Boží, opatruj mne! Svatá patronko má, přimlouvej se za mne!*“ — Usnula v Pánu. *Jaký život, taková smrt!*

Pohřeb její byl v pravdě krásný a pohnutlivý; ne nádherný, ale slušný a v pravdě křesťanský. *Věnec* právem zdobil rakev její, věnec panenské čistoty a nevinnosti, *věrnosti* nebeskému ženichu, Kristu Pánu! I nemohl opominouti otec duchovní, aby několik vřelých, tklivých slov nad rakví její nepromluvil, jak právem zasloužila.

I kříž zdobí hrob její; spása naše, naděje naše.
*V tebe doufala duše má, nechť není zahanbena
na věky!*

D O S L O V.

Toť obrázek dívky, tovární dělnice, prostý a jednoduchý, jak její život byl; ale jest důkazem že i v životě továrním, mezi dělníky a dělnicemi továrními, možno vésti život ctnostný, mravný, spořádaný; a že *stezky*, jež mnozí vedou, nejsou vždy pravdivy a oprávněny a že nezřídka, při platech nynějších a při láci, jakáž nyní panuje, sami bývají vinni, když nouze je tiskne, bída tlačí a když jsou nespokojeni; pravíme, *ne všickni*, ale *mnozí* bývají vinni, protože nevedou život, jaký vésti mají.

Zejména třeba jim vrátiti se k Bohu, pěstovati v rodině křesťanský mrav, modlitbu, kázeň a nábožnost, *světiti neděli*, jak katolický křesťan ji světiti má, dávatí Pánu Bohu, což jeho jest, a tak dá Pán Bůh i nám, čeho potřebujeme; zvláště *ducha* dobrého a dobrou *vůli* jak slíbil Spasitel; t. j. ducha Kristova, ducha svaté víry, *ducha křesťanské lásky*; a kde ten jest, tam jest i vše ostatní, neboť pravil: *Hledejte nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, ostatní vše bude vám přidáno.* Mat. 6, 33.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Číslo 6.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Červený papež

svobodných zednářů.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).
Nákladem vlastním.

Švindl nad švindl.

Ještě jest asi v dobré paměti, jaký poprask v celém světě způsobily odhalené podvody Panamské. Vynikající roli v těch obrovských podvodech hráli mužové, jichž bohatství kupovalo si v novinách veřejné mínění a klamalo způsobem nejnestoudnějším obecnost.

Lid se jednak balamutil liberálními hesly o volnosti, rovnosti, svobodě, jednak se dráždil a sváděl proti církvi a zřízením církevním. A mezi tím, co lesklými frásami se lidu zavazovaly oči, aby neviděl a poslancům zlatými zámky uzavřela ústa, aby ani nedutali, prováděli ti přítelíčkové lidu bohapusté kejkle na poli peněžním a ssáli z krvavého potu lidu pracujícího jako pijavice přiložená přímo na srdce těla lidského. Konečně to prasklo. Švindl se objevil v celé nahotě. Lid prohlédl — — — ale co bylo vše platno, když milliony peněz byly již ve »větru« a tisíce lidí, kteří svoje mozoly a svůj pot v panamských akcích uložili, k přesvědčení dospěli, že z těch uložených kapitálů zbyla jim toliko žebrácká hůl. Jeden strůjce panamského švindlu, aby nemusel se zodpovídati, »náhle« zemřel. Však víme, co to znamená u jistých lidí, že zemřel »náhle«.

Byl to *Reinach*.

Druhý byl najednou »těžkou chorobou« stížen a musel odjetí až do Anglie, aby »se léčil«. Ubohý neduživce! Ani hnouti prý se nemohl! A lékaři naprosto zapověděli jakýkoliv pohyb! Nemoc povolila, až když nemilá záležitost Panamské poněkud byla urovnána a již tolik hluku nedělala. Byl to *Kornelius Herz*.

Nyní se již o Reinachovi a Herzovi nemluví, i panamské podvody ponořeny byly jaksi v hlubině zapomenutí. Lid se již o tu záležitost ani nezajímá. Přichází každou chvíli něco nového, zajímavějšího.

Po francouzském švindlu přišel na konci roku minulého švindl Římský; francouzská Panama překonána byla *bankou římskou*. Co se v Římě dalo v době, kdy všemi zbraněmi hnalo se útočně proti církvi, proti náboženství, kdy papež byl veřejně zlehčován od lidí, kteří způsobem nesvědomitým z banky římské brali úplatek a plnili bezedné měšce lesklým zlatem, zůstane navždy skvrnou v dějinách Italie. Abychom to nepředpojatě mohli posouditi, třeba jest ohlédnouti se po poměrech, v jakých se nyní sjednocená Italie nachází. Jaké jsou to poměry? Smutno mluviti. Liberalismus jako jinde tak i tuto osvědčil svoji vše ničící moc; rozpoutal vše, rozešťval vše — Italie jest na pokraji úpadku! A zatím, co země svíjela se pod ranami hospodářské a průmyslové krise, zatím co lid byl daněmi vysát a statisíce chudších stěhovali se ze země, poněvadž v ní ne-

nalezli obživy, plýtvalo se v bance římské statisíci a milliony, které se rozdávaly zástupcům národa a ministrům jeho. Osob, které braly úplatky, bylo daleko přes sto a v čele jejich byl nynější ministerský předseda *Crispi*. Osobně dostal ve formě půjček na směnky i beze směnek a nesplatil do dne pádu římské banky celkem 105000 lir. Přítel jeho *Josef Lemmi* přijal od banky římské ještě větší obnos — a sice 140.000 lir. O jiných se ani nezmínujeme. Ale na jedno poukazujeme, že *Crispi*, *Lemmi*, *Reinach*, *Kornelius Herz* a většina těch, kteří z pramene římské banky se napájeli, jsou *svobodnými zednáři*. *Lemmi* jest dokonce nejvyšší hlavou svobodných zednářů a zovou ho také červeným papežem.

Ejhle ty zastance nejsvětějších zájmů lidských, jak se rádi nazývají, ejhle ty zákopníky práv lidských a svobody! Jménem svobody, volnosti, bratrství došlapávají na zubožené šíje toho pracujícího lidu a olupují ho o poslední uspořené groš! A nemají s tím lidem útrpnosti ani smilování — napřed mu vezmou víru — — otupí svědomí — rozruší mysl — a pak ho poškodí i hmotně, aby byl takový ubožec jednak bídým otrokem svých vášní, jednak bezmocnou hříčkou jejich záměrů. To vše činí svobodní zednáři jménem humanity, jménem svobody, jménem bratrství! Pěkná to společnost.

A přece jsou ještě mnozí, jako ku př. nedávno učinil na sněmu dolnorakouském jakýsi Dr. *Haberl*, kteří svobodné zednáře v ochranu berou, jako by to byl spolek šlechtných, dobro-

srdečných lidí, kteří prý nehledíce k národnosti ani k vyznání, bez ohledu na stav a povolání všechny lidi ctí a skutky pravé humanity konají.

Jaké skutky humanity svobodní zednáři pěstují, poznali jsme již z těch obrovských švindlů, v nichž pohlaváři jejich měli své prsty. Ostatně svého času na zásady svobodných zednářů posvětil Leo Taxil. Býval také svobodným zednářem a byl v tajnosti spolku zasvěcen v míře nemalé. Konečně zhnusilo se mu ono licoměrné farisejství pod rouchem humanity skrývané a spolek svobodných zednářů opustil, navrátil se do lůna církve svaté. Na podzim loni k tomutěž kroku odhodlal se spisovatel a profesor Dominik Margiotta. Vystoupení z lože zednářské tohoto věhlasného muže, jenž více nechtěl zpívat hymny na satana, poděsilo řady zednářských lidumilů (?). Bylť Margiotta jedním z pohlavárů, jenž o všech tajných záměrech dobře věděl a tudíž v loži zaujímal místo velmi důležité. Byl zajisté tajemníkem lóže Savanarola ve Florenci, »ctihodníkem« lóže Gior-dano Bruno v Palmi, vrchním generálním dohlížitelem 33ho stupně obřadu skotského starého a přijatého, vrchním knížetem řádu 33 * * *, 90 * * *, 95 * * *, obřadu Memfis a Misraim, činným členem vrchní svatyně východního řádu Memfis a Misraim v Neapoli, dohlížitelem dílen Misraimitův v Kalabrii a Sicilii, čestným členem velikého národního východu v Haiti, stálým inspektorem a nejvyšším zvolencem velikého centrálního řiditel-

ství Neapolského pro Evropu (Haute Maçonnerie Universalle) atd.

Co jsme o důstojnostech zednářských Domini-
nika Margiotty tuto uvedli, tušíme, že postačí,
aby čtenářové nabýli úplného přesvědčení, že
o všech pěkných zednářských spádech vědět mohl
a také věděl. Proto nastal v lóžích děsný poplach.
Namáhali se, Margiottu pohnouti aspoň k tomu,
aby mlčel. Ale Margiotta odřeknuv se jednou
služby satanovy a složiv upřímné vyznání víry,
nemlčel, nýbrž mluvil a psal.

A co mluvil a co psal, bylo toho druhu, že
každý, kdo si uchoval ještě úsudek nepředpojatý,
s největším opovržením odvrátiti se musel od
sekty, jejíž cíl není jinaký, leč podvrátiti základy
trůnu i oltáře. Zvláště vykreslil pravdivý obraz
nejvyšší hlavy svobodných zednářů Hadriana Lem-
miho. Svět nyní ví, jakého znamenitého muže
má svobodné zednářství v čele a podle toho po-
soudí i ostatní členy. Spisek, jež Dominik Mar-
giotta v Paříži u nakladatelů Delhomme et Bri-
guet *) vydal, má název:

Adriano Lemmi, nejvyšší hlava svobodných zednářů.

Život a činnost Hadriana Lemmiho popisuje
se ve spisku zevrubně. Dozvídáme se tu, že se
narodil v Livorně (Toskána) dne 30. dubna 1822.

*) Rue de Rennes 83.

Rodiče jeho Fortunato Lemmi a Teresa rozená Merlini, byli zákonitými a katolickými manželi. Nadějný synáček byl pokřtěn v hlavním chrámu Páně Livornském dne 2. května 1822. Kmotrem jeho byl otcův bratr Nicola Lemmi, jenž se ale zastupovati nechal Josefem Sandifortem z Manchestru (Anglie). Dětství Hadrianovo působilo hodným rodičům málo radostí; bylť synáček nezvedený, oddával se výstředním rozpustilostem a jevil zvláštní příchýlnost k židům. Dne 22. prosince 1843 opustil náhle domácí krb a Toskánu a vstoupil na loď, jež plula do Marseillu (ve Francii). Dne 2. ledna 1844 dospěl konečně cíle své plavby. Vystoupiv na zem, hledal v městě neznámém štěstí. V kapse měl 300 franků a dopis s ohlaviím firmy »Falconet et Cie, Neapol«, jež padělal. V padělaném dopisu tom se s ním sděluje, že bude míti úvěr u závodu Pastrè frères v Marseillu. Tímto padělaným dopisem pomáhal si k různým podvodům. Dlužilť se lehkomylně u svých italských krajanů, jichž jest v Marseillu počet nemalý. Každý, kdo přečetl si padělaný jeho dopis, půjčoval mu rád a hostinští dávali mu na úvěr nejvybranější pokrmy a nápoje a propůjčovali mu nejelegantnější pokoje za byt. Rozumí se, že Lemmi neplatil nikde a tak zabředl do dluhů až po krk; nicméně nestaral se, aby si vyhledal práci a živil se poctivě. Vždyť pracovati nepotřeboval! Měl úvěr, půjčovali mu a on ubíjel cizí majetek v náručí spustlých ženštin a ve spolku zkažených lidí.

V Marseillu seznámil se brzy s doktorem Grand-Boubagnem, který jej ve svou domácnost uvedl. Lemmi vypravoval, že bude dědit po strýci 20000 franků renty. Doktor Grand-Boubagne se svojí rodinou si jej zamiloval, půjčoval mu peníze, zval jej k sobě na obědy a večerní zábavy a všichni v domě těšili se z přítomnosti jeho; považovali jej za poctivce a Lemmi mimo to vždycky něco k smíchům uměl vyprávěti. Dne 3. února 1844 navštívil opět Lemmi doktora; ten ale za nutnou příčinou musel odejít. Paní doktorová byla sama doma. Z počátku vedla se řeč o věcech všedních; ale pojednou začal Lemmi naříkati, že zachvácen jest slabostí a prosil domácí paní, aby mu přispěla ku pomoci. Dobrá paní, netušíc nástrah, odběhla honem do kuchyně připravit mu odvar z lipového květu. Nemoc Lemmiho byla jen předstíraná proto, aby se paní Grand-Boubagne z pokoje vzdálila. Když byl Hadrian v pokoji samotén, otevřel rychle psací stůl; zpozoroval dříve, že jest v něm váček s penězi. Hadrian zmocnil se okamžitě tohoto váčku, v němž bylo 300 franků ve zlatě a vytratil se s ním. Zatím vrátila se paní do pokoje s odvarem lipového květu, chtějíc ulehčiti trpícímu příteli. Leč přítele tu nebylo, pokoj byl prázdný. Dobrá paní nemohla si nijak vysvětliti náhlé zmizení nemocného, až pohled na otevřený psací stůl ji vše pověděl. Neblahým tušením puzena, nahlédla do skříně u psacího stolu, v níž měla své peníze uložené a k velikému ustrnutí shledala, že váček s penězi jest pryč! Za nedlouho

vrátil se domů doktor a doslechl se od manželky, co se přihodilo za jeho nepřítomnosti. Oba žásli a zlobili se, že takovému prohnanému ničemovi věnovali tolik důvěry. Udali to ihned na policii; té se brzy podařilo vypátrati podvodníka v hospodě, kdež právě bezstarostně z ukradených peněz pomýšlel si popřáti nejvybranější jídla a ovlažiti se nápojem drahým. Zapíráti nebylo lze, jelikož měl ještě celý obnos u sebe. Byl zatčen a odevzdán soudu. Před soudem udal, že se narodil ve Florencii; věděl, že v onom městě žije mnoho rodin jménem Lemmi a že z nich mnohý rovněž Hadrián se zváti bude. Tak obelhal soud a v jeho rodišti nedozvěděli se ničeho o tom, jaké ničemné kousky provádí. Očekával ho trest dosti přísný — káznice, ježto na váhu velice padala přitěžující okolnost, že padělal dopis závodu Falcon & Cie v Neapoli na firmu Pastrè frères v Marseillu. Ale Lemmi, vida co jej očekává, dělal zkroušeného hříšníka, jenž má nejlepší úmysl se polepsiti. Následkem toho byl mu vyměřen trest obyčejného vězení pro krádež. Odbyv si trest, neměl Lemmi v Marseillu více žádného stání. Zdálo se mu, jako by mu hořela půda pod nohama. »Musím pryč . . . pryč . . . daleko!« Tak se v něm pořád ozývalo. A skutečně opustil Marseill a vydal se na cestu do Cařihradu. Tam přibyv, odpadnul od víry katolické a *stal se židem* na radu a nalehání jistého polského žida, jenž z Ruska před spravedlností utekl. Obřízku přijal dne 14. ledna 1846. V Cařihradě líbilo se mu nad míru. Byloť

tam dosti vlašských židů, mezi nimiž byl »srdci jeho nejdražší« jakýs Abraham Maggioro.

Dominik Margiotta vytýká Hadrianu Lemmi-ovi ve spisu svém skutky hrozné, ano i z vraždy ho viní. Znamý revolucionář a svobodný zednář, jenž lonského roku zemřel, Košut, byl též s ním ve spojení. Pomocí Košutovou zaopatřil si falešnou cestovní listinu na jméno Ulrik Putsch knihař, s nížto odcestoval do Říma, chtěje zavraždit kardínála Antonelliho (11. června 1855); za několik dnů navštívil opět Řím (dne 9. července) a podivno jest, že v týž den učiněn byl vražedný pokus na generála Jesuitů Petra Beckxe.

Když byl Dominik Margiotta nastínil ohavný život červeného papeže svobodných zednářů, plný nepravostí, sděluje s veřejností také jména zednářských pohlavárů. Jest jich deset: 1. Floquet (Thipereth — 1255) v Paříži; 2. Findel (Kether — 368) v Lipsku; 3. Antál von Berecz (Binah — 721) v Budapešti; 4. Sandeman (Din — 476) v Londýně; 5. Hobbs (Khokhma — 926) v Kalkuttě; 6. W. J. Clarke (Khesed — 409) v Melbourně (Australie); 7. Gerasimos Poggio (Netzakh — 1165) v Alexandrii (Egypt); 8. Miquel Moreyta (Hod — 816) v Madridě; 9. B. Alamos-Gonzalez (Jesod — 1152) ve Valparaisu (Chili); 10. Goblet d'Alviela (Malkuth — 697) v Bruselu.

Mimo to obkličují Lemmiho dva velcí assistující biskupové: Giosue Carducci, skladatel hymny na satana a Elbore Ferrari, původce pomníku Gior-dana Bruna.

Věhlasný professor Dominik Margiotta ve svém spisu »Hadrian Lemmi, nejvyšší hlava svobodných zednářů«, praví, že sežidovštělý Lemmi jest nejvyšší hlavou všech zednářů, kteří oslavují samého knížete pekelného — satana právě tak, jako jest svatý otec Lev XIII nejvyšší hlavou všech věřících křesťanů, kteří vyznávají Ježíše Krista, Syna Božího a jemu se klaní; nazývá pak Lemmiho „*vtěleným satanem*“ *)

Lze si snadno pomyslet jaký rozruch prof. Dominik Margiotta svým spisem mezi zednáři způsobil, odhaliv bohaprázdny život prvního pohlavára jejich a posvítiv na tajnosti řádu způsobem takovým, jenž musel každého soudného člověka naplnit ošklivostí před spolkem lidí tak mravně spustlých. Dychtivě se čekalo, jak asi odpoví ten, proti němuž byl hlavně spis Margiottův namířen. Lemmi odpověděl. Ale jak? Právě tak, jako všickni z té družiny liberálně nevěrecké mají ve zvyku, když to jde do opravdy. Nedávno vytýkalo se ku př. jednomu professoru na jisté vysoké škole, že svými přednáškami kazí posluchače a vytkla se mu v jednom časopisu závadná místa zejména, řeklo se mu také, že on jest hlavním původcem neblahého směru, k němuž dal podnět . . . a co odpověděl? . . . Nic jiného, než že co se o něm píše a povídá jest . . . lež — lež — lež a samá lež a samá denunciace a on že jest ten nejnevinnější beránek na světě.

*) Il est vraiment l' incarnation de Satan !

Jiný příklad. Kdosi v Čechách zatoužil po křesle poslaneckém. Tu se proti němu zdvihla z jedné strany oposice a uvádělo se, že člověk toho druhu a takových skutků se za zástupce lidu nehodí. Veřejně jisté noviny vyzývaly kandidáta poslaneckví, aby je proto soudně žaloval. A co ten výtečník radikální odpověděl? . . . Vyvrátil něco? . . . Nemá prý času pro tak malichernou věc podávati žalobu.

Lemmi také se vyvrácením spisu Margiotovu nechtěl zabývati; k čemu té práce? Vše prý jest lež, hanebná lež a bude prý soudně stíhati každého, kdo by ho veřejně tupil. Ale patrně ho opustila odvaha, když Margiotta prohlásil, že za každé slovo ve spisu »Hadrian Lemmi, nejvyšší hlava svobodných zednářů« ručí a že *vyplatí 30.000 franků*, dokáže-li mu někdo ze zednářů, že v jeho spisu jsou obsaženy lži. Dosud se nikdo nepřihlásil — páni zednáři mlčí. O těch 30 000 franků nestojí a dopomáhají si k penězům, jako ku př. pan Lemmi u banky římské, cestou jinou — ovšem málo čestnou.

Lide katolický! Hle! Toť příklady té vyhlašované nevěrecké humanity (lidumilnosti); v ústech samá svoboda, samá volnost, samé bratrství a v srdci jed a prospěchářství. Jménem svobody, volnosti, bratrství tekla ve veliké revoluci francouzské nevinná krev plným proudem, jménem svobody, volnosti, bratrství zabíral se cizí majetek, jménem svobody, volnosti, bratrství pášou se největší švindly, jménem svobody, volnosti,

bratrství olupuje se dobrý poctivý lid o nejdražší dědictví otců — o víru a ujařmuje se pouty nerozumných vášní.

Lide katolický! I ty máš svaté právo na svobodu, volnost, bratrství, ale na tu *pravou svobodu, na tu pravou volnost, na to pravé bratrství*, jaké ti hlásá Ježíš Kristus. Proto, přijde-li někdo, aby potupil tvoji víru, tvoje náboženství, bude-li se namáhati, aby tě zaslepil falešným pozlátkem nevěrecké osvěty, vzmuž se a právě jménem pravé svobody, pravé volnosti — a pravého bratrství, na něž i ty jako katolík máš právo, odmítni veškeré nezřízené útoky odvážlivců.

Slova a skutky socialních demokratů.

Socialní demokraté balamutí ustavičně neuvědomělý lid rájem pozemským, jaký prý zavedou ve svém budoucím socialním státě. Bude prý to rozkoš na zemi Málo práce, žádná bída, žádný nedostatek. Komu by se ta slova nelíbila? Vizme ale skutečnost a sice tam, kde popráno jest socialním demokratům řídit vše podle svých zásad.

V Hamburku pořídili si socialní demokraté vlastní pekárnu a pekli výtečný socialně-demokratický chléb. Dělníků bylo dost, vždyť sliboval všem obchodvedoucí Kohn, že budou pracovati jen 3 - 4 hodiny denně a že vydělají týdně 36 marek. Ale ve skutečnosti to dopadlo jinak,

nežli v ráji socialně-demokratické pekárny. Konkurence donutila obchodvedoucího, že snížil platy, ubral dělníkům prázdný den odpočinku a přinutil je konati i ty práce, které ani nekonali u měšťáckých mistrů-»vyděračů«. Ba Kohn prohlásil užaslým soudruhům doslovně takto: »Pánové, jsme nuceni vás v těchto dvou nebo třech letech ještě více vydírat, nežli činí kapitalisté«. Následek těchto smutných poměrů byl, že zahájena stávka a že se dělníci usnesli na velmi ostré resoluci proti vůdcům, kteří ráj slibují, ale jen pro sebe. Zajímavé jest, že socialně-demokratické noviny o tomto hamburském maleru statečně mlčí.

Ještě horší jsou nejnovější zkušenosti, kterých nabyto ze sociálně-demokratické praxe ve Francii, kde dovedla strana sociálně-demokratická uchvátiti v několika obcích většinu jejich zastupitelstev. Tak na př. soudně prokázáno bylo před několika dny v Toulouse, že při obecních volbách do obecního tamního zastupitelstva dopustila se strana sociálně-demokratická takových podvodů a šmejdů, jakých se nedopustila žádná strana jiná. A v Marseille roste kronika sociálně-demokratických škandálů takřka každý den o novou kapitolu. Brzy je to směnku falšující sociálně-demokratický rada, kterýž putuje jako »oběť« názorů strany o »mém a tvém« do žaláře, brzy je to nějaký přítel neb soudruh, kterýž ocitá se pro soudobné praktiky, kteréž theoreticky přednášeny jsou v Beblově knize »Žena«, před soudem pro cizoložství neb

jinaké špinavé skutky, brzy je tu opět spor mezi mírnými a radikálně revolučními sociálními demokraty, v němž obě vzorné strany pohazují se tím nejsmrdutějším kalem. A podobné výkony zlepšování a opravování světa oznamují se také odjinud. Poukazujeme tu jen na socialisticky vedený sirotčinec v Cempuis, který byl po celém okolí jako »svinský chlív« označován, nyní pak zreformován. Ale korunu postavila tomu všemu na hlavu sociálně-demokratická většina obecního zastupitelstva v pařížském předměstí Saint Denis, kde socialističtí obecní starší za své dosud jen ve dvouleté činnosti *zvýšili všechny daně nepřímé nebo potravní, sobě samým však vysoké platy ustanovili a vykořisťovali ubohý lid tak, že nadělali již 3 a půl mil. franků nekrytých dluhů.* I vzrostla proto v obyvatelstvu tak veliká nevole, že několik doplňovacích voleb, kteréž byly zatím vypsány, dopadlo opět již na prospěch lidí *poctivých*, kteří nazýváni jsou ovšem »reakcionáři« a tak jest oprávněna naděje, že o příštích obecních volbách propadnou socialisté na celé čáře. A konečně ozývá se nový socialistický skandál i z Paříže. Bude tam pohnáno totiž před soud několik obecních starších, kteří jsou obviněni, že při poslední městské půjčce nepočestně se obohatili. Inu, povaha pravého sociálního demokrata nedovede se zapřítí nikde.

Drobné zprávy.

Týdenník „Čech“. Snaživá knihtiskárna Cyrillo-Methodějská chtíc, aby tisk katolický pokud možno prostoupil nejširší vrstvy lidu, vydává od nového roku vedle denníku „Čech“ také týdenník „Čech“. Týdenník „Čech“ vychází každou sobotu odpoledne s přílohou **zábavnou** a s přílohou **hospodářskou**, Předplatné jest nepatrné: obnáší **čtvrtletně toliko 65 kr.** Odporučujeme týdenník „Čech“ vřele všem horlivým členům Jednot katolických k hojnému odbírání a rozšiřování. Čím širší bude kruh čtenářů listů katolických, tím větší užitek ponese myšlénka katolická. Nuže, kdos katolíkem upřímným, agituj mezi dělnictvem, řemeslnictvem a rolnictvem pro rozšíření tisku katolického!

Dům Jednoty katolických tovaryšů v Praze jest tak upraven, že mohou v něm členové výhodně noclehovati a stravovati. Upozorňujeme na to spolky bratrské.

Návod ku zakládání spolků katolických milerád zašle, kdo o něj požádá, předseda Jednoty katol. tovaryšů v Praze Dr. Josef Burian. I nově upravené stanovy jednot jinochů a mužů má v zásobě. Návod stojí 3 kr., stanovy 5 kr. Nejlépe jest obnos ten zaslati v pošt. markách.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 7.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje :

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Jest náboženství věcí soukromou?

Píše al.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Samá fráze.

»To by se světu ulehčilo, kdyby jen na půl roku zmizela z něho fráze!« Tak zvolal jednou jeden, jenž rád si na ten svět zavtipkuje. Co je fráze? — Fráze je, řekne-li socialista: »Náboženství je věcí soukromou.« Fráze je tedy nějaký výrok, jejž lidé tak dlouho otřepávají, až se stanou směšnými; myslíte ale, pak že přestanou? I to to; omluví se a začnou od repetice asi takto: »Není to žádná fráze, díme-li, že je náboženství věcí soukromou.« A ona je fráze přec!

Fráze se ze společenského života neztratí, to je jisto; slabším duchům líbívaly se od jakživa výroky osvícených hlav a není pochybnosti, že poměr ten i na dále potrvá a to tak dlouho, dokud budou milionové lidí, kteří nechávají za sebe mysliti jiné. Z náboženství však a z vědy měla by zmizeti fráze na dobro a kdo na to pole frázi zatahuje, dokazuje, že věci nerozumí.

»K nejobyčejnějším frázím ultramontánů náleží prý bez odporu smyšlenka, socialisté že jsou nepřátely náboženství.« Tak psal mnichovský sociálně demokratický list. Ačkoli to není posud žádnou frází, co my pravíme, že totiž jsou nepřátely náboženství, nýbrž prostě důsledek, jejž vyvésti

musí ze spisků a novin socialistických každý, kdo má zdravý úsudek, chceme proto přec obě fráze, onu socialistickou a tuto zdánlivou naši, vedle sebe postavit a zkoumati, která že je pravá? Začneme s věcí první a dokážeme-li, že fráze »náboženství je věcí soukromou«, je frází bezpodstatnou, lichou, pak obhájili jsme úsudek, jejž nám mnichovská »Post« připsuje a jehož neupíráme, jako platný a spravedlivý.

Socialisté prý nejsou nepřátely náboženství.

Jak obhajují socialisté, že »nejsou nepřátely náboženství«? — Tím, že činí rozdíl mezi náboženstvím a vyznáním: »My nezavrhujeme náboženství,« tak praví, »my uznáváme je jako věc pro společnost lidskou nutnou, ale abychom řekli, to náboženství je pravé, ono pak ne, to neuděláme, protože všechna chtějí míti pravdu a proto nemá pravdy žádné z nich; všechna vyznání jsou tu jen proto, aby budila nepřátelství, nelásku, fanatismus a nenávist. My žádných článků víry nepotřebujeme, naše zásady náboženské jsou takové, že je může každý přijmouti a s nimi se státi mravnějším a šťastnějším, než při svém vyznání.*) Poněvadž ale náboženství naše není náboženstvím dikto-

*) Panamisté ve Francii a řiditelé eskomptní banky v Itálii byli šmahem zednáři a jako tací měli náboženství bez vyznání; proto to tak pěkně dopadlo! Ostatně viz naši brožuru: Červený papež svobodných zednářů.

vaným nějakou autoritou, nebo dokonce zjevením, nýbrž věcí osobní, dle toho, jak si kdo svého Boha představuje, právě proto nenutíme k němu někoho, neodsuzujeme, necítí-li někdo potřebu jeho a říkáme tudíž, náboženství jest věcí soukromou.« Tak by označili socialisté své »soukromé náboženství,« kdyby totiž uměli správné úsudky tvořiti; takto však píšou asi podobně: »Socialismus nežádá od svých přívrženců, aby byli smýšlení beznáboženského, nýbrž všelidského, ať je to nejhorlivější katolík, evangelík, žid, nebo »nevěrec«. Příkladů máme po ruce hojnost, že obhájci socialismu byli všech vyznání bez rozdílu a vždy se v hlavním cíli, t. j. pomoci trpícímu lidstvu, srovnávali, ač se v cestě a v prostředcích různili. Socialismus bojuje za blaho všeho lidstva, neohlížeje se, je-li ono katolické, neb jinověrecké. Když se rozhlédneme vůkol sebe, ovšem shledáme, že člověk, který poznal pravý úkol svůj, jako člověk není nakloněn k žádné víře, ana každá víra hlásá, že je ta pravá; člověk svobodně myslící, nerad nechává sebe vaditi a si rozkazovati, jsa zvyklý, jen dle své vůle a dle svého rozumu jednati. Socialisté tedy nestaví se na stanovisko beznáboženské, nýbrž chtějí, by se každé náboženství ponechávalo bez rozdílu svobodné vůli, neboť u nás nerozhoduje, co kdo věří. My nechceme, aby jedno náboženství mělo přednost před druhým a aby ostatní byla od jednoho utlačována atd.« Tak podala po opravení chyb a nesmyslů »Svo-

boda Kladenská«, která je mezi českými listy socialistickými asi tím, co mnichovská »Post«, ač české listy socialistické všesky bez rozdílu daleko za německými pokulhávají.

Podali jsme jen ukázkou českých socialistů, nemíníce dokonce polemisovati s nimi, ač nás to přímo nutká, zeptati se jich, jaké že náboženství má »nevěrec?« Napsati místo »jinověrec« »nevěrec«, to není ještě to největší »přepsání« pp. socialistů. Co je to náboženství bez vyznání? To je asi tolik, jako řekne-li někdo, že je jedno, věří-li kdo, že Kristus Pán byl Bůh, nebo jen člověk. Hříchy Dittesů a Diesterwegů se jeví v socialistickém dnešním pokolení; ti též měli své patentované mínění o nejsvětější Svátosti, o dědičném hříchu, přepodstatnění, divech atd. Naše křesťansko-katolické vyznání praví: Základem je víra v Krista Ježíše, Syna Božího; je-li On pravý Bůh, je učení Jeho božské! Pak ale nemá nikdo práva, aby si tvořil o Jeho náboženství úsudek vlastní, články víry podle chuti vybíral, zavrhoval, nýbrž povinností lidí je, pokorně přijmouti, vše ať je to pochopitelné, čili nikoli. Kdo jeden článek z řetězu naší víry vyňal, učinil nepotřebným celý řetěz. Jsou tudíž jen dvě cesty; buď atheismus, holá nevěra, jíž zavrhuje vše, co je nadpřirozené, neb víra, jež spojení tohoto života s životem posmrtným je nejen možným, nýbrž i nutným. Buď Bůh stojí nad člověkem, nebo člověk nad Bohem; něco třetího je rovněž nemožností. Je-li člověk podroben Bohu, musí zákony Boží přijmouti;

není-li, pak je sám sobě nejvyšší autoritou a nepotřebuje žádné morálky a nějaké »náboženství soukromé« je nesmyslem, poněvadž každé náboženství, i to soukromé, je přec jen jakýsi poměr člověka k Bohu, jehož jména posud žádný socialista ani nenapsal, ani nevyslovil.

Oč vlastně běží.

Oč vlastně při tom »soukromém náboženství« běží, toho nechápou obyčejní socialisté, nezasvěcení do organisace internacionály, t. j. organisace svobodného zednářstva. Židovským vůdcům socialismu kteří jsou spolu svobodnými zednáři, je »soukromé náboženství« pouze vějičkou, na niž by sedl tím dříve křesťanský lid, jenž si netroufá ještě vysloviti veřejně a směle: »Jsem neznabohem.« Pravý cíl vůdců internacionály je bezbožectví a jakýsi mezinárodní, t. zv. laický katechismus, mravouka všelidská, nebo-li mezinárodní, je jen štít, jenž se sejme, až vykoná svou službu, t. j. důvěru křesťanského lidu v jeho náboženství a v jeho kněžstvo podryje. Netroufajíce si vytáhnouti polem proti křesťanství, jež se jim zdá býti příliš velikou mocí světovou, hledí zprvu jím otrásti v základech, okřídleným pak jich slovem je, že dělají z křesťanů lidi a že hodlají náboženství odtrhnouti pouze od státního zřízení, od veřejného života a zájmů, od společnosti lidské, jako celku. Věru, že více nemohli neznabohové naší

doby přijíti snahám socialistickým vstříc; není-li Bůh nejvyšší autoritou a jeho zákon základem vši mravouky, pak jím je člověk a všechna mravouka musí nutně vydána býti věčně měnícím se se názorům lidským v šanc, jak se právě nyní děje, kdy atentáty, t. j. sprosté vraždy anarchistů nazývají se spravedlivým bojem k osvobození lidstva a kdy to, co od jakživa lidstvo zlým a hanebným nazývalo, odívá se hávem ctností občanských. Jak daleko je od anarchismu v mravech k anarchismu občanskému a politickému? — Jako od myšlenky ke skutku.

Náboženství nemůže býti tedy věcí soukromou, protože je-li věcí soukromou, není náboženstvím, nýbrž osobním náhledem o náboženství. Náboženství a náhled o náboženství, to jsou věci dvě, tak daleko od sebe vzdáleny a v takém poměru k sobě stojící, jako Čimborasso a člověk, jenž stojí u jeho paty a přemýšlí, jak by se dostal nahorů.

Avšak k čemu se namáhati důkazy z věci samé; nechme mluvit socialisty samotné; nechť oni dokážou, že náboženství nerozumí a že jejich »náboženství jako věc soukromá« je nesmysl!

Zmíněná mnichovská »Post« označuje náboženství takto: »Náboženství je soubor povinností, nutně vyplývajících z bytnosti lidské společnosti a z jejího uzpůsobení.« Četl jsi dobře, milý čtenáři? Opakuj si ještě jednou slova »povinností, nutně vyplývajících«; co je to za divnou řeč, tak divně se vyjímající v ústech pravého sociala? Je-li

náboženství povinností, neb dokonce jakýmsi souborem povinností, pak nemůže býti věcí soukromou, protože soukromá věc vylučuje všechny povinnosti. A je-li souborem povinností přec, kdo ty povinnosti diktuje? Kdo má tu moc, aby všickni lidé, ani socialisty nevyjímaje, ty povinnosti přijmouti musili? Nu tak vida, náboženství je věc soukromá, již si každý udělá sám dle toho, jak si Boha představuje a pojednou zas je ono povinností pro každého, ježto »nutně vyplývá z bytí lidské společnosti«! K takým závěrkám nutně přichází každý, kdo začal s falešnými náměty, resp. zásadami! Socialisté uznávají, že společnost má právo diktovati povinnosti jednotlivých údů navzájem. To je to socialistické náboženství. Ale co je společnost a co je právo? Společnost je soubor jednotlivců a náhled těchto jednotlivců o právu může býti prarozličný a tím podivnější, čím víc tyto osoby mravně od sebe jsou vzdáleny. Jak pak teprv u socialistů, kteří se veřejně hlásí k darvinismu, vedle něhož člověk je jen vyvinutější zvíře! Jaké pak právo zná zvíře? -- Právo silnějšího nad slabším. A kdyby tomu ani tak nebylo, jak změnil se názory o právo za jedno století! Co bývalo kdysi právem, není právem dnes a naopak. Od jakživa byla loupež bezprávím a vlastnictví právem; nyní má tomu býti naopak, odejmutí majetku má se státi právem a majetek nazývá se veřejně bezprávím. Nemá-li se t. zv. právo státi hříčkou v rukou lidí, musí zde býti někdo, kdo určuje, co je právem a víru v tuto

vyšší moc jmenujeme náboženství, jež nemůže býti věcí soukromou, jako náhled o právu nemůže býti svobodný. Poněvadž socialistům jde v první řadě o to, aby podkopány byly základy, půda pod nohama lidu, bojují proti náboženství, nikoli, že by jim toto škodilo, nýbrž že jim překáží, určujíc lidstvu mravní řád, bdíc nad pravidly lidského jednání, jimž zákony říkáme a nad tím, aby to, co od jakživa zlem bylo, zlem i zůstalo a aby jen ctnost a skutky dobré, jako obecný příklad k následování se představoval a ve veřejném životě uznání a odměny docházel.

V jednom listě nazvalo se drzostí, že kdosi z naší strany vybral citáty ze spisů socialistických a těmi vědomé i nevědomé bludy socialismu potřel. Možno, že totéž stane se i nám; ptám se však, kde máme čerpati, písíce o socialismu, než v jejich listech a novinách? Nám se zdá spíš býti drzostí, nevědět, co náboženství je a smýkati s ním dle potřeby brzy sem, brzy tam.

Ale abychom ukázali, že socialistům není náboženství pouze věcí soukromou, nýbrž přímo nenáviděnou, uvedeme jen několik málo výroků předáků jejich, o nichž se dokonce nedá říci, že by anarchisty byli.

Velmistr socialistů německých, Bebel, řekl v říšské radě dne 31. pros. 1884 : »My pracujeme na poli politickém na socialismu a na poli, jež se nazývá náboženským, na atheismu, t. j. »bezbožství.«

Liebknecht pak nevyslovil se jinak v Halle na kongressu: »Naše strana upírá každou autoritu na nebi i na zemi.«

Jakýsi Dietzgen, socialistický kazatel, píše: »Spočívá-li náboženství ve víře v nadpřirozenou bytost a ve vyšší síly, pak je sociální demokracie bez náboženství. Kulturní společnost lidská je nám nejvyšší bytostí, v níž věříme.«

Bezohledně píše sociálně demokratický list »Budoucnost«, že každá víra v Boha, a kdyby byla sebe více purifikována, rationalisována, očištěna a rozumem promyšlena, nikdy se nedá s pravým socialismem spojití; poněvadž pak bez Boha není ani žádné církve, jsou i všechny církve z budoucího socialistického státu vyloučeny.«

Rus Bakunin, uvádí pak ve svém sociálně revolučním programu tuto větu: »Socialistická alliance je atheistická; ona pracuje k tomu, by náboženství bylo odstraněno, vědou nahrazeno a na místo spravedlnosti Boží aby nastoupilas pravdivost světská.«

V pravdě satanský výrok čte se však v katechismu internacionály, jež se téměř opakovati hrozíme.

A pak nebojují socialisté proti náboženství! Co je tedy, milý čtenáři, fráze a co je pravda? Fráze a prolhaná fráze je, že je náboženství socialistům »věcí soukromou«, pravda je, co my tvrdíme, že socialisté jsou nepřátely náboženství.

Některé výroky jinověrců a neznabohů o církvi katolické.

Jidřich Heine, nejbezbožnější ze všech německých básníků, rodem žid, který se dal v pozdějším věku pokřtiti, avšak, jak sám doznává, »nikdy se nestal opravdovým křesťanem, nýbrž — naopak křesťanství měl v nenávisti,« *přec nemohl katolické církvi odepríti svůj obdiv*. On napsal: »Již od delší doby jsem ustál v boji proti římskému katolicismu... Fanatické nepřátelství proti římské církvi nemohlo u mne existovati, poněvadž mi schází obmezenost, bez níž podobná předpojatost není možnou. Znam svoje intelektuelní měřítko příliš dobře, než abych nemohl věděti, že bych nikdy, ani v největším návalu zuřivosti, nikdy i tou nejmenší hanou nezasypal tak obrovský kolos, jako jest chrám sv. Petra... Byl jsem příliš zběhlým v dějinách, než abych nedovedl naučiti se znáti obrovské rozměry této obdivuhodné stavby. Tato bastila nesmí se bráti na lehkou váhu a více než jeden z mladistvých útočníků rozbije si o její zdi lebku. Jakožto myslitel nemohl jsem nikdy *odepríti svůj obdiv důmyslné a konsequentní souvislosti* tohoto nábo-

ženského i mravního systému, jež zoveme katolickou, apoštolskou a římskou církví.«

V časopise «Die Tonkunst», vycházejícím v Královci (v Prusku), bylo lze v »cestovních poznámkách« od Martina Plüddmana (protestanta) dočísti se následujícího o Stuttgartu a otázce: »Protestantismus či katolicismus«:

»Místo oslňujícího katolického kultu v bavorské residenci vládne v nádherném švábském sídelním městě střízlivý protestantismus. Oude veliké, krásné, zde malé, nepěkné chrámy — onde přeplněné, zde prázdné v době bohoslužby Nedá se popříti: *katolicismus žije*, protestantismus však stal se *sešlým, bezmocným a mdlým*, katolický kněz má největší vliv na své ovečky, protestantský kazatel však pozbyl všeho vlivu na lid, na celek. Poslední zoufalý pokus, opětně jej získati přistoupením k jistým ideám časovým, křesťansko-socialnímu hnutí v Berlíně, zdá se, že se nezdařil. Naši dobu ovládajícím duchem jest *prospěchářství, rozumářství (rationalismus)* — rozmnožování vojska, posléze pak jako koruna této budovy, *čiré hmotařství (materialismus)*. A nesmířitelnou nepřítelkyní tohoto špatného ducha času a všech těch čtyř duchů musí býti každé náboženství, ať již se zove jakoliv. Musíme pak se vyznati, že se zdá, jakoby se byl protestantismus v tomto boji osvědčil méně nezdolným a odporu schopným než katolicismus; tento odolá spíš a déle nátlaku ducha času a kdyby měla socialní demokracie (která

není ničím jiným, leč praktickým důsledkem zmíněných čtyř zloduchů) — v což však ani nedoufáme ani nevěříme — nějakým novým pořádkem (či spíše nepořádkem) věcí zmohutněti a vyniknouti, pak by katolická církev, jako *institute lidu pevně zakotvená, tuto bouři jistě přestála*; avšak s protestantismem by to špatně dopadlo, poněvadž jeho služebníci jsou placeni státem a nový stát by pak jistě neměl pro ně žádných peněz. Od soukromníků, od obcí a (protestantského) lidu neočekávejž však nikdo ani toho nejmenšího, v uvážení, jak bezbožného a pohanského smýšlení tento již dávno jest. Protestantismus by tak po-
nenáhlu vymizel a nikdo by jej do opravdy nepohřešil. To jest smutná pravděpodobnost; avšak církev katolická vítězně potrvá dále. Jsem protestantem a nehoruji dokonce pro katolicismus, avšak vůči pravdě, jak se mi tato právě jeví, nemohu přec uzavíratí oči. Čím dále o tom přemítám a pozoruji, kterak tomu našemu (protestantskému) lidu vše, co zbožným sluje, vymizelo, tím více musím se obávatí, že jest to pravda.« — Tak napsal před několika lety protestant.

Protestantský akademik Vitet napsal v »Revue des deux mondes« :

»Navzdor všem ranám, jimiž trpí křesťanství, vzdor všem nehodám, jež přestálo, navzdor srdcím, jež se mu uzavřela, všudež, kamkoliv proniklo, jest — jak bývalo — plno života a světla
Strom blízký odumření neskytá takových plodů,

nemá podobných větví. Zde jest nadbytek šťávy, jež prýští i z kořenů; zde lze poznati podle jistých známek věčné mládí.«

Náčelník španělských republikánů, Emilio Castelar, pravil dne 5. května 1869 v poslanecké sněmovně. »Nenáležím více světu bohosloví a víry, já patřím světu filosofie a rozumu. Kdybych však měl někdy vrátiti se na svět, jež jsem za sebou byl zůstavil, pak bych nepřestoupil k církvi protestantské, v jejíž mrazivém vzduchu jest nevolno mé duši..... Pakli by mně zbyl nějaký náboženský předsudek, pak by směřoval toliko *ku katolické církvi.*«

Drobné zprávy.

Dům Jednoty katolických tovaryšů v Praze jest tak upraven, že mohou v něm členové výhradně noclehovati a se stravovati. Upozorňujeme na to bratrské spolky.

Návod ku zakládání spolků katolických mile-
rád zašle, kdo o něj požádá, předseda Jednoty
katolických tovaryšů v Praze Dr. Josef Burian.
I nové upravené stanovy jednot jinochů a mužů
má v zásobě. Návod stojí 3 kr., stanovy 5 kr.
Nejlépe jest obnos ten zaslati v poštovních znám-
kách.

Naše řady rostou. V Liticích u Plzně zakládá
se přičiněním dp. Jana Holého, místního kaplana,
a jiných horlivých katolíků jednot a jinochů
a mužů. Zdař Bůh!

Budiž čest jednotám katolickým . . . S potě-
šením doznáváme, že v jednotách katolických,
zvláště pokud se týká rozšiřování »Slov pravdy«,
zavládla horlivost nemalá. Tak to má býti. Laci-
ným tiskem musíme své snahy, své tužby, své
zásady vštěpovati tam, kde vymizely, anebo kde
dřímají. Příště uvedeme, kde v které jednotě a
kolik se odebírá exempl. »Slov pravdy«.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Číslo 8.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Gustav Adolf, král Švédský.

Smutné jubileum
1594 — 1894.

Píše n.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Předmluva.

Na konci minulého roku — totiž dne 9. prosince — slavili protestanté v Německu na mnohých místech zvláštní jubileum — 300letou památku narození *Švédského krále Gustava Adolfa*. Nadšení pro tuto oslavu cizího krále, jenž od katolické francouzské velmoci bral peníze, aby jí pomáhal ničiti a pokořovati římsko-německou říši pod žezlem Habsburským, nebylo celkem valné. Časy se změnily. Posuzují již nyní i nepředpojatí dějepisci protestantští tohoto »Švédského hrdinu« — »tohoto muže Božího« mnohem střízlivěji než jak doposud byl líčen. Nespatřují v něm nic více než obyčejného vydobývatele, jenž pod rouškou náboženství sledoval plány nejkrajnější ctižádosti politické.

Německá knížata, nevyjímaje ani Hohenzollery, sotva kdy měla nebezpečnějšího nepřítele nežli v Gustavu Adolfovi a kdyby se mu byl podařil plán spojití všechny evangelíky v jednotu k potírání lidu katolického (*corpus formatum bellicum*), ta tam by byla svoboda a samostatnost protestantských knížat.

To ovšem nemůže žádného Velkoněmce nadchnouti k oslavě Gustava Adolfa. Proto tím více diviti se musíme nadšení našich českých protestantů, kteří ve chvalořečení cizího Švédského krále téměř závodí. Co jest nám Čechům vůbec do Švédska? Co jest nám do Gustava Adolfa zvlášť? My Češi máme jen bolnou upomínku na divoké hordy Švédské, které naši zem pustošily, obíraly, které neměly s tou půdou, kterou nazýváme vlastí, smilování žádného.

Aby lid katolický v smíšených osadách nebyl v názorech o tomto švédském reku zmaten, podáváme na základech přesně historických krátký životopis jeho.

Mladý král švédský.

Gustav Adolf narodil se 9. prosince 1594. Jeho otec Karel, syn krále Gustava Vasy, zmocnil se po smrti svého bratra Jana trůnu vypudiv ze země svého bratrovce Sigmunda, jenž byl věrně oddán víře katolické.

Mladý Gustav Adolf jevil hned z mládí veliké nadání. Naučil se záhy nejen mateřskému jazyku švédskému, nýbrž i německému, latinskému, italskému a francouzskému. Zvláštní zálibu měl pro politiku a válečnictví. Otec jeho, seznav v něm tyto neobyčejné dary ducha, brával jej již od desátého roku do schůzí sněmovních a k slyšením, v nichž cizá vyslanectva byla přijímána. Ale srdce ohnivého mladíka toužilo domoci se

vavřínů na poli válečném. V patnáctém roce věku svého prosil zcela vážně svého otce, aby mu svěřil vrchní vedení ve válce s Ruskem (r. 1610) Bylo mu to sice odepřeno, ale již rok na to stál v čele vojska proti Dánsku, počínaje si velmi statečně. V tom čase zemřel jeho otec (30. října 1611). Opustiv bojiště, chvátal Gustav Adolf do Švédska, aby si pojistil trůn. Volba byla mezi ním a králem polským Sigmundem, jeho strýcem, dopadla ale v jeho prospěch. Dosáhnuv takto trůnu švédského, chvátal opět na bojiště Dánské. Když byl zde úplného vítězství dobyt, obrátil se proti Rusku a po dvě leta bojoval ještě s větším štěstím než v Dánsku. Úspěchy ty rozpálily mladého ohnivého krále tak, že po vavřínech válečných jen jen hořel. Od r. 1617 – 1626 s většími nebo menšími přestávkami utkával se v bojích se svým strýcem, králem Polským Sigmundem; konec těch bojů byla opět porážka Poláků. V r. 1626 obrátil zbraně také proti svému švakrovi kurfirstu Brandenburskému, jehož sestru před šesti lety pojal za manželku, a odňal mu značný kus země.

Zatím přešlo prvních deset let třicetileté války. Německá protestantská knížata, majíce v čele kurfirsta falckého Bedřicha a knížete Kristiana Anhaltského, utvořila spolek mezi sebou, tak zvanou »unii«. »Unie« měla nejvíce namířeno na bohaté království české a na statky duchovní. Proti unii protestantské postavil se ochranný spolek katolický, zvaný »liga«, který podporován jsa císařem Fer-

dinandem II., odbojná knížata pokořil (1618 až 1625). Bohužel temná mračna dalších krutých bojů stahovala se nad Německem. Pod rouškou, že chrániti chce »svobodu evangelickou«, vniknul král Dánský Kristian IV., podporovaný penězi anglickými a hollandskými, zbrojnou mocí do Německa a donutil vévodu Brunšvíckého a Meklenburského, že ho uznali za vrchního vůdce. Z kazatelen protestantských hlásal se boj za »svobodu evangelickou«. Marně ujišťoval císař Ferdinand II., a jeho vojevůdce Tilly, že svobody náboženské německých stavů protestantských se nikdo nedotýká a že tudíž boj za »svobodu evangelickou« jest zbytečným; — teprve když dánský král Kristian r. 1626 na hlavu byl poražen od Tillyho a za hranice zahnán, poznal omámený protestantský lid, že se s ním prováděla neupřímná hra. Nešloť králi dánskému o evangelium, ale o získání několika německých knížectví anebo biskupství. A když se mu záměr jeho nezdařil, opustil své spojence, ujednav smír s císařem, aby o vlastní zem nepřišel.

Gustav Adolf táhne do Německa.

Nikomu nepřišla porážka dánského krále vhod jako Švédskému králi Gustavu Adolfovi. Ucházelt se již dříve před tím o přízeň Hollandska a Francouzů, žádaje peněžitou pomoc a spolu slibuje, že do Německa ozbrojenou mocí vrazí. Tehdá byl zdvořile odmítnut, ježto nepřátelé ně-

mecké říše považovali krále dánského za schopnějšího k provedení válečného tažení. Gustav Adolf nabízel se nyní znova a došel sluchu u krále francouzského Ludvíka XIII. Král *tento slíbil mu roční válečný příspěvek*, vtrhne-li s vojskem do Německa.

Již z okolnosti, že francouzský *katolický* král anebo lépe řečeno, jeho všemohoucí ministr kardinál Richelieu záměr Gustavův, vtrhnouti do Německa *podporoval*, kdežto ve své vlastní zemi *protestantismus*, jak mohl, *potlačoval*, bezpečně souditi lze, že se švédskému králi, vtrhnuvšímu do Německa, jednalo o zcela jiné věci, než poskytnouti toliko ochranu evangelické svobodě. Jako se nejednalo jeho otci, jeho dědu a konečně jemu samému o náboženství, když Dánsku, Rusku a Polsku vypověděl válku, rovněž tak nebylo náboženství evangelické jedinou a vlastní pohnutkou vpádu jeho do Německa.

Ostatně sám Gustav Adolf omlouval ve válečném manifestu, jež v Pomořanech (v červnu 1630) prohlásil, zcela jinými důvody svůj vpád; o náboženství mlčel docela. Ano i tvrzení, že by vedl válku náboženskou, nechal jakýmsi profesorem ve zvláštním spisku vyvrátiti a nazval je »rakouskou lží«. Gustav Adolf věděl dobře, proč tak činí; nechtěl si pohněvati katolické státy, zejména Francii, jež mu poskytovala peněžitou pomoc. Ale ve Švédsku a na dvorech protestantských mluvil docela jinak. Tam »ronil horké slzy« nad nebohými bratřími, kteří prý od papeže a

císaře jsou utlačováni a prosebné ruce k němu zdvihají!

Ale nikdo k němu prosebných rukou nezdvihal. Právě naopak prosila ho říšská knížata, jako Boguslav Pomořanský, aby raději zůstal doma a když toho přece nedbal, teprve násilím a hrozbami přinutil mnohé, že se k němu přidali. Čím hlouběji vnikali Švédové do Německa, tím jasněji bylo viděti politické záměry bojechtivého krále.

Vrchní velení nad císařským vojskem měl generál Valdštýn; k velikému neštěstí jak pro císaře tak pro katolíky a celé Německo, měl soldatesku tak rozpoutanou a nezkrocenou, že nucen byl císař Valdštýna na nalehání katolíků i protestantů sesaditi právě v okamžiku, kdy Gustav Adolf do Německa vpadl. Vrchní velení obdržel nyní starý a věrný Tilly, ale Valdštýnští generálové, uvyklí na svého vojevůdce, neradi a také ne vždycky se podřizovali Tillymu. Scházelo jednotné vedení. A tak švédský král, kořistě z nesjednocenosti vůdců císařských, bez veliké námahy potíral a zajímal rozptýlené vojenské houfce.

Obrat veliký ve prospěch Gustava Adolfa nastal pádem Magdeburku.

Zkáza Magdeburku.

Svobodné říšské město Magdeburk bylo střediskem protestantismu; občané jeho zakládali si nemálo na svobodných výsadách. Statky a léna bývalého arcibiskupství zabral ve svoji správu

Brandenburgský princ Kristian Vilém, jenž ale byl od Tillyho vypuzen. Tilly žádal ve jménu císaře, aby Magdeburk přijal posádku císařskou. Rada městská, sestávající z vážených, předních měšťanů, nebyla by se ani proti tomu vzpouzela, kdyby zajištěna jí byla volnost vyznání lutherského; vědělat, že v rukou císaře svoboda města jest více pojištěna než v rukou sousedního některého knížete anebo cizáckého vítěze. Ale nižší vrstvy lidu, podníceny řeči lutherských horlivců, postavily se tomu na odpor a nechtěly o císaři ničeho slyšeti. Při obnově městské rady domohla se tato strana vrchu. Nyní ovšem měli princ Kristian Vilém a král Gustav Adolf snadnou hru. Předstírajíce, že potřebí jest hájiti svobodu města a náboženství proti císaři, odeslali do Magdeburku švédského plukovníka Dětřicha Falkenberga, jenž se postavil v čelo odporu.

Tilly uznával, že nutno jest, aby Magdeburk co nejdříve ve svou moc dostal; docházelyť k jeho sluchu řeči, jak švédský král vítězně postupuje a jak jedno město po druhém zabírá. Tilly nemohl připustiti, aby ho Gustav Adolf zastal ještě před nevydobytým městem. Z té příčiny sevřel město ze všech stran. V městě byla posádka nepatrná a sotva mohla na delší čas odolati přemoci vojska císařského. U veliké tísně psali Magdeburkští Gustavu Adolfovi prosíce snažně, aby jim přispěl na pomoc. Dostali za odpověď, že přijde, ale nepřicházel, ačkoliv věděti mohl, že pomoci jeho jest největší potřeba.

Zatím vojsko císařské nemohlo se ani dočkati znamení k útoku; kynulať mu bohatá a nevídaná kořist a dle zvyku tehdejších časů, bylo li ně které město útokem dobyto, upadlo vše, co kdo odnésti mohl, v ruce vítězíciho vojska.

Tomu všemu chtěl Tilly předejít. Proto opět a opět vyzýval Magdeburkské, aby se vzdali a nesázeli majetek svůj v odvážnou hru. Měšťané nemohli se rozhodnouti; zdáloť se jim, že ještě tak zle není. Gustav Adolf několik neděl před tím (13 dubna 1631) útokem zabral město Frankfurt nad Odrou. Celá císařská posádka bez milosti byla pobita, město vydrancováno a spustošeno. Vzešlý oheň strávil mnoho domů. Zpráva o osudu Frankfurtu mohla býti jakousi výstrahou Magdeburským, dávajíc jim tušiti, čeho lze očekávati, dojde-li k útoku na město. Ale slib Gustava Adolfa, domluvy Falkenberga a prince, konečně nabádání kazatelů protestantských k odporu — vše to zaplašilo obavy bezstarostných Magdeburčanů. Naposledy svolal Tilly dne 19. května generály k válečné poradě; všickni mimo Tillyho k tomu se nesli, aby druhý den ráno započal útok. Konečně i Tilly k náhledu jejich se připojil a bylo ujednáno časně z rána o 4. hodině dáti znamení k všeobecnému útoku. Do města odeslán posel císařský s posledním vyzváním, aby se město vzdalo. Ale blížila se již hodina sedmá a Tilly ještě otálel dáti znamení k útoku, ještě čekal, že posel se vrátí a oznámí, že se město vzdává.

V městě samém shromáždili se starší města na radnici, ale nemohli se dohodnouti o odpovědi. Zatím hrabě Pappenheim, nemoha se dočkati konce, o své vůli dal znamení k útoku. Hradby byly špatně obsazeny — posádka nedostatečná, útok se vydařil úplně. Teprv když císařské vojsko již do ulic vniklo a do domů se dralo, narazilo na tuhý odpor. Ale bylo již pozdě. Od 8 do 10 hodin vzplanul zoufalý boj na život a na smrt. Magdeburské bránili se zoufale, což z druhé strany zase dávalo podnět k hroznému odvetě. Odpor Magdeburských konečně zlomen. — Nyní pomýšlelo vojsko na drancování, ale bylo již pozdě, ježto o polednách bylo město na rozličných místech současně v plných plamenech.

Kdo nese zodpovědnost za založení tohoto ohně? Dnes již nikdo netvrdí, že by Tilly anebo jeho vojíni zámyslně založili oheň; vždyť to bylo právě pro ně největším neštěstím. Ani pouhou náhodou a neopatrností nelze takový oheň, jenž na všech stranách vzplál, vysvětliti. Prospěch, nekonečný prospěch z tohoto neštěstí měl toliko Gustav Adolf. A vskutku spadá až do dneška opodstatněné podezření na tohoto krále a na ty, jichž jako strůjců užíval, zvláště na Falkenberga, že *zkázu Magdeburku zámyslně připravovali a také přivodili.*

Někteří dějepisci tvrdí, že Magdeburské sami oheň založili. »Chtělit prý raději, aby v zříceni-

nách město položeno bylo, než aby se stalo baštou papežství.«¹⁾

Není divu, že Tilly a císařští důstojníci výčitky trpké protestantským kazatelům činili, považující je za strůjce neštěstí. »V y p á n i, v y p á n i, t a k é j s t e t o m o h l i j i n a k u č i n i t i,« tak domlouval jeden císařský plukovník v čase, kdy město hořelo, kazateli kostela sv. Kateřiny, ale úsilovně také se postaral, aby jemu, jeho paní a jeho služce nic zlého se nestalo. Ti nenávidění »římští kněží« ujímali se s příkladnou horlivostí všech, kteří v smrtelných úzkostech pomoci hledali. Zvláště to byl Jesuita P. Wilhelm, kaplan polní, jenž se ujal žen a dětí, které se byly do velechrámu utekly a měl starost o jejich bezpečnost. Kde mohl, hleděl mírniti zuřivost vojínů, vydávaje se při tom sám v nejvyšší nebezpečí života. I Tilly zasazoval se všemožně, aby neštěstí zmírnil, vraždění zabránil a oheň zamezil. Ale odpoledne zdvihl se prudký vítr a dovršil dílo úplné spousty.

Sláva a pád Gustava Adolfa.

Kurfirst Brandenburgský a kurfirst Saský až doposud chovali se nestranně ke Gustavu Adolfovi. Nyní, po pádu Magdeburku, volal Gustav Adolf všechny protestanty do zbraně. Dne 19. června postavil se se svým vojskem před Berlín a hrozil

¹⁾ Brožura Dr. Bernarda Rogge-ho str. 55.

útokem a drancováním, nepřidají-li se na jeho stranu. Hrozba ta měla znamenitý účinek. Kurfirst ze strachu uzavřel s ním spolek. Nyní tu byl ještě kurfirst Saský. Z počátku váhal, ale konečně podlehl také jeho nátlaku. Gustav Adolf sesílil tímto způsobem své vojsko tak, že směle se mohl postavit nyní proti Tilly-mu v otevřeném poli. Císařský vojevůdce zvolil si příhodné místo nedaleko Lipska a chtěl zde útok nepřítele očekávat. Ale zatím věci sběhly se jinak. Hrabě Pappenheim byl vyslán se silnějším oddílem vojska na výzvědy, při čemž narazil u Breitenfeldu na hlavní nepřátelský voj. Tilly mu přísně zapověděl, aby se vystříhal započítí vážný boj. Toho nedbal Pappenheim. Započav slepě půtku octl se brzo s celým oddílem vojska u velikém nebezpečí. Tilly, nechtěje ztratiti nejlepší část kavalerie, spěchal mu na pomoc. Tím ztratil své výhodné postavení a to mu bylo osudným. Nebo Gustav Adolf udeřiv naň s celou přesilou vojska, dovršil úplnou porážku dosud nepřemožitelného císařského vojevůdce. A nyní nastaly pro střední a jižní Německo časy zlé, *časy nekonečné bídy a útrap*. Ještě podnes časy ty v ústech lidu pokládají se za *souhrn všech svízeli*. Jako hladoví vlci vrhaly se nenasytné davy »krále osvoboditele« na země duchovních knížat na Mohanu, na Rýnu, na biskupství Würzburgské, Bamberské, Mohučské, Trevirské a Kolínské.

Město Würzburg podalo se Švédům 3. října. Výkupného muselo zaplatiti 80.000 říšských tolarů,

kláštery a kostely byly vydrancovány, zboží klášterní rozdalo se vůkolní protestantské šlechtě, aby pro věc Švédův byla získána; ve správu knížectví Würzburgského, konečně uvázal se sám Gustav Adolf, zamýšleje pro sebe a své potomky toto knížectví podržeti.

Velitel pevnosti Malborku zdráhal se Švédům podati. Za to byla posádka krutě potrestána. Po stečení pevnosti byla nejen posádka ale i kněží, kteří se tam byli utekli, bez milosti a milosrdenství povražděni. Ušetřili toliko velitele pevnosti, ale musel za to udati, na kterém místě jsou ukryty poklady. A tak táhlo vojsko Švédské po Rýně nahoru i dolů, všady zůstavujíc stopy největší spousty. K nohoum vítěze padala malá knížátka říšská i města. Mnohým vyčítalo svědomí: »Jste proradci — vždyť jste přísahali císaři.« Ale Švéda vždy dovedl výčitky ukonejšiti, řka: »Já jsem váš kurfirst, já jsem váš císař!« Čím déle, tím patrněji vycházelo na jevo, že Gustav Adolf pomýšlí v Německu upevniti svoji moc a že jedná se mu o to, aby se stal císařem anebo králem Německým. Přijímal holdy měst, jež ho jako svého pana oslavovala.

Nad tím se ovšem pozastavovala protestantská knížata říšská a byla již v pochybnosti, že se vítězi jedná skutečně jen o »evangelium«. Proto uznal Gustav Adolf za radno svolati u vhodné příležitosti německé pány a všelike vrtochy o něm rozšiřované vyvrátiti. I mluvil k nim o nevděku a zlobě závistníků, kteří všeli-

jaké úmysly mu přičítají a nedůvěru k jeho osobě vzbuditi hledí. Zase přísahal, že nemá žádných úmyslů než svobodu evangelia pojistiti a »vládě domu rakouského« učiniti konec. Knížata německá tomu věřila a konečně, co mohla nyní sobě počíti, když prapor císařský byla opustila?

Gustav Adolf stál na vrcholi moci a slávy. Již nebyl poníženým králem, jenž o příspěvek válečný u Francie prosil, ale sám francouzskému králi vyhrožoval, že »ho s 100.000 vojáky v Paříži navštíví.«

Do rukou Gustava Adolfa padlo i katolické město Mnichov. I jest ku podivu, jak Švédský král vlídností jen jen se rozplýval ke katolíkům, jak jim namlouval, že nechce katolické víře činiti ujmu, ježto nevede žádného náboženského boje. Zvláště ke katolickým duchovním laskavě se měl ano i o jesuity se staral, aby se jim neublížilo. Na počátku války a ještě po bitvě u Breitenfeldu vedl sobě docela jinak; ku př. v Erfurtu obsypal je hrozbami a potupou. Ale co mu kynula naděje, státi se pánem také katolického území, záleželo mu na tom ukázati, že dovede býti také vlídným. Přes to vše bralo vojsko jeho vše, co se odnésti dalo; umělecké památky, drahocenné stkvosty, poklady kostelní, staré vzácné knihy — vše to ztrácelo se pod rukama ziskuchtivých vojáků a u velikém počtu bylo zasýláno do Švédska. Mnoho vzácných památek ovšem u té příležitosti vzalo za své a škoda ta jest vůbec nenahraditelná.

Chválí se na Gustavu Adolfovi, že udržoval přísnou kázeň ve vojště. Neupíráme toho, že pevnou rukou snažil se udržeti pořádek. Avšak celkem bylo vojsko Švédské zrovna takové, jako jiná vojska té doby; žilať na útraty zemí, v nichž se bojovalo, ať již to byly země nepřátelské nebo přátelské. Naděje na bohatou kořist vedla žoldnéře k praporům a naděje tato je také udržovala pohromadě. Dáváme pravdě průchod, že nebyl Gustav Adolf takovým žoldnéřským vojevůdcem, jako Mansfeld anebo Kristian Brunšvický; jsa opatrný a moudrý, měl spíše o to péči, aby dobrá vojenská kázeň se zachovávala. Ale i Tilly, vojevůdce katolický, tak si počínal a jest jen smyšlenou bajkou, že by soldateska Švédská vynikala lidskostí a kázní nad vojsko Tilly-ho. Kdykoliv Gustav Adolf nějaké město útokem dobyl, drancovalo a pustošilo jeho vojsko majetek cizí, aniž by tomu byl mohl zabránit.

Konečně nadešla Gustavu Adolfovi chvíle osudná. Po smrti chrabrého Tilly-ho povolal císař za vojevůdce Valdštýna, jenž sebrav vojsko asi 50.000 čítající, postavil se naproti Gustavu Adolfovi. R. 1632 dne 11. září svedena bitva u Lützenu nedaleko Lipska. Výsledek bitvy byl sice Švédům příznivý, ale ztráta jejich byla přece mnohem větší než vítězství: padlť v té bitvě král Gustav Adolf, jsa smrtelně raněn.

Smrt Gustava Adolfa učinila konec všem jeho záměrům a vytrhla Německo z nebezpečí, že neupadlo v poddanost cizího národa Švédského.

Konečný úsudek o Gustavu Adolfovi.

Gustav Adolf byl nadaný, statečný král a výborný politik. Vpád jeho do Německa nelze ani z ohledu politického ani právního odůvodniti. Nikdo ho nevolal, císař mu ničím neublížil, v Německu ho nepotřebovali. Politické záměry skrýval pod rouškou náboženských hesel. Svým vpádem uvalil nekonečné strasti na Německo, jež vykořistil a zpusťoval. My Čechové nemáme žádné příčiny památku jeho oslavovati, ježto on pro naši vlast neučinil ničeho. Naopak víme, že byl nepřitelem rodu Habsburského, o jehož zničení pracoval.

Týdenník „ČECH“

vychází každou sobotu

**o 5. hodině odpolední
se Zábavným a Hospodář-
ským listem.**

Předplácí se: čtvrtletně zl. — 65.;
půlletně zl. 1.30; celoročně zl. 2.60.

**Administrace „Čecha“ (Tý-
denník) Praha, 1508-II.**

OBRANA

(Obrana víry).

Vychází dvakrát měsíčně (dne 5. a
20. v měs.) s měsíční přílohou

**Kopřivův Kalendář pro živé
a mrtvé duše.**

Redakci vede **Fr. Žák**, koop. na
Kr. Vinohradech. „Kalendář“ pořádá
P. Kopal, chefredaktor „Čecha“.

Předplácí se ročně **jen 2 zl.** s „Ka-
lendářem“ **3 zl.**

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna.

Ročník V.

Cena 4 kr.

Čís. 9. a 10.

Slova pravdy.

Vydává a rediguje :

Dr. Josef Burian,

předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Červení a černí.

Napsal Jan Pauly.

Kdo kopal národu českému

„národní a církevní hrob“?

Píše . . . n.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Továřů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Zpěkného, úhledného statku v Sulicích vyšla hřmotná postava muže. Krátký kožich a starší, beránkem vroubená čepice poukazovaly, že již zima tluče na vrata. Byl to starý krčmář.

Krčmy sice již dávno neměl, ale jméno krčmář mu zůstalo po statku, kde bývala krčma a rychta. Jmenoval se vlastně Kotlín, ale jméno to člověk zřídka slyšel, obyčejně krčmář sem, krčmář tam. Dnes šel nějak zamyšlen a kouřil doutník z papírové špičky. Krejcarová špička a doutník srostl s krčmářovou postavou tak, že bez těchto kuřáckých potřeb nemohl si nikdo krčmáře představit. Kouřil celý den. A proč by nekouřil? Vždyť neměl dětí, a jak sám říkával, měl pole, louky, dům, vlastně dva domy. A jeho hospodářství bylo vzorné, bez dluhů, hospodařiti uměl.

Krčmář zamířil ke Kvapilům. Vstoupil do malé útulné světničky, která sloužila slavnému výboru v Sulicích za radní síň a večer starým sousedům za besedu. »Dobrý večer«, volal a nesa beranici v jedné ruce, doutník v druhé, kolíbal se ke stolu.

U stolu seděl muž vysoké postavy, s havraními, kudrnatými vlasy. Líce měl vysedlé, tvář oholenou a z oka zírala přísná vážnost. Byl to

Jiří Kvapil, starosta obce. Mluvil sice málo, ale co promluvil, mělo své místo. Žádosti a různé jiné úřední věci uměl psát jako starý advokát česky jako německy. Jeho slohu se musil člověk podívat. Zvláštní byla na něho podívaná, když s německými úředníky mluvil česky; uměli sice málo, ale pan starosta toho nedbal a spokojil se s tím »málo«. On byl starostou české obce a zastával zásadu, že každý český občan má býti v Čechách »doma«. Co podnikal, dlouho před tím uvažoval a pro co se jednou rozhodl, v tom byl neustupný jako skála. A když chtěl nechtěl musil něco povolit, přiblížila se pravá ruka za ucho a levice mačkala čepici až běda; ta to obyčejně odnesla. Zkrátka, Kvapil byl typ upřímného, rozhodného staročeského sedláka a starý poctivec. Jeho srdce bylo diamant, třeba nebroušený.

U kamen na lavici seděla jeho žena. Byla postavy prostřední, slabé, ale její tvář, její ostré oko prozrazovalo rozhodnost a odhodlanost. Jest to žena, která se tak snadno nelekne; mluví tak chladně s některým »milostpánem« z města jako se sousedem Řičanem. Vlastenka tělem i duší a křesťanka tak zbožná, že jí rovné by musil člověk pohledati; pro domácí kostelíček by dala svoji duši.

Kvapilová podívala se na hodiny. Bylo již sedm. »Co pak dělají«, pravila, »že dnes tak dlouho nejdu, vědí přece, že dnes musí přijíti velebný pán«.

U Kvapilů totiž po starodávném českém způsobu, který bohužel dnes mizí, scházela se každého večera beseda. Když se hospodáři sešli, vzala Kvapilová životy svatých a četla. Sousedé zbožně poslouchali, jen babička Kvapilová, která sedá obyčejně u kamen, někdy si při tom zdřímne. Jest již stará; táhne osmý křížek již a proto jí sousedé tu nepozornost obyčejně prominou. Jen někdy paní starostová to nepříjemně nese. Podívá-li se totiž někdy na ni, chtíc se přesvědčiti, jak ji předříkávaná četba dojíká a vidí-li, že babička klímá, napomene ji k pozornosti; ale babička procitne a nedá se. »Jen »četni«, »četni« dále, jak já to všechno vím«, říká.

Paní starostová ještě byla zaměstnána uklízením, když přišel pan mistr kovář Dašek. Mohutný muž a starý dobrák, který pro velebného pána by do vody skočil. Za nedlouho přišli ostatní. Staříčský Marek se svým synem Josefem, první radní rozšafný Dvořák, sedlák Loukota a mnozí jiní. Naposledy dostavil se Máka, sulický zvoník a ponocný, charakter jakých pořádku.

Všichni usadili se kolem »radního« stolu a Kvapilová vzala dnes postilu, kterou dostala od velebného pána a četla. Sedláci poslouchali a kouřili až běda. Sotva viděl jeden druhého. Pan starosta, který byl nepřítelem všeho kouření, musil chuděrka seděti uprostřed těch oblaků. Učil se trpělivosti.

Sotva že paní starostová dočetla, počal Kvapilův šekl sebou vrtěti, poštěkával a škrábal na

dvěře. Cítil známé. A skutečně se nemýlil. Dvěře se otevřely a vstoupil pan učitel se svojí paní a velebný pán. Byla právě zpověď školních dětí, kterých bylo na osmdesát a tu obyčejně rozděleny byly na dvě polovice; jedna šla ku zpovědi jeden den, druhá druhý den. Velebný pán obyčejně za tou příčinou v Sulicích přenocoval. Suličtí říkali mu »náš velebný pán«, poněvadž jemu byla svěřena duchovní správa českých obcí, které kolem Sulic byly rozloženy; některé obce na osadě byly také německé.

Pan učitel byl vzorným učitelem a dobrým katolíkem, proto byli s velebným pánem nejlepšími přáteli. Ve škole i mimo školu šli ve své působnosti ruku v ruce.

Velebný pán se usadil do své starodávné židle pod lampu. To bylo jeho místo, když se zbožnými osadníky někdy si poseděl, aby v hovoru doplnil, co na kazatelně říci se nedalo. Sousedé rádi poslouchali, ptali se na to a na ono, a velebný pán s ochotou jim odpovídal a vysvětloval, pan učitel mu při tom pomáhal. A tak padlo mnohé dobré zrno do srdcí těch upřímných lidí.

»Co nového v městě?« Ptal se velebný pán mladého hospodáře Marka.

»Co nového? Mnoho, velice mnoho! Socialisté odbývají schůzi na schůzi a počínají si tak bouřlivě, že obyčejně přítomný zeměpanský komisař jest nucen schůzi rozpustiti«.

»A kdo vlastně jsou ti socialisté?« Ptal se Dvořák.

»Jméno socialista — pravil velebný pán — pochází od latinského »sociare« a znamená »spolčovati se«; socialista znamená tedy tolik jako spolčenec. Dělníci totiž, jak víte, nejsou spokojeni se svým nynějším postavením a chtějí se míti lépe. Aby se lepšího postavení domohli, spolčili se a odbývají schůze, v nichž se radí, jak by cíle svého dosáhli. Jenže v tom, jak si počínati mají, aby tužeb svých dosáhli, v tom se neshodují, jedni to myslí tak, druzí onak. Proto rozeznáváme různé socialisty.

Jedna strana socialistů chce všechen majetek učiniti společným, t. j. oni se snaží, aby všechna pole, domy, všechny peníze jednotlivým osobám byly vzaty a aby toto jmění pak bylo rozděleno jednotlivým obcím. Podle nich by nesměl míti nikdo soukromého majetku, vše by bylo obecné; jmění to by spravovali mužové k tomu zvolení. Všichni by museli pracovati a výtěžek z té práce by rozdělovala obec mezi jednotlivce. Ty, kteří se jim v těchto tužbách na odpor staví, chtějí odstraniti za každou cenu a každým způsobem. Ti lidé zřekli se všeho náboženství a proto jsou atheisty čili bezbožci. Poněvadž se Boha nebojí a z ničeho si svědomí nedělají, dopouštějí se těch největších zločinů s lehkým srdcem. V tomto jejich počínání se jim nejvíce staví na odpor vlády, proto podnikají atentáty na krále, na sněmovny a jiné státní zástupce. Též kněží staví

se velmi na odpor této surovosti a proto i na ty mají spadeno. Neboť vědí dobře, pokud lid zůstává věrným ve své víře, že s ním ničeho nesvedou. Oni nechtějí mítí žádného Boha, žádného krále, žádné vlády nad sebou a proto nazývají se bezvládcí čili a n a r c h i s t y. Jeden z těch byl Caserio, který nedávno zavraždil presidenta francouzské republiky Carnota.

»A kdo jsou socialní demokráte? Těch prý je v Praze, v Plzni, v Brně a jinde mnoho — pravil Loukota. — Můj syn, který chodí v městě do hospodářské školy, často mi o nich vypravuje.«

»Socialní demokráte tvoří druhý druh socialistů. Ti jsou poněkud umírněnější nežli anarchisté. Ti přímo neříkají, že Bůh není, ti praví, že náboženství jest věcí soukromou. Ať prý si každý ctí svého Boha jak chce, o to že oni starati se nebudou. Dle nich může někdo mítí náboženství a nemusí, to jest jim jedno. Ale chtějí jako anarchisté učiniti všechno jmění společné, v tom však se od nich liší, že zamýšlí správcem všeho jmění učiniti stát a ne jednotlivé obce. Jako naše říše skládá se z jednotlivých zemí, země z krajů, kraje z hejtmansví, tyto z okresů a okresy z obcí a všechny řídí vláda — ministerstvo pomocí svých úředníků, tak by zřízen byl i demokratický stát; žádný by neměl soukromého majetku, nýbrž všechno by patřilo státu. Všichni by dostávali od státu své šatstvo, potravu, děti by se společně vychovávaly, zkrátka vše by bylo společné.«

»To by bylo krásné nadělení«, horlil pan učitel. Takového něco by bylo možno mezi anděly a ne mezi lidmi. Kdyby socialisté takovýto život alespoň poněkud možným chtěli učiniti, musili by nejprv zřetel obrátiti k náboženství a ne je prohlašovati za věc soukromou. Neboť jen ten člověk, který má pevné náboženské přesvědčení, může býti v pravdě ctnostným, poněvadž pak má pravé svědomí, které ho vede, aby ve všech případech spravedlivě si počínal a všeho sobectví a s tím spojené nešlechtnosti se vystříhal. Spravedlnosti pak by bylo v socialistickém státu nanejvýš potřebí a ta se nedá provésti zákonem toliko, *nýbrž svědomím, založeném na pevné víře.* Myslí-li ale socialisté zavésti ve svém státu přísnou spravedlnost bez náboženského základu, to jsou velice na omylu. Zákon může mnoho působiti, aby lidé počestně si vedli, ale aby všechno spravedlivě konáno bylo, k tomu zákon sám nestačí. Jest mnoho a mnoho věcí, ve kterých člověk nesvědomitý může se velikých přehmatů dopustiti a přece oko zákona ho nevypátrá. A proto svědomí musí člověka k tomu vésti, aby si počínal i v těch nejtajnějších věcech, jak se sluší.«

»Ano, pokračoval velebný pán, to jest jedna věc a druhá věc jest, zdali by byl možný takový stát, kdyby i na krásně všichni spravedlivými byli. Nejsou lidé stejně nadaní, nýbrž jeden více, druhý méně. Kdo má větší nadání a větší sílu tělesnou, může více a snáze vyzískati a má k tomu plné právo, to jest přirozený požadavek.

Socialisté však chtějí všechny dle téhož měřítka odměňovati. Tím ale jsou si v odporu. Na jedné straně zasazují se o to, aby spravedlnost provedena byla do krajnosti, na druhé straně však otevírají nespravedlnosti bránu dokořán. Neboť kdo více a lepší práci podá, chce větší odměnu. A má-li skutečně práce býti měřítkem odměny, pak by socialisté musili dáti více tomu, kdo lépe a více pracuje, nežli tomu, kdo umí pracovati slaběji. Tím způsobem by si ovšem pilný a nadaný dělník nahospodařil jakýsi majetek soukromý, s nímž by mohl vládnouti dle vůle. Ale právě proti tomu staví se socialisté. Tak jsou v odporu sami sebou. Na jedné straně dí: Podle práce odměna a na druhé straně tu odměnu nechtějí dát. Ať tedy socialisté dělají, co chtějí, *vždy na jedné straně boří, co na druhé vystaví a tím právě podkopávají svůj socialistický stát. Ať již pomínou vše ostatní, co socialistický stát činí nemožným, jediné tyto věci, na které jsem poukázal, svědčí, že demokratický socialismus se nedá ani mysliti, neřku-li provésti.*«

»Také prý jsou, velebný pane, křesťanští socialisté. A co pak ti chtějí?« ptal se starosta Kvapil. »Také prý mají spolky, v nichž se radí.«

»To máte tak,« pokračoval velebný pán, »ať pozorujete stav rolnický, řemeslnický anebo dělnický, všude naleznete velikou nespokojenost.

Naše rolnictvo vězí v dluhích. Dluhy ty zavinili sedláci z části také sami. Sedlák, který měl dvě tři dcery a jednoho syna, dal svým

dcerám veliká věna, která měl syn, jenž statek po otci převzal, vyplatiti. Aby závazku tomu dostál, vydlužil se na statek. Hospodářství dnes tolik nenese, sotva 2, 3 procenta. Mladý hospodář platil úroky pokud mohl. Když ale věřitelové nechtěli čekat, přišel statek na buben. Ze sedláka stal se nádenník. To jest jedna věc. Potom i dobrý sedlák, který dluhů mnoho neměl, když udeřila špatná leta, musil dělati dluhy. Na zaplacení dluhu ani z daleka pomýšleti nemohl; byl rád, když zaplatil úroky. V Čechách vůbec patří polovice jmění věřitelům a teprve druhá polovice statků sedlákům. To je smutný stav pro rolnictvo a proto hledají pomoci, chtějí míti lepší poměry. A otázka, která se tímto předmětem zabývá, slove otázkou rolnickou.

U řemeslníků máte totéž. Pokud nebylo strojů a práce konala se nástroji řemeslnými, mělo řemeslo zlaté dno. Avšak když vynalezeny byly stroje, vzalo řemeslo za své. Strojem pracuje pára, řemeslnickým nástrojem pracuje síla lidská. Představíte-li si továrnu s 500 tkalcovskými stroji, které vykonají tolik práce jako 2500 tkalců a vypočítáte-li si, co stojí pára pro tyto stroje a srovnáte-li s tím, co stojí strava a jiné potřeby životní pro 2500 tkalců, shledáte, že tu rozdíl ohromný. Tam to spraví několik metrických centů uhlí, ale zde je potřeba výživy pro půl třetího tisíce mužů. Přirozený následek toho a jiných výhod továrních jest ten, že továrník vyrábí mnohem laciněji než řemeslník,

a proto také laciněji může prodávati. Řemeslník nenacházeje odbytu na svůj výrobek, jest nucen práci zastaviti. Jeho řemeslo je zmařeno. Takovýmto způsobem přišla mnohá řemesla na mizinu. Není divu, že s takovými poměry nemůže se nijak stav řemeslný spráteliti a proto volá po nápravě. A to máte o t á z k u ř e m e s l n í c k o u.

Řemeslník, který strojem o svou výživu byl připraven, musil však žíti a proto hledal nějakou práci. Ale kde ji měl hledati? Kde jinde než v továrně. Bohužel továrna, majíc stroje hnané parou nemohla zaměstnati tolik lidí, kolik jich o výživu připravila. Dělníku se řeklo: Chceš li pracovati za takový a takový peníz, přijď. Co měl dělati? Chtěl-li býti živ, musil se spokojiti se mzdou, která se mu nabízela. Aby více vydělal, přibral do práce také ženu. Ale to bylo chybou. Žena šla do práce ale zanedbala své rodinné povinnosti. Nemohla vařiti pro rodinu a tak dostávala rodina špatnou stravu. Ona nemohla také tolik péče věnovati mravní i tělesné výchově svých dítek. Na tom však nebylo dosti. Dělník počal pracovati i v neděli, jednak jsa nucen k tomu nouzí, chtěl více vydělati, jednak nutil ho k tomu továrník, který nechtěl ani jediného dne svých strojů v nečinnosti nechat. Byl li dělník v továrně, nemohl do kostela, zanedbával mši sv. a kázání, neslyšel ničeho o své víře, proto v ní ochabl a skoro na ni zapomněl. Víra je jako květina. Nezaléváme-li květiny, uschne, a nechodí li člověk do kostela, aby víru svou při bohoslužbě oživoval, mizí víra. A tak nyní po-

vstalo dělnictvo velmi chudé a namnoze i o svoji víru připravené. Tomuto dělnictvu vzalo se nebe po smrti otupením ba zničením jeho sv. víry a proto chce nyní míti nebe na zemi, k němuž si chce dopomoci za každou cenu a třeba i násilím a revolucí. Dělníci nejsou se svým stavem spokojeni, dožadují se nápravy, chtějí míti poměry lepší a člověka důstojnější. A t o j e s t *otázka dělnická*.

O t á z k a r o l n i c k á, ř e m e s l n i c k á a d ě l n i c k á t v o ř í *otázku sociální*, která se musí rozřešiti. Rozřešení její spočívá v pomoci těmto třídám poskytnuté. Že této pomoci je třeba, každý uznává, ale *jak* se má tu pomoci, v tom se lidé rozcházejí. Anarchisté řeší tuto otázku pu-mami a atentáty, dynamitem, radikální socialisté ji chtějí rozřešiti všeobecnou revolucí, mírní zákonodárstvím.

Mírná strana sociálních demokratů praví: Aby se společnosti pomohlo, musí býti upraveno zákonodárství. Musíme šířiti sociální myšlenky a dodělati se socialistických poslanců, kteří by nynější řád zvrhli, majetek prohlásili za společný a zavedli socialistický stát, který by všechny lidi zaměstnával a všechny živil. Z této cesty však vylučuji všechnen vliv náboženský. Již svrchu jsme poznali, že se socialistickým státem této všeobecné bídě neodpomůže. *Socialistický stát musí každý moudrý myslitel zavrhnouti.*

Katolický křesťan se tedy se socialistickým státem spřáteliti nemůže. Pozoruje-li však poža-

davky rolníků, řemeslníků a dělníků, shledá že požadavky ty jsou namnoze spravedlivé a že se tu nějak pomoci musí, nemá-li nespokojenost nejvyššího stupně dostoupiti.

„Jak tedy o sociální otázce smýšleti mají katolíci?“ ptal se starý krčmář. Byl na to již zvědav a poslouchal tak napjatě, že mu neušlo ani slova. On totiž byl půl advokáta a kdo ve vsi nějakou při měl, chodil ke Kotlínovi na poradu a on poraditi uměl.

„Všechn majetek lidem vzíti, pravil velebný pán, a prohlásiti ho za společný, není možno. Majetek soukromný byl, jest a bude vždy. Každý člověk není takové povahy, aby, co vydělá, hned utratil do krejcaru. Jsou lidé šetrní a hýřiví. Hýřivci vše promarní a proto nebudou míti nikdy žádného majetku, lidé šetrní vše, co vydělají, nespotřebují a proto budou míti majetek vždy, a poněvadž nelze všechny lidi přeměnit v mar-nivce, nelze také odstraniti soukromý majetek. Proto, co si člověk spravedlivým způsobem vydělal a pro sebe zachoval anebo co od koho spravedlivě dostal, na to má svaté právo a nikdo mu nesmí tento majetek vzíti, nechce-li porušiti zákon Boží. Neboť bráti někomu, čeho právem nabyt, nazývá se krádeží a tu zapovídá sedmé přikázání „nepo-kradeš!“ Spravedlivý, soukromý majetek tedy musí při řešení otázky sociální zůstatí nedotknutým.

Na druhé straně má každý právo, kdo svědomitě pracuje, aby dostal za svou práci tolik, aby

mohl žítí, jak jeho stavu jest přiměřeno. Praví písmo sv.: Hoden jest dělník mzdy své. Každý člověk dostal od Boha právo žítí, a aby si mohl životní prostředky zaopatřiti, k tomu dostal od Boha sílu a nadání. Čím více který člověk síly a schopností má, tím větší práva na život a způsob života a to jest příčinou růzností stavů. Avšak těchto práv nesmí používati neobmezeně, nýbrž jen potud, pokud nepoškozuje ostatní a celou společnost. Není tedy dovoleno člověku ve hledání své výživy tak daleko jíti, aby tím poškozoval a ničil své spolubratry. To by bylo jednání nemravné. Proto musí se naše poměry uspořádati tak, aby lidé, kteří poctivě ve svém povolání, ať jest to anebo ono, pracují, mohli tak žítí, jak jim jejich stav vyměřuje. A tuto úlohu musí provést zákonodárství, které založeno jest na přísné spravedlnosti. Přísná a pravá spravedlnost může býti jen křesťanská, a proto z ní musí vyprýstíti všechny zákony křesťanské, které naše bídné poměry uspořádati mají a musí. Křesťanství musí se státí východištěm všech oprav. Kdo ale dává zákony? Moc zákonodárná. U nás a v jiných konstitučních státech tou mocí jsou poslanci. Mají-li však poslanci dáti zákony křesťanské, musí býti sami pravými a upřímnými křesťany; neboť jen upřímný křesťan, který proniknut jest úplně učením Krista, dovede jednati křesťansky, spravedlivě a beze všeho sobectví. Kdo ale volí poslance? Lid. Má-li však lid křesťanské poslance voliti, musí lid sám býti křesťanským. Víra Kristova musí zapustiti hlu-

boko kořeny v srdce lidu, lid musí mít pevné náboženské přesvědčení, do jeho duší musí se vrátiti ta stará křesťanská poctivost a upřímnost, do rodin musí vniknouti ten nezkažený, pravý křesťanský život, který celou bytost člověka tak oblažuje. Křesťanství chabé, lhostejné, polomrtvé musí přestati, křesťanství lidu musí dokazovati jeho křesťanské chování a ne matrika. A tento křesťanský život obnoviti, jest úkolem katolických spolků, jako jsou různá bratrstva, katoličtí tovaryši, spolky jinochů a mužů, křesťansko-sociální spolky.

Co jest tedy křesťanský socialismus? Jest to snaha obnoviti v lidské společnosti život křesťanský ve vší síle, tak vypěstovati katolicky smýšlející volitele, kteří by volili upřímné katolíky a nadané muže za poslance, jichž úkolem bude zákonodárstvím na křesťanské spravedlnosti založeným rozřešiti nynější sociální otázku.

Tak by se tedy měly volby vykonávati. Ale jak se vykonávají nyní? Nyní se konají volby s velikou lehkomyšlností a přece od nich tolik závisí! Blaho a nebo neštěstí celých národů a států. Obyčejně se nalezne při volbě několik agitatorů, kteří volitelům lhou a všechno možné volitelům slibují, jen aby hlasy ulovili pro ty poslance, kteří jim za to zaplatili. Lidé jim věří a volí jako ovce třeba svého nej-

většího nepřítele za svého poslance ; tomu svě-
řují celé své blaho a poněvadž takovýmto způ-
sobem mnohdy udělají kozla zahradníkem své
zahrady, vypadá to v jejich zahradě bledně.
Nebot tak stávají se mnohdy po-
slanci muži bezcharakterní, kteří
potom na své volitele *zapomenou*, jen *svůj
prospěch* *) na starosti mají. Místo, aby se starali
o lid, který je na sněm anebo říšskou radu poslal,
který jim svými mozolovitě vydělanými penězi
skvělé diety za to platí, starají se mnozí poslanci
o to, jak by sami výhodných úřadů nabyli, své
syny dobře zaopatřili a těm pomohli, kteří se za
peníze jejich protekce dožadují. Ve prospěch
národa ničeho nepracují a když si svolají své
volitele, aby jim pověděli, co na sněmu a na říšské
radě pro národ vymohli, hodně toho lidu nalhou a
ještě více naslibují. A ten ubohý lid věří a těší
se z těch lží a plesá nad těmi sliby, o jichž
splnění se poslancům ani ve snu nezdá a vy-
slovuje těmto poslancům svou neomezenou důvěru
a provolává jim slávu až se náměstí otřásá
za — liché sliby a lže.

Mnozí voličové vůbec se ani o poslance ne-
starají, voleb se neúčastní a obyčejně říkají:
Můj hlas to nespraví a nevolí vůbec.
To je *chyba* a veliká chyba. Kdyby to řekl jeden
volitel, pak by to bylo pravdou, ale tak to
řeknou mnozí a mnozí a tak se stane, že místo

*) Jen jezdí pro diety. Pozn. red.

2000 volitelů, jich volí 200 a ti pak celou věc rozhodnou.

Volba v dnešních dobách je velice důležitou a každý křesťan z toho bude jednou přísný počet klásti před Bohem. Neboť jsou-li voleni liknavostí volitelů *poslanci špatní*, kteří *lid poškozují a do bídného stavu* vrhají, jsou příčinou tohoto zla nejen poslanci, nýbrž *i volitelé sami*. Kdyby nebylo špatných voličů, nebylo by špatných poslanců, kdyby nebylo špatných sobeckých poslanců, nebylo by špatných zákonů a pak by nebyly možny takové přehmaty, které společnost do záhuby vrhají a lidi bídnými činí.

A proto, až se bude jednati o volbu poslanců, *volte jen takové muže za poslance, které vám poctiví vaši rádcové, katolicky smýšlející, navrhnou a volte vždy všichni do jednoho*. Neboť jen tak si pomůžete k lepším časům, po nichž tak bědně dnes voláte; neučiníte-li tak, upletete na sebe bič, kterým budete nelítostně mrskáni.«

»Já myslím velebný pane,« pravil pan mistr Dašek, »kdyby všichni věděli, jak vlastně se to má a jaký úkol poslanci mají, že by všichni volili katolické poslance.«

»Ovšem,« pravil pan učitel, »ale to je právě chyba, že toho nevědí. Mnozí nevědí ani, kdo to poslanec jest a o jeho úkolu nemají ani ponětí. A tu, myslím, by mohli kněží a osvícení katolíci mnoho vykonati. Kdyby každý pan farář a každý osvícený katolík lid v tom směru poučoval a kdyby všude takové besedy se odbývaly jako zde

u Kvapilů, myslím, že by nastal obrat k lepšímu. A pak by museli lidé hodně čísti katolické časopisy, aby ty myšlenky hlouběji se v duši lidu zaryly.“

Velebný pán pokýval hlavou a měl se k odchodu. V tom se paní Kvapilová podívala na babičku, ale babička dřímala.

Když beseda se rozcházela, troubil Máka do černé noci desátou. Táhlé, příšerné zvuky jeho trouby ozývaly se nocí jako bědy a volání po těch starých zlatých časech, které dávno, dávno minuly.

Kdo kopal národu českému

„národní a církevní hrob“?

Dílo lidí.

čísle 8. »S l o v p r a v d y« pojednávající o Gustavu Adolfovi, králi Švédském, zmínili jsme se, jak čeští protestanté jako o závod tohoto krále vychvalují. Uvykli jsme již těmto chválám se strany jejich, ježto nic více na starosti neměli a nemají, než všemu, co bylo před reformací, vtisknouti známku porušenosti a špatnosti, za to ale reformaci ozářiti báječným světlem, jehož blahodatiné paprsky prý rozproudily pravý křesťanský život.

Věrný obraz reformace dle pramenů veskrze spolehlivých nastínil znamenitý dějepisec Janssen. Že se protestantům nelíbil, rádi věříme. Neboť kterak mohli jásat, když z minulosti, kterou znetvořili předivem pomluv všeho, co název mělo »katolické«, strhnut byl závoj a celé dílo reformace objevilo se tu jako »dílo lidí«, jimž nešlo o »čistě evangelium«, ale o něco zcela jiného. Luther, Kalvín, Zvingli a všichni ti, kteří revoluci náboženskou zvedli a podněcovali, blednou v očích spravedlivého posuzovatele, čte-li jejich spisy a sleduje-li jejich činy. Na-

hlédněme do »stolních řečí« Luthrových — a užasneme nad způsobem mluvy tohoto »muže Božího.« Vynikal-li Melanchton lepším charakterem, čistotou mravů, humanistickým vzděláním nad Luthra, doznały za to mravy Curišského reformátora pohromy mnohem větší, kdežto libovolnost a ukrutnost Kalvínova volala přímo do nebe, neznajíc mezí.

V Bernu ve Švýcařích započali otcové města vydávati svůj archiv tiskem.¹⁾ V archivu tom jsou uloženy velmi cenné příspěvky z doby reformační. U vydávání se pokračovalo něco více nežli před rokem, ale uveřejněné listiny obsahovaly tolik škandálních historií o nejhlavnějších zastancích veliké reformace, že otcové města náramně se styděli za své reformační praotce a nyní se usnesli, uveřejňování listin z doby reformační vůbec zastaviti. Škoda přeškoda, že tak pravda o reformaci bude opět v Bernu uzavřena na zámek, protože píchala příliš do očí.

Věru, diviti se musí každý, kdo nezná moci předsudků nad jasným rozumem lidským, že tito původcové a zastanci nového náboženského vyznání a nového církevního pořádku po tři sta let takové vážnosti požívati mohli.

Kde byl protestantismus v menšině, tam se domáhal jménem »svobody« »náboženské snášenlivosti«. Ale jinak rozuměl svobodě, mělo-li se jí dostati náboženství katolickému. Tu již svo-

¹⁾ Dle časopisu „Č e c h“ ze dne 26. března 1895.

boda neplatila. Zvláště slavně přijal protestantismus zásadu nesnášenlivosti náboženské za svou na říšském sněmu ve Špýru. Na sněmu tom totiž dne 17. dubna 1529 bylo usnešeno většinou hlasů, že mohou stavové protestantští ve svých zemích podržeti nové náboženské vyznání, ale katolíci, kteří by zůstali věrni své víře, že nemají býti ohrožováni. A hle! Již 19. dubna protestovali proti takové náboženské snášenlivosti kurfirst Saský Jan, markrabě Brandenburgský Jiří, Filip Hessenský a jiní. I později (1530) veškeré pokusy císaře, pohnouti protestantské stavy k snášenlivosti náboženské, rozbily se o odpor reformátorů, kteří v tom jedno byli, že vyhubení katolíků jest povinností příslušných vrchností.¹⁾ Stydne člověku krev v těle, čte-li ve spisu Luthrově, jak reformátor tento právě v době, kdy papež laskavě zbloudilé syny volal na církevní sněm k dohodnutí, pronáší hrozná slova: že by se měly jemu, to jest papeži, kardinálům, a veškeré rotě jeho modlářské svatosti jazyky z hrdla vyrvati a na šibenici přibiti.²⁾

Rady reformátorů bohužel děsným způsobem na katolících německých došly splnění. Zacházení s katolíky v Hessensku, v Prusku, Vírtenbersku, Augsburku, ve Švýcařích, zvláště ale v Brunšvícku a Hildesheimsku bylo jak ukrutné tak bezohledné. Nejhanebnější bylo zacházení s klášter-

¹⁾ Janssen III. 187—192.

²⁾ Janssen III. 532. Janssen III. 52—85, III. 273—278, III. 328—333, III. 88, III. 483.

ními pannami, hlavně ve Virtenbersku, o čemž Janssen zevrubně pojednává. Shledala-li se v některých ženských klášteřích v severním Německu porušenost mravů, použily-li některé klášternice »svobody« evangelia a vystoupily-li z kláštera, ukázaly naproti tomu skorem bez výminky klášterní sestry na jihu Německa neohroženost a vytrvalost u víře.

Vytýká se se strany protestantské, že i v táboře katolických knížat a císaře nejinak s jinověrci se zacházelo. Výtka ta jest neoprávněná. Ať již nedíme nic o tom, že odmítání nové nauky neporušilo žádného platného práva, nýbrž toliko hájilo državu náboženství katolického: přec prostředky, jichž se katolická knížata chápala proti predikantům a jich stoupencům, byly mnohem mírnější. Zvláště císař po svém vítězství roku 1547 ukázal takovou mírnost, jaké si ani Oldřich Virtenberský ani Filip Hessenský nezasloužili.

A ovoce vyhlašované reformace?

»Kteří se ¹⁾ zovou evangelíky, píše Justus Jonas, stávají se bohaprázdnými a není u nich nejen žádné bázně Boží více, nýbrž ani žádné vnější kázně«

Tak bylo u věku šestnáctém. A dnes? Marně mluvit. Známé jsou hádky protestantských pastorů o »symbolicum« čili o »apoštolské vyznání

¹⁾ Viz u Janssena III. 64

víry«. Dotáhli to až k hrubé nevěře, popírajíce Božství Kristovo.

Hus, Žižka, Lipany, Bílá Hora.

Naši protestanté, kdykoliv oslavují některého svého hrdinu, vždy uvykli sobě vytáhnouti palaš husitismu a šermují Husem, Žižkou, Lipany, Bílou Horou až milo.

Tak u příležitosti oslavy Gustava Adolfa píše »Hlasy ze Siona« v čísle 24. z r. 1894: »Nebudeme zde probíratí jeho (t. j. Gustava Adolfa) bitvy na obranu jeho království, i také boje a jejich příčiny, jež v Němcích podnikl, kdež u Lučina, blíž Lipska, 6. prosince 1832¹⁾ byl zastřelen. Ale tolik jen řekneme: marně tohoto bohabojného hrdinu, jenž umřel před časem a jenž v Čechách, na Moravě a ve Slezsku prvotní svobodu evang. vyznání nazpět toužil,²⁾ o níž v Němcích bojoval, aby její vyvrácení³⁾ v Švédsku samém, jak hrozilo (?), předešel marně ho

¹⁾ Není nad protestantskou historickou důkladnost! Gustava Adolfa nechávají umříti teprve v roce 1832.

Pozn. red.

²⁾ V Čechách o Gustava Adolfa mimo emigranty nestál nikdo. Těch hádek měli už všichni až po krk.

³⁾ »Hlasy ze Siona« patrně mají namířeno na dobromyslnost svých čtenářů. Vždyť 1. do Němec Gustava Adolfa nikdo nevolal, 2. na Švédsko pro přijatou víru evangelickou nikdo neútočil. Papír snese všechno.

ti, již u nás Husa a Žižku pomlouvají atd., za pustošile Německa vyhlašují.«¹⁾

Po »Hlasech ze Siona« přicválal »Hus«. Ten ve článku »Gustav Adolf za tisíce — Kristus za všechny« vynáší hrdinu Švédského do nebes, porovnáváje ho s Davidem, ježto prý se osudem mnohým Davidovi podobal. Za to ale těžké rány odnáší dcera Gustava Adolfa Kristina. Poněvadž se vrátila po zralé úvaze, jsouc rozumem i srdcem k tomu vedena, do lůna církve katolické, zlehčuje »Hus« její památku a líčí ji jako »neznabožku, které bylo víra jako víra«, a poučuje své čtenáře, »že prý odpadnutí (!!) její k Římu byl pošetile mstivý vzdor«. Tak vida! odhodí-li někdo blud, vrátí-li se k víře svých otců, dle »Husa« není to nic jiného než »pošetile mstivý vzdor«. Nikoliv! Mluví-li se o »pošetile mstivém vzdoru«, pak se to hodí docela jinam. Mohl by se »Hus« podívat do vlastního tábora, snad by o »tom pošetile mstivém vzdoru« lecos mohl povědět.

»Hus« uvádí příčinu, pro kterou čeští evangelíci Gustava Adolfa oslavují. »Jako evangelíci vůbec nemůžeme ani my Češi nevděčně pominouti vzpomínku na krále hrdinu, jenž v Německu byl tímtež kdys, čím v Čechách dřív Jan Žižka, jenže s lepším, trvalejším úspěchem. U nás po

¹⁾ U nás nikdo nepomlouvá, ale posuzujeme každého dle toho, co vykonal. O tom, že Gustav Adolf se svým vojskem pustošil po 18 let Německo, není žádné pochybnosti. To je faktum.

smrti Žižkově a Prokopově, po Lipanech došlo na Bílou Horu, náš národní i církevní hrob . . . «
a t. d.

. . . Ptáme se, ať jen spravedlivě »Hus« řekne, kdo ten hrob vykopal? Katolíci? Ti se neucházeli o pomoc u unie protestantské a u Švédů proti zákonitému králi, ti nezpůsobili rebelii nerozumnou . . . nikoliv . . . Byli to čeští protestantští stavové. »Já jsem dosti loyální, abych veřejně řekl — tak mluvil na letošním sněmu Českém p. ředitel Tonner — že té Bílé Hory nebylo potřeby, kdyby tenkrát Čechové jen z desátého dílu byli učinili svou povinnost. Ale když jsme přišli na Bílou Horu, tak nás všichni ti přátelé opustili *od unie protestantské* v Němcích až ku *Švédům*. Oxel z Oxenstjernu, který se nás měl ujmouti, ten, na jehožto bedra skládali poslední naděje, za jidášský groš dal nás záhubě v šanc.«

V stejném smyslu, ale daleko rozhodněji vyslovuje¹⁾ se spisovatel Dr. Václav Řezníček o těch, kteří pomáhali kopat, jak »Hus« připomíná, náš národní (!!) a církevní (!!!) hrob.« »Odbojní (t. j. protestantští) páni nejen že si mírných krokův Ferdinandových nevšíмали, ale oni revoluční ruch ještě hleděli rozněcovati a šířiti a to dokonce i na újmu staro-

¹⁾ Bílá Hora. Dle současných pramenů a pozdějších spisů líčí Dr. Václav Řezníček, Modré knihovny číslo 21. str. 108, a číslo 22. str. 168. Na tento spis upozorňujeme.

bylých výhod a základních práv nikoliv krále *ale na škodu a zlehčení postavení samého českého království*. Čeští páni (t. j. protestantští) to byli, kdo první na počátku nového věku ukázali a zahájili cestu k rozervání, zeslabení a rozdrobení české říše...

»Tím bylo povstání pánů stavů království českého skončeno, na zemi hrozné neštěstí uvaleno a lid český musel za viny nespáchané vypít kalich utrpení následků porážky politiky *několika cizích dobrodruhů a domácích lehkomyšlníků* do dna. A to bez ohledu na vyznání náboženské nebo politické má a musí vědět každý Čech, že lid český na Bílé Hoře poražen nebyl! A že tam poraženi byli páni stavové (t. j. protestantští), toho příčinou bylo, že český lid věc jejich nepokládal ani za zájem svůj náboženský, ani národní, ani společenský!«...

Víme dobře, že Dr. Řezníček upadl spisem svým o »Bílé Hoře« v klatbu protestantů, ale tím pravda, které dal upřímně průchod, nijak nemůže býti potlačena. Dějiny mají býti školou života; ale jak by byly školou, kdyby předpojatě, stranicky, nespravedlivě podávaly obraz minulosti? Dr. Řezníček strhl umělý závoj z hrozné události Bělohorské, ukázav jakou cenu mají ti »Bělohorští mučenníci« ve skutečnosti a dle pravdy a kdo národu českému vykopal národní hrob. Katolíci to nebyli.

Ostatně i pohromou Bělohorskou dokázáno nad slunce jasněji, že *největším neštěstím* pro národ český bylo vždy, když zabočil na cestu *výstřednosti* čili na cestu *odvážného radikalismu*. Krok takový zaplatil národ český vždy draze. Když Hus si zašel pro odchýlnou nauku církevní až do Anglie, aby na domácí české půdě rozsíval símě Viklefovo, neměl snad ani tušení, co z tohoto semene vyrosté. Zprvu nepatrné spory náboženské rozdělily později národ tak, že stál Čech proti Čechu, že Čech potíral Čecha a to způsobem takovým, nad nímž žasli vůkolní národové. Co hradů, chrámů, klášterů, obrazů, soch, knih drahocenných, uměleckých věcí padlo za obět neskročené vášně, ať již o ztrátě krve lidské ani nemluví! To byl začátek smutného konce. Nebo sjednocenost bývalá se nevrátila. Národ se drobil na sekty náboženské, mezi sebou se hašteřící -- podrážděnost jedněch proti druhým rostla, až u Lipan nadešla ponejprv pohroma, davši národu jako na poučenou, že po cestě radikalismu daleko nedorazí.

Hůře ještě bylo, když k domácím sporům politickým a náboženským z Němec k nám tlačil se protestantismus. Různice a sváry se jen zvýšily. Naříká sobě sama konsistoř »pod obojí« (1584), obzvláště na Kalvínce a Pikharty (české bratry), »že všechno zlé do církve uvozují; pokudž to nebude zastaveno a napraveno, není naděje, abychom co dobrého svěsti a napraviti mohli.

»Ve školách prý učení Kalvínská se učí a mládež učí se rouhání a bludům, hned z mládí se kazí.« I na Lutherany si stěžuje: »Po lutheránsku a pikhartsku beze mše svaté obracejí se kněží u oltářů k lidu.¹⁾

Proti katolické církvi vystupovaly sekty velké vždy nepřátelsky. V Domažlicích ku př. byl praedikant, jenž kázal proti klášterům, proti bezženství kněžskému a jiným zřízením církevním; týž, ve vsi Klenčí, kde bylo obyvatelstvo ryze katolické, kázal nazývaje půst vynálezem ďáblovým (1856).²⁾ V Kladsku byl jistý kazatel „Luthero-Kalvínský“, kterýž v kázání tupil církev katolickou a po kázání zapěl hanlivou píseň na papeže.³⁾

Někde protestanté nenávisť svou proti katolíkům na jevo dávali tím způsobem, že noční dobou násilně do chrámů katolických se vedrali a odtamtud rozličné věci, sochy svatých a t. d. vynesli, posměch si z nich tropíce. Tak se stalo v Kadani r. 1584.⁴⁾ Protestanté ohrožovali docela i život kněží katolických, jako se to přihodilo v Lukové u Litomyšle faráři Vavřinci Ekar-dovi, Tachlovickému faráři Václavu Hodovskému a jiným.

To jsou jen některé ukázky požehnaného šíření reformace v Čechách se strany praedi-

¹⁾ Dr. Kl. Borový: Martin Medek 106.

²⁾ Dr. Kl. Borový: Martin Medek 107.

³⁾ Dr. Kl. Borový: Martin Medek 109.

⁴⁾ Dr. Kl. Borový: Martin Medek 129.

kantů Lutherských a Kalvínských. Ukázky ty postačí, aby bylo zřejmo, že reformátoři v Čechách na vlas se podobali svým bratřím v Němcích. Nám katolíkům vyčítají stále Řím, — kam prý hledíme. My jsme proto přece zůstali věrni i vlasti i králi. A kam hleděli protestanté čeští? Do Falce — do Němec. V odporu proti zákonitému králi tak daleko nechali se unést, že ztropivše hanebnou rebelii, vykopali právě ten hrob, o němž »Hus« a »Hlasy ze Siona« tak často mluví. To byla ta *druhá cesta výstřednosti*, po níž vedli český lid. Chraň, Bože, aby český národ po třetí sveden nebyl na zcestí nesvědomitými štváči, kteří by jej vehnali opět v náručí nerozumného radikalismu.

Z ráje socialní demokratie.

Socialní demokrat jako otec a manžel. Z Essenu v Německu oznamují: Manželka socialistického agitátora Gapperta skočila se svými třemi dětmi, kteréž k sobě přivázala, do řeky. Nejstarší děcko, desíletý hoch, se vyprostil a byl zachráněn. Chlapec pak vyprávěl, že matku přiměly k zoufalství nejen bída, nýbrž i to, že otec se k ní a k dětem choval velice surově a jmenovitě matku nelidsky trýznil.

Podařený zastance utlačovaného lidu. Jest známo, že vůdcové socialistů nebývají vesměs vzory počestnosti a mnohým se dokázalo, že ve

finančních záležitostech myslili více na prospěch svůj nežli zájmy strany. Ví se, že němečtí socialisté jako redaktoři dávají si z příspěvků dělnických skvěle platiti docela podle receptu nenáviděných bourgeois a že mnohdykráté, spravující sbírky soudruhů, neměli vždy čisté ruce a čisté svědomí. Právě tyto dny oznamovala »N. Fr. Presse«, že jistý socialistický agitátor v Moravské Ostravě zatčen byl pro podezření zpronevěření a dodán soudu. V Charleroi v Belgii stal se ještě lepší kousek. Socialistický poslanec a advokát Destré, též vůdce dělníků, který ve sněmovně neměl dosti slov, aby vylíčil bídu lidu, kterého každý jen vyssává, byl ustanoven od advokátní komory, aby zadarmo (pro Deo) hájil požadavky chudé vdovy a 7 sirotek, kterým otec přišel o život. Proces se podařil a advokát Destré vydobyl pro vdovu a sirotky náhradu za smrt manželovu v ceně 23.000 fr. Poněvadž proces vyhrál, měl, jak se samo sebou rozumí, právo na honorář, ale milý zastance chudého vyssávaného lidu účtoval si svých 6000 fr. palmare — a jen o 2500 fr. více nežli mu náleželo. Z toho dal 1500 fr. jinému také socialistickému advokátovi jako odměnu, že mu vdovu dohodil. Věc vyšla na veřejnost a nezištný obhájce chudiny dostal se před soud a — co horšího jest — do novin. Disciplinární soud v Charleroi odsoudil ho k náhradě a udělil mu ostrou důtku pro vydírání. — Bude ještě ve sněmovně patheticky ujímati se vyssávaného lidu?

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 11.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje :

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Nepečeme!

Obrázek z naší doby

od **Petra Kopala.**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

I.

Stávka.

V S o c i a l o v ě, velikém to městě, jež si čtenář může mysliti dle libosti, v zemi kterékoliv, vzplanul boj mezi dělnictvem a třídami majetnějšími za příčinou všeobecného a rovného volebního práva, nejen do zastupitelstva obecního, ale i sněmovního. Dělníci požadavek svůj odůvodňovali tvrzením, že člověk jako člověk, že jsou-li lidé všickni rovni před soudem, musejí býti stejně rovni i před osudím volebním. Jako prý bohyně spravedlnosti nezná rozdílů mezi stavy, jako prý hlas dělníka v soudní síni stejně platí, jako hlas svědka knížete: tak prý i má stejného práva míti i v síni volební ať si do zastupitelstva, anebo do sněmu. Před zákonem jsou prý všickni lidé rovni. Zákon prý jako zákon, ať již to je zákon trestní, zákon školní, zákon vojenský, volební atd., vše jedno.

— To je sice pravda, odpovídali jim třídy majetnější, že před zákonem všickni lidé jsou rovni. My rovnoprávnost šibenice uznáváme mile-
rádi a případně se jí i podrobíme. Oprátka sluší

*

zločinci každému stejně, ať si náleží stavu kterému-koliv: avšak již staří Řekové a jejich učňové Římané ustanovili zákonem, že ku správě obce mají býti povoláni občani nejspůsobilejší, a vůbec tací, kteří svým majetkem buď hmotným anebo duševním, vůbec společenským postavením poskytují dostatečné záruky, že zájmy obce budou spravedlivě hájiti. Čím více prý kdo sám má ku ztracení, tím svědomitěji si bude počínati ve správě obce anebo země. Kdo prý ničeho ku ztracení nemá, kdo prý má jen tělo a duši a může dnes odejíti, případně i utéci, kam se mu líbí, tomu prý práva rovného ve správě obecné udělit se nemůže. Vyžaduje-li se kauce na každém úředníku, musí žádati se jistý druh kauce na tom, komu má úřad v obci býti svěřen, kterouž kaucí je vůbec jeho majetek, jeho čestné postavení a pod., z toho prý vysvítá, že majetnictví musí býti při volbách i více váhy býti vyhraženo.

Avšak třída majetná mohla v Socialově uváděti důvody sebe přesvědčivější, třída dělnická žádnou měrou je připustiti nechtěla a hned v patách na to stávkou všeobecnou pohrozila, k níž i dne 30. dubna došlo. Tentokráte měla býti provedena stávka generální, čili úplná ve všech oborech práce. Ráno dne 1. máje dělnictvo veškeré za zvuků hudby ze Sociálova vytáhlo.

Rozumí se, že v Socialově nastal rozruch dosud nevídaný. Vytáhlit se stávkujícími dělníky i všickni služebníci: posluhové v obchodech, a posluhové veřejní, lampáři, sklepníci, roznášeči

dříví a uhlí; dále pak sazeči a roznášeči novin; pak i čeledínové, vozkové, pohůnkové a podomci; z nádraží odešli strojvedoucí, brzdaři se všemi nakládači; k těm přidali se i kuchaři s kuchařkami a služkami, slovem stávka byla nejúplnější ze všech, jaká kdy byla. Ba i hudebníci opustili své kapelníky a postavivše se hned za dělnický prapor, zahráli dělnický pochod, za jehož zvuků velké zástupy pracujících tříd táhly do nejbližšího okolí.

— Však vy za námi rádi přijdete, — volali na pozůstalé měšťáky, — a budete nás hezky prositi, abychom se jen brzy vrátili a dáte nám, co budeme chtít. Čeledínové při odchodu zpívali svým pánům:

My se budem dívat,
jak vám bude lítat,
řezanka od stolice,
řezanka od stolice.

Po odchodu veškerého dělnictva Socialov byl jako po vymření. Vozy koňské dráhy stály uprostřed ulic s koňmi, kteří se nemálo divili, že se jim za zády zvonek neozývá. A na náměstích stáli koně u svých drožek a divili se ještě více, že jim za zády nehvízdá bič. Rumařské kobyly u vozů s cihlami byly takorůzka u vytržení, že na jejich hřbetech nepuchne kůže ode šlohů bičem. Z vysokých věžovitých továrních komínů přestávaly vystupovati kotouče dýmu a

parní oř na dráze přestal najednou hvízdát. Cestující obecnost nevědělo si rady se svými zavazadly.

Nikdo je poníženě nezval: — Air nodn farmr? (Milostpane pojedeme?) — milostpane, já jim ponesu tašku, milostpaní, já jim ponesu ty škatule — — nic pranic, žádná služebná ruka se nenabízela. I klepání párních a jiných mlýnů umlklo. Vyhasly i pece pekařů a cukrářů. V pivovarech neduněly více sudy ze sklepů do sklepů, a v hostincích nepobíhali více sklepníci s ubrousky pod pažemi. Z krámů uzenářů přestaly na mimojdoucí usmívati se uzenice a uzenky červené jak raci a jitrnice se nepovalovaly líně na talířích a klobásy neležely svinuty jak hadi na mísách. Zmizely z výkladních skříní i hlavy roztomilých prasátek s citronem v hubě.

Ruce, jež všecky tyto věci dělaly, vystěhovaly se, stávkovaly. Jindy hrčívaly časně ráno dvoukoláky a kolem nich metáci uklízející smetí a trus z předešlého dne. Smutno bylo na ulicích a pusto. Krámy větších skladů na zboží se neotvíraly, protože sluhové velkoobchodníků odešli za stávkujícími. Toliko hokynářky a menší řemeslníci otvírali své krámky. A největší zděšení zmocnilo se obyvatelstva, když se rozneslo, že vodárny kolkolem Socialova přestaly město zásobovati říční vodou. Z hospodářského úřadu došla zpráva, že ve vodárnách přestaly stroje pracovati, protože všecken služebný personál odešel se stávkujícími. Zároveň od řiditele ply-

nárny se telefonovalo, že musil všechny plynovody zastaviti pro stávkou plynárního dělnictva.

— Tedy bez vody a beze světla! — ozýval se žalostný pokřik po městě.

Město bylo jako vymřelé a ku všeobecnému úžasu zavzněl s jednoho kostela umíráček.

— Přece někdo nestávkoval, — prohodil kdosi se šibeničním humorem — s m r t. —

A věru divadlo prazvláštní. Jindy sotva že se ozval umíráček, funebráci všech funebráckých firem sbíhali se kolem domu, v němž ležela mrtvola, ale dnes nikdo se o odnesení mrtvoly nestaral.

— Pro pána krále! — ozýval se nářek, — copak si počneme bez funebráků? —

A ještě horší stihla zvěst z nemocnice, že tam stávkovali i ošetřovatelé, zanechavše nemocné bez ošetření a umírající bez poslední pomoci.

— Tohle přece neměli dělati! — ozývalo se rozhořčení se všech stran.

— Ale co je při tom to nejlepší, — dodal řiditel nemocnice, — že nám stávkující zanechali zde své nemocné rodiče, bratry, sestry a děti. Těch tu máme hojnost. —

— Vyhodte je, ať si jdou za nimi! — ozývaly se pokřiky.

Nelze nám podrobněji vypisovati stav velkého města odchodem veškerého dělnictva. Čtenář si již dovede celou situaci v duchu vykresliti.

II.

Svépomoc.

Ten den po stávce byl nejsmutnější. A jasný den byl by ještě ušel. Měšťanstvo mělo po celý den co vypravovati.

I bylo tu slyšeti velmi mnoho hubování na to, jak pravili, vyděračné a nenasytné dělnictvo. Mnohý dokonce se troštoval: — a kdybych měl se dřít, já žádného dělníka do domů nechci. —

— A já kdybych měl duši vypustit, — zapřísahal se druhý, — ani vidět. —

— A já raději při práci jazyk vyplážnu, — vyhrožoval třetí, — nežli bych vzal do dílny pomocníka. —

Nadešel večer. Měšťanstvo po давнém zvyku shromažďovalo se v hostincích, shánějíc se po nejnovějších zprávách. Nebylo novin, žádné nevyšly. Nebylo ani světla. Hostinští snášeli kde jakou lampu měli, aby jakž takž osvětlili své místnosti. Ale bylo to světlo jako za dušičky. Divadlo zůstalo zavřeno, protože všechen zákulisní personál odešel za stávkujícími. Ten první večer po stávce byl ze všech nejsmutnější!

Druhého dne ráno shromáždilo se městské zastupitelstvo, k němuž zraky všech se obracely.

— Kterak si poradit? — tanulo každému na jazyku. — Povolit anebo nepovolit? — O tomto dvojím jednalo se dlouho ve shromáždění. Utvořily se dvě strany. Jedna chtěla povolit, druhá

nepovoliti a tato byla ve valné většině, sestávajíc z menších živnostníků anebo majetníků pozemků. Ta první, zámožnější, ale na počet menší, ze zvyklé pohodlnosti života byla by ráda stávkující uspokojila.

— Nikoliv! — ozvali se co nejrázněji menší řemeslníci a živnostníci. — Oni nás opustili a zanechali nám zde jen samé lazary: své staré a neduživé rodiče. Tohle je přes příliš.

— Vyvezme je za město, ať si je vezmou, ať zhynou hladu! — ozval se jeden pronikavý hlas.

Na to pozvedl se místní farář a pravil: — Nikoliv, pánové, takhle naložiti s jejich nejbližšími příbuznými nesmíme. To nám zapovídá křesťanská láska. Pánové, budme tomu povděčni, že nám zde zanechali své staré rodiče a nemocné bratry, sestry a děti. Tito nám dopomohou ku stkvělému vítězství. Prosím, — pokračoval kněz, — o nemocné, zůstavené bez ošetření, postarám se sám. Utvořím z paní a dívek jakýsi spolek k ošetřování nemocných. Já znám čarovné slovo, jež nám pomůže z nesnází všech. Slovo to zní: s v é p o m o c. —

— Brávo, výborně! — ozývalo se ze všech úst. —

— Ano svépomoc, svépomoc! —

— Já, jak pravím, zorganizuju si svou setninu dobrovolných ošetřovatelů nemocných z mužů, paní a dívek —

— Výborně, výborně, sláva! —

— A já, — ujal se slova řiditel plynárny, — já již dohodl se s několika kollegy z hospodářského úřadu, k zásobení města plynem. Dnes večer budou svítilny opět hořeti. —

— A já — skočil mu do řeči městský inženýr, — se svými kollegy zorganizují sbor lampářů. —

— Sláva, výborně, hahaha, — volalo, tleskalo a smálo se se všech stran.

Rázem zmocnila se veselá nálada všech.

— Já — ujal se slova řiditel jednoho kancelářského oboru — utvořím sbor metáků. Já po celý rok zacházím pérem, zkusím to, dovedu-li zacházeti i tím dlouhým pérem metáků. Trochu té komoce po ulicích nebude mi na škodu.

Nový jásavý souhlas všech.

Následovaly nabídky jiné. Jeden stavitel nabídl se, že se svými kollegy ujme se městských vodáren. Starosta spolku mlynářů se svými kollegy nabídl se, že opásají svá, poněkud objemná bříška, bílými zástěrami, a že budou dělat denně užitečnou komoci ve mlýnici. Obilních zásob že je dosti. Půjdou-li jen dva, tři mlýny, bude mouky s důstatek.

— A my se postaráme o pivo! — zvolal přednosta sládků. — Dvě třetiny pivovárů zavřeme a tu třetí třetinu dovedeme my sládcí obsloužiti. Páni šenkýři budou nám v tom nápomocni.

Tímto způsobem bylo pro všechny odbory práce přihlášeno dosti ochotníků.

— A já, — zvolal jeden z kapelníků města, — já se právě se svými pány kollegy domluvil, že každou neděli uspořádáme ve spolkové zahradě koncert s taneční zábavou. Každý z nás kapelníků zná několik nástrojů a dnes ještě se trochu seštemujeme a uvidíte, jak to půjde.

Nyní radostná nálada propukla v pravou bouři potlesku. Když páni na to z radnice vycházeli, dorozumíval se jeden z majitelů knihtiskárny s několika kollegy knihtiskařského gremia, aby se společně postavili ku kasám, aby pokusili se o vydávání alespoň týdeníku.

III.

Život ve stávce.

Je pravda sice, že nadšení na radnici pro vzájemnou svépomoc bylo sice veliké a že našlo u obyvatelstva souhlasu. Avšak provedení této svépomoci přece nebylo tolik snadné, jak si to mnozí nadšenci na počátku představovali. Je pravda, že pro každý obor práce, dříve vykonávané dělníky utvořilo se zvláštní komité z ochotníků, avšak některé odbory práce měly ochotníků příliš mnoho a některé zase příliš málo. Tak ku př. vozků ochotníků bylo nadbyt. Mladí páni nalezali velikou zálibu v zastupování drožkářů, taktéž bylo i dost lampářů, avšak málo bylo metařů ulic. Práce tato přicházela pp. měšťanům přece jen otrocky ponížující. Konečně bez metařů lze městu na nějaký čas se obejít. Mnohem více dolehal na mnohé rodiny nedostatek uhlí a dříví, jehož

na nádraží byly dosud nějaké zásoby jež ale musily se brzy vyčerpati. O dovoz z nádražních skladů nebylo sice zle, ale nebylo nikoho k nakládání, ku skládání, k nošení a ku štípání, což prací jest rozhodně těžkou. Ale kromě těchto jsou i práce, jež vyžadují silné čivy, odhodlanost a sílu, práce, jež konají se z jistých ohledů v noci. Z nedostatku pradel, kuchařek a služek musily milostpaničky podrobovati se i pracím nejnižším, jež měly v zápětí veliké stesky. Ukázalo se, že právě tyto stávku nejtížeji nesly a proto též dělaly pánům manželům výčitky, proč dělníkům nevyhověli. Několik dní, týden stávku ještě jakž takž nesly, ale druhou neděli již vyhrožovaly vzpourou.

To bylo na pomýšlenou. V domě pana starosty propukla zjevná vzpoura, taktéž i v domech několika boháčů.

Pan starosta svolal důvěrnou schůzi.

— Potrvá-li stávka ještě týden, já neručím za nic, — pravil.

— My bychom též mysleli, aby s dělníky začalo se vyjednávati — radili nejbohatší. Kdybychom stávku vydrželi my, nevydržely by ji naše paní a my bychom to zase nevydrželi s nimi. Již teď máme s nimi peklo horoucí. Mají po celý den migrénu. Pečeně máme přepečené a přesolené.

— Ale my to vydržíme! — bránili se menší živnostníci. Nám se to právě hezky líbí. My ještě posečkáme. Naše ženy jsou s námi srozuměny.

— Konečně ale by se i vám to znechutilo, —
namítal pan starosta.

— Možná — odpovětil mu jeden maloživnostník — že později ano, ale teď ještě ne. Posečkejme ještě, až páni dělníci trochu více zkřehnou.

Vyšlo na jevo, že právě v kruzích středních, tedy u menších živnostníků, zavládlo největší roztrpčení proti stávkujícím.

Situace pánů stávala se dosti kritickou. Kterak jen z ní vybřednouti? —

V tom se ku slovu hlásil kterýsi pan mistr počestného cechu ševčovského a pravil:

Pánové! Četl jsem kdysi ve staré kronice, že při oblehání jednoho hradu obleženým došly všechny potraviny. Zbývala jim již jen jediná koza. A tu se velitel hradu odhodlal k válečné lsti, kteráž byla v tom, že kozu zabili a upekli na způsob skopce a pozvali na hostinu vůdce oblehajících. Tento doufaje v nedostatku vojenských sil hrad vydobýti hladu, touto hostinou byl zaražen a vzdal se další naděje ve vydobytí hradu. My to uděláme podobně. Uspořádejme velikou národní slavnost.

— Na něco dovolím si ještě upozorniti — promluvil ještě p. farář. Stávkující dopustili se veliké chyby, že nám zde zanechali své děti a staré neduživé rodiče. Dovolte, pánové, abych já program té slavnosti doplnil. Dovoluji si zde svůj program předložit.

IV.

Válečná lest.

Příští neděli oznamovaly sáhodlouhé plakáty na rozích ulic v Socialově:

VELIKÝ ZAHRADNÍ KONCERT

spojený s taneční zábavou

**ve prospěch opuštěných dítek a starých,
nemocných otců a matek stávkářů.**

Veliká atrakce!

== Spoluúčinkující při koncertě jsou sami kapelníci. ==

Na každém nástroji provedeno bude solo od největších hudebních koncertistů a konečně při bengálském ohňostroji následovati bude koncert na buben.

Vstupné dle libosti bez obmezení dobročinnosti.

Čtenář již vidí, že přídatek: ve prospěch opuštěných atd. pocházel od p. faráře. Programové lístky rozváženy byly po celém okolí největšími honoracemi města. Dva členové zábavního výboru zasedli v elegantním kočáře a pan velitel sboru městských ostrostřelců dělal z ochoty vozku. Stávkující po okolních obcích rozložení dělníci, kteří nemohli dočkat se chvíle, kdy měšťáci započnou s nimi vyjednávati, zajásali, když viděli honorace města přijížděti.

— Aha, vítali je z daleka: zkřehli páni, přešli jim roupy, lezou ku kříži — — Teď si teprv postavíme hlavu!

Avšak tváře jejich prodloužily se zklamáním, když páni s galantním úsměvem doručili jim

pozvání ku koncertní a taneční zábavě. Když pak na programu dočetli se; ve prospěch opuštěných dítek atd., tu tváře mužů měnily se do všech barev a ženám studem zbarvily se tváře a z očí vyhrnuly se jim slze.

— Já jsem hned napřed povídala — zvolala rozhorleně jedna matka, — že jsme to neměli dělat. Kam s dětmi? sebou vzít to nešlo a tak jsme je zůstavili dědečkům a babičkám. Páni nás nemohli zahanbiti více, nežli tím koncertem.

— Přece jen máte pravdu, — souhlasila druhá, — páni se bez nás obejdou, ale my chudšasové neobejdeme se bez nich.

— Čert vem celou tu stávkovou komedii — hubovala třetí — nyní zde již dřepíme bez práce kolik dní. Každý se nás bojí, nikdo nás do práce nechce. Myslili jsme, že se na venkově u sedláků obživíme, ale ti před námi zamykají dveře.

— A mlčte vy — okřikovali je mužové — to páni dělají všecko jen na oko; a mnozí si přejou, abychom co nejdříve se vrátili.

— Však my se také vrátíme — ujišťovaly ženy.

— Ale ještě hned ne! — stáli muži na svém.

Stávkářům tedy hrozila revoluce žen, zrovna jako boháčům.

Celé okolí bylo zvědavo na to, co se v Soci-
alově bude dít. Jedni prorokovali, že vyhrajou dělníci, druzí, že vyhrajou páni.

Když ale v neděli brzy po obědě z města zahřměl buben, když zavířily trumpety a když po celé odpůldne a dlouho do noci bylo slyšeti

zvuky veselé hudby, tu byl každý přesvědčen, že páni zvítězili na celé čáře.

Ženy dělníků večer vnikly až do města, aby svědky byly, co se tam děje a aby příležitostně podívaly se na děti, jež zanechaly pod dozorem starých rodičů, kteří nechtěli a také nemohli s nimi z města vyjít. Nalezli je ve stavu dosti žalostném.

V.

S m í ř e n í.

Válečná leť měšťanů v Socialově podařila se úplně. Ženy na obou stranách vzdor mužů podlomily. Nejvíce ovšem k tomu přispěl dobročinný účel zahradní zábavy. Ženy dělníkům uprchly druhého dne do města ku svým dětem a starým a nemocným rodičům. Co měli dělati mužové, nežli přijít za nimi!

Obě strany došly k poznání, jež ostatně veřejně pronést si netroufaly, že jsou na sebe obapolně odkázány, že těžko a v mnohých případech i nemožno jedné bez druhé se obejít. Aby pak spory mezi nimi příště se neopakovaly učinily si obě ústupky. Dělníci sice všeobecné a rovné právo neobdrželi, ale obdrželi zlepšení platu a poměrné zastoupení jak ve sněmě, tak i v zastupitelstvu. Avšak dle všeobecného přesvědčení hlavní zásluhu o smírné zakončení stávky měl pan farář tím, že mezi pány a dělníky uvedl anděla milosrdenství.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 12.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Kvasnice.

Píše **Fr. Vaněček.**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

»Pane, metu pořád a metu celý den a nemám schody čisté,« praví služebník ku pánu. »Ano,« odpovídá pán, »protože je meteš ze zdola!« Důkladné poučení hodící se i na politiku. Podobné poučení dal náš slavný papež Lev XIII. ve své encyklice o křesťanském státě, o »socialní otázce«, o »všeobecném odzbrojení« a v jiných světových dopisech. Křesťané si jich váží a na základě jich pracují, však v celé Evropě — dle slov slavného Weisse — není ani jediného státu, kde by se vskutku v křesťanském duchu vládlo. Stále a stále mete se a přece pořád smetí plno, protože se hlavně mete ze zdola a ne se shora. Není strany, která by byla odpůrkyní anarchie, jako strana katolická, a není strany, která by důstojně poukazovala na chyby na vysokých místech, jako strana katolická. Liberalismus však jest v hnízdě, těžká práce to vyhodit ho, kam se uvelebil.

Letáky a listy anarchistické působí velkou otravu veřejného mínění, ale větší otravu působí korrupce na vyšších místech, která přichází na bílý den a mílovými botami předstihne každý anarchistický leták a spis.

*

Každý stát a země má svůj vřed, který šíří otravu. Článek budiž malinkou sbírkou příkladů z přítomnosti.

Dle statistiky srovnávací Hausnerovy z r. 1863 jest největší procento zločinů proti majetku v Anglii, kdež obnáší docela 85 případů mezi 100 zločinů a přečinů. Po Anglii jde Pruské Slezsko, kteréž také vykazuje 85 procent. Za těmito zeměmi kráčí bohužel Čechy, o nichž Hausner tvrdí, že mají 84⁰/₀ přečinů proti majetku. Pak následují Dolní Rakousy (84), Prusko (79), Rusko (76), Uhry (74), Belgie (63), Francie (59), Itálie (54), Irsko (52), Korsika (29). K čemu jsem uvedl tak dlouhou řadu ze spisu Hausnerova? Abych ukázal zločiny proti majetku podle různých zemí. Však takováto statistika není spolehlivá docela. Čím větší pán bez víry — tím méně spolehlivější. Ta procenta, jak uvádí Hausner, povídají sice mnoho, ale nepovídají vše! Ukradne-li kdo v lese suchou smrčku a je polapen — jest zanešen mezi pachatele přečinů proti majetku. Stojí v seznamu se svou suchou smrčkou, nebo do oka chyceným zajícem na panském pozemku. Toto počítání není dle mého nerozhodujícího mínění — správné. Přečiny a zločiny by se neměly jen čítat, ale také vážit. Kolik lidí musí býti chyceno se suchými smrčkami aneb zajíci, aby vyvážil jediného většího defraudanta? Ač jsem hledal ve všem přístupném, nikde jsem v statistických knihách neshledal tabulku, dle níž by se dalo souditi na výši odcizeného majetku.

Mete se mnoho, ale mete se zdola! Jakmile se přijde k velikým dveřím a k veliké hromadě, strčí se koště pod páždí a klobouk se hodí mezi kolena s projevem nejhlubší úcty! Tak v liberální Francii.

Jak známo chtěli Francouzové prokopati šíji panamskou, k čemuž byla potřeba mnoho peněz. Vydalo se proto za 1400 millionů akcí, kteréž většinou chudší celkem lidé koupili v naději, že jim z akcie poplyne pěkný úrok. Jak se praví na 900.000 lidí koupilo akcie panamské. Přišlo by tedy průměrně na jednoho kupce přes 1500 franků. Kdyby někdo zpronevěřil 1500 franků, aneb ukradl menší ještě summu, stál by jako sprostý zločinec před porotou a byl by odsouzen. Aby se zpronevěřilo 1400 mill. franků, musilo by se stát 900.000 zločinů proti majetku a každý by musil obnášeti aspoň 1500 franků. Jest známo veřejně, že tento obrovský švindl panamský byl spáchán od několika set lidí různým stupněm. Spoluvinní byli francouzští ministři, senátoři, poslanci (dle jedněch 100 dle jiných 200) a jiné vysoce postavené osoby. Také jest známo, že velmi mnozí z nich byli majitelé záslužných křížů a členové čestných legií, přední bojovníci proti církvi. Hanebnost, jakou vynesl na povrch panamský process, může nadělati více zlodějů a anarchistů, než celá literatura anarchistická se všemi časopisy svými. Toť pravé kvasnice hořejší.

Co zvláště na váhu padá, jest, že při celém panamském švindlu byli účastněni jen mužové

»svobodomyslní«, liberálové od kosti, a že všichni panamité i s ministrem »spravedlnosti« nemohli vypátrati ani jednoho konservativce aneb k a t o l í k a, který by této veliké loupeže na lidu spáchané byl účastněn. Ministr »spravedlnosti« i nedovolenými prostředky chtěl zapřísti konservativní poslance do krádeže, aby měli liberálové menší břemeno.

Uvážíme li však, že celá tato loupež celého národa zůstala takřka bez trestu, musíme doznati, že působila na anarchii, jako vydatná vláha při parném červencovém dni působí na vzrůst hub! Nemám po ruce statistického materiálu, abych číselně dokázal, kolikráte větší jest loupež panamská než všechny zločiny proti majetku spáchané v jednom roce ve Francii, ale tolik bych si troufal tvrditi, že panamská loupež odcizila desetkrát více majetku národního, než všechny zločiny a přečiny proti majetku v celé Francii v celém roce!

Chytne-li kdo v zapovězené době raka v potoce propadá trestu. Hrabe-li suchou mrt v lese neujde pokutě, jen miliardová loupež se odbude nějakým trestem pro jméno. Vojáci francouzští, kteří nesli ostatky sv. Remigia ve vojenské uniformě, byli sesazeni a potrestáni. Lupiči francouzští se zlatými límci zůstali na křesle a bez trestu. Ministr franc. Rouvier mohl v sněmovně říci: »Protože moji předchůdci t a j n é f o n d y v y č e r p a l i, aneb sebou v z a l i! přijal jsem

v těžké chvíli obrany republiky? od dobrých přátel peníze. To činili všichni politikové a kdybych to neučinil, neseděli byste zde (republikánští poslanci!)«. Takováto řeč nadělá více anarchistů než celý Rochefort. Několik lidí při panamském švindlu účastněných bylo mírně potrestáno a naposled ještě rozsudek zrušen, protože věc byla promlčena. Tak daleko to přivede republika bez Boha, bez náboženství! Ve Francii celá vláda svobodomyslná stíhala, kde kterého kněze dopadla, že vedl průvod Božího Těla, ale celý průvod lupičů, který nesl miliardu franků ukradeného národního majetku vidět nesměla, protože by jí byli vyčetli hrozné věci, jako vyčetli anarchisté v Itálii.

Již v roce 1891 stál anarchistický agitator Cipriani, obviněn z pobuřování. Již v pařížské kommuně hrál vynikající roli. Spáchal dvojitou vraždu, za niž pykal v žaláři. Pomocí Crispiho byl omloustněn a začal znova svou propagandu anarchistickou. Při soudu na otázky praesidentovy dal následující odpověď: »My nejsme žádnou společností zločinců, nýbrž jsme politický po celé Itálii rozvětvený spolek. Za takové nás nedávno ještě uznala vláda švýcarská a odepřela vládě italské vydání soudruha Malatesta, kdežto vydala důstojníka četnického Livraghiho, ač oba měli stejnou na sobě vinu, totiž vraždu. Všude a v každém čase byli anarchisté ne jako sprostí zločinci, ale jako političtí provinilci odsuzováni; i po krvavé kommuně pařížské jednáno

s nimi jako s politickými provinilci. Jedině dům Savojský tvrdí, že není státního pořádku výjma království a že není dovoleno chovati jiné ideály. Vy ale páni soudci jistě nesdílíte tento náhled; neboť vy nás oslovujete pane a přicházíte nám zdvořile vstříc. Vytýká se nám, že chceme užítí násilí. Ale kde nastal nějaký nový státní řád bez užítí násilí? Jak jinak jste učinili vy v Itálii? Ne-li násilně? Burbony, kteří od staletí v zemi byli, Rakušany, kteří měli právo na Lombardsko, vyhnali jste násilím. Chceme-li totéž vykonati na vás, kterak nás můžete považovati za sprosté zločince? Tak jste v rozporu sami se sebou . . . » Takto hřímá do duše starým revolucionářům na křesle, nový revolucionář v okovech. Jiný obžalovaný zle čpěl pánům soudcům spojené Italie, kteráž povstala oloupením nejstaršího vladaře evropského sv. Otce Pia IX. a domu Habsburgského. Vidíme zase, že revoluce bezbožců v Itálii byla učitelkou revoluce nynější. Ti, kteří sedí vysoko v Itálii mají na svědomí, že učili slovem a příkladem revoluci. Tak mluví i manifest našeho milovaného císaře pána, kterýž r. 1859 v manifestu svém pravil: »Převrat všeho platného řádu není více hlásán od sekt, ale také s trůnů.« (Meyer Erlebnisse 1. 384—390.) Jak neohroženě hlásal náš panovník pravdu svatou a za ni i tasil meč, bohužel sám opuštěn od spojenců. Bezprávi tehdy páchané a trpěné počíná se mstít samo.

Proto třeba potlačovati revoluci nejen dolů, ale i na hoře. Ano zhoubné zásady nahoře převrátí dříve svět, než zhoubné zásady dole. Hlas z vysoka daleko jest slyšet. Příklady na hoře jsou daleko patrný. Toť kvasnice.

Co by byl vyčetl Cipriani svým soudcům, kdyby byl stál před soudem 1895? Zajisté by chytil kterýkoliv časopis jen poněkud poctivý a neuplacený a byl by z něho četl všechny zprávy o úplatcích, které dostávali nejpřednější členové protikřesťanské společnosti. Zde se podívejte na vydání zkrachované banky římské (Reichspost. č. 289 r. 1894) ze dne 31. října 1890. V nich stojí položky: pro Crispiho, jenž 3 ženy má 50.000 lir beze směnky, pro Crispiho 10.000 lir na směnku, pro Crispiho 25.000 lir na směnku, pro Lemmiho, který na svém záchodě dal přibít kříž hlavou dolů s nápisem: každý, kdo jde kolem plivni na něj — sláva satanovi — tomu Lemmimu, o kterém Slova Pravdy tak zdařilou ukázkou přinesly — vyplaceno 90.000 lir z peněz zpronevěřených. Velectěné paní Lině Crispiové vydáno 20.000 lir.

Synu odpadlíka Garibaldiho, Mennoti Garibaldimu, dáno 240.000 lir, za ně vložena do výkazů propadlá směnka bez úroků. Druhému červenému hrdinovi protikřesťanskému Ricciotti Garibaldimu vyplaceno na propadlou směnku 15.987 lir. Slova Pravdy čítají jen 16 malých stránek, udání bývalého ministra Giolitiho obsahují celý svazek, proto třeba ukončiti řadu hrdinů

liberálních Anarchista v okovech by byl použil ostřejších ještě slov. Poukazují však na tu okolnost, že v té společnosti jde jeden zednář za druhým, jeden nepřítel Boha a církve vystřídává druhého. Není pádnější obrany víry a křesťanské církve zvláště, nad život odpadlíků jejích. Odpadli od Boha a církve, a stali se —? Příklad jejich působí a působil více anarchie než celá anarchistická literatura v Italii. Anarchie jest odpadnutí od Boha. Tím však není řečeno, že odpadlík vysoce postavený přestává býti anarchistou. Naopak jest ještě zhoubnějším než obyčejný anarchista. Celá událost ve Francii i v Italii nás učí, co máme, ano musíme souditi o lidech, kteří se holedbají svou nevěrou. Nepřátelé církve ve Francii okradli křesťanskou Francii o miliardu franků, v Italii celá banka praskla pod ranami jejích. Nepřátelé církve zakázali v Turině r. 1894, když se tam odbýval sjezd k uctění Nejsvětější Svátosti Oltářní (tak zvaný eucharistický sjezd), odbývati slavný průvod s Božím Tělem! Při tomto sjezdě náboženském účastnilo se 57 biskupů, 1000 kněží a nesčíslné zástupy věřících katolíků, jimž nebylo úředně dovoleno veřejným průvodem oslaviti Pána Ježíše ve Velebné Svátosti. Když byl sjezd eucharistický v Jerusalemě, jenž jest v rukou samých Turků, byl průvod s Božím tělem nejen povolen, ale úředně podporován. Jaká to protiva! Aby věřící oslavovali nebes krále — to může být nebezpečno pro stát — a což ta římská banka úřední ta byla vládou

udržena v pořádku? Zde jest povinností každého katolíka šířiti pravé světlo o nepřátelích církve, aby věřící lid dobře mohl poznat, jací jsou to ptáčkové, kteří církev i víru tupí. My Rakušané můžeme aspoň říci, že takové věci v takovém rozsahu jsou u nás dosud nemožny. Příčina toho jest, že jsme tak dalece neodpadli ještě od sv. víry jako nejvyšší kruhy ve Francii a v Italii. My máme v čele panovníka, jenž vzorně plní povinnosti křesťanské; kéž příklad jeho vznešený má hojně následovníků! Kdo u nás pracují na podkopání víry — pracují na záhubě lidu, proto že odchovávají veliké a malé anarchisty. Musíme dáti pozor na také kvasnice.

Hanebný příklad banky římské byl školou defraudantům malým. Právě přichází z Italie zpráva nová, že se shledalo na 12.000 zfalšovaných poštovních spořitelních knížek z nejrůznějších měst italských. Zfalšování bylo tak dovedné, že toliko s vědomím a za pomoci úředníků při poštovských spořitelnách italských dalo se provésti. Dosud zjištěná suma zpronevěřených peněz (píši to dne 14. března) obnáší na 2 milliony lir! Nový to důkaz, kam vede odpadnutí od Boha. Dante ve svém »pekle« hřímá: »Hřích vyvýšený a ctnost pošlapaná« — tak v pekle jest, kde jest odpad od Boha dokonalý. Kdo však radí k odpadu, aneb odpad chválí a hájí, zlou radu dává. Bohumír, vůdce křižáků, jdoucích dobýt Jerusalema, na radu Tankredovu, aby dal více volnosti vyšším, odpovídá :

Lid nižší však se učí
od nejvyšších, že dlužno poslouchat,
zlá rada Tankrede v tvých slovech pučí,
když panstvu já mám všechnu vůli dát.

(Tasso Osv. Jer. V. 37.)

Proto nám všem stejně platí přikázání Boží. Každý, kdo sebe neb jiného z nich vyjímá, jedná proti blahu společnému. Čím vyšší člověk pohrdá zákonem Božím, tím jest nebezpečnější blahu lidskému. Toť pramen anarchie — pohrdání zákonem Božím, toť kvasnice zlá.

I v naší době bují ještě zbytek ze surových a nevzdělaných dob, tak zvaný souboj. Souboj, toť škola pro sprosté rvačky. Trpí-li se vyšším lidem souboje, proč se trestají rvačky? Příčiny obou bývají směšné neb hloupé. Může-li ku př. baron Stumm v Německu vyzvati na souboj prof. Ad. Wagnera, že má jiné mínění o některé věci, proč se má trestat, seperou-li se dva kohouti sklenicema v hospodě?

Církev zatracuje všecken souboj zcela spravedlivě. Zákony lidské však jen někdy jej trestají a jindy dovolují, jako by vražda a poranění nebylo vždy trestuhodné. Z takovéto jednostrannosti a nespravedlnosti zase jen nespravedlnost a nestrannost pocházeti může. Je-li dovoleno v souboji výjimkou člověka zabiti — proč by nemohlo také býti výjimkou dovoleno majetek bližního někdy ukrásti? Nezabiješ, jest přikázání páté, nepokradeš, jest teprve sedmé. Marné jest

dovolávati se svatosti majetku lidem, kterým není nic na světě svatého. Ti, kdož od Boha požehnání jsou dary vezdejšími, často nejvíce odvrací lid od Boha, oni velmi často životem svým ukazují zloději cestu a vrahovi nůž. Co zbylo ještě z celého desatera, co nelze popírat a tupit?

Svoboda smýšlení z á k o n y l i d s k ý m i daná, přivedla to tak daleko, že lze o Tvůrci nebes i země psáti hůře a bezectněji, než o některém sousedním vladaři několika milionů duší. Ano, odhodlá-li se stařečný muž nazvati podobné jednání a psaní o Bohu a Jeho svatém Jménu pravým slovem a napíše-li, že v tom a onom spisu jsou »bezbožné zásady«, může očekávati, že bude žalován a dle lidského soudu — odsouzen. Pak ovšem se těší lidská čest větší ochraně než čest Boží. Přítomnost nám dala podobné příklady. Co zbylo ze svěcení neděle? Zde bychom mohli napsati totéž skoro, co druhdy napsal Havlíček o »svaté Rusi«: Sedláci panští jsou po hovadech první páni v zemi pracují v noci sobě, ve dne pánovi a Pánu Bohu se klanějí a modlí, dokud jim to pán dovoluje . . . »Já jsem žil víc než tři měsíce na panství knížete Galicina, gener. gubernátora Moskvy a za ten celý čas jen 2× neb 3× světili sedláci neděli, jinak vždy v neděli a ve svátek robotu konali, kníže ten jest nota bene jeden z neosvícenějších zdejších pánů: znatel a podporovatel slovanstva vůbec řídký pták . . .« (Zelený Živ. K. Havl.)

Robota pominula, jest však neděle dnem svátečním? Taková osvícenost a přátelství slovanstva

nestojí ani za šňupec tabáku, když není spojena s lidumilstvím křesťanským. Jak chtějí podobní osvícenci, kteří znesvěcují neděli, přesvědčiti lidi, že právě jich les a každý smrček v něm, že jest svatý a zajíc nedotknutelný jako pan poslanec? V největší slavnosti církevní lze voziti hnůj a cihly a co vše ostatní — ale zkuste a neosvěťte okna některého večera, když si několik lidí vzalo do hlavy nějakou osobu oslavit

Příkázání IV. VI. IX. toť jest vítaným pamlskem vilných lidí. Manželství prohlášeno již v sousedních Uhrách za obyčejnou smlouvu kupeckou, kterou také lze vzíti zpět a zrušiti a novou uzavříti. Co jim záleží na slovech Páně? Oni jsou si sami zákonem. Ano. Když tomu tak, pak si ostatní lidé mohou dáti jiné zákony, které se zase nelíbí vám. A mohou docela podle vašeho práva a rozumu páni odpadlíci křesťanští říci: vy jste zrušili matriku manželskou, my zrušíme knihy pozemkové. Neplatí-li slovo Kristovo o manželství, o čistotě, pak nemusí platit ani o majetku. Stejně svaté jest manželství jako majetek. Vy vznešení odpadlíci křesťanští zrušili jste zákaz Boží, nepožádáš manželky bližního svého, a ostatní odpadlíci křesťanští jim odpoví: požádáš také statku jeho! Buď anebo! Buď s Kristem ve všem, anebo nutně bez Něho. Kristus není rozdělen. Marné je volání lidské: až potud a nic dál! Postavte se proti proudu vody, kterýž jste sami pustili a volejte na něj: až potud a nic dál — smete vás jako spadlý list. Řekněte ohni, který jste

svévolně založili na domě nenáviděného souseda až potud a nic dál — bude ničit majetek, až zničí mnohaletou práci. Volejte na kámen, který jste na sebe svalili: jen potud a nic dál — a budete vidět, jestli zůstane stát nad hlavou vaší plnou hanebných žádostí.

Nebezpečné jest buditi lva ze sna, ale horší jest buditi vášeň lidskou. Největším zločincem na lidstvu jest, kdo svým příkladem a slovem rve zákon Boží ze srdcí lidských. Už i pohané bezbožce měli za vývrhel, našemu věku ponecháno, že jej máme za modlu.

Na víře v Boha visí i víra ve svatost majetku, dobrého jména, života lidského. Vidíme, že v zemích, kde s věrou svatou kramařili, také s ostatními věcmi kramařili.

Každý křesťan buď na stráži a věz, že kdo kramaří s věrou, jistě jest lupičem anebo aspoň na cestě státi se lupičem. Pozor na takové kvasnice.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 13.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Epištoly k dělníkům.

I.

O náboženství.

Dle 11. vydání franc. knížky pro dělníky
napsal **Vojtěch Kameš.**

~~~~~  
Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.  
~~~~~

V Praze. 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Bodlám s vámi hovořiti, drazí přátelé, o všem, co jest vám milé a drahé, o vás samých, o vaší práci, o vašem utrpení, o vašich povinnostech, o vašich manželkách, o vašich dětech atd. a vše to činiti budu s velikou radostí; neboť velmi rád hovořívám s vámi, vždyť jste spravedliví a máte zdravý rozum, a to je věc za našich dnů tak řídká. A co jest ještě řidší, vy máte dosti odvahy, poznavše pravdu, říci sobě samým: »To jest pravda, my jsme se mýlili, vy přece máte pravdu.« A proto chci vám upřímně vyložit věci tak, jak jsou; vy pak budete moci zdravým rozumem vše posouditi.

Mluvme nejprve o náboženství.

Ach, drazí přátelé, musím vám upřímně říci: v celku nalezám u vás málo náboženství, a přece potřebujete ho vy právě více, nežli kdo jiný ku své vlastní posile a útěše. Bez útěchy a naděje, kterou poskytuje náboženství, co by z vás bylo? Co by bylo z vašich dítek? Jaký byl by váš život?

A že jste se tolik od náboženství vzdálili, toho příčinou jest, že ho dosti neznáte. Náboženství není takovým, jakým vy si je myslíte; máte

o něm špatné mínění, nemáte k němu důvěry a k nám kněžím též, a to nás nemálo rmoutí. Ale odpouštíme vám, neboť jste byli oklamáni! Odpouštíme vám, ale pod tou podmínkou, abyste za pravdu dali náboženství, jakmile je lépe poznáte, a to nebude u vás věcí tak těžkou; neboť nejsme, drazí přátelé, od vás tolik vzdáleni, jak si snad myslíte. Ano Bůh sám jest vám blíže, než si snad myslíte. Musíme se dorozuměti, nevím, proč máme býti proti sobě rozděleni, aneb spíše vím to velmi dobře: zlé vášně utvořily propast mezi námi; abychom se dorozuměli a opět k sobě se přiblížili, postačí, když si o náboženství pohovoříme upřímně, poctivě a otevřeně, jak se sluší na muže, kteří milují pravdu. Ihned chci tak učiniti.

Co jest náboženství, drazí přátelé? Co jest Evangelium? Jest to hnutí, jest to hlas dobrého srdce... Jest to vše, co v srdci lidském jest pravdivého, dobrého, krásného, milování hodného. Ach, jak to možno, aby někdo náboženství neuznával? Avšak náboženství budí v srdci vašem city nejkrásnější; ono chce to, co chcete i vy, ano vše to, co vy si přejete pro dobro své vlastní i pro dobro všeho lidstva, to vše žádá i náboženství. Neboť ptám se, čeho si žádáte, drazí přátelé, čeho si přeje dnešního dne každý člověk poctivý a rozumný? Co chcete?

Chcete, aby zachováván byl mír a pokoj, aby všude konala se spravedlnost, aby uznávána byla vaše i všech lidí práva, není-li pravda?

Nuže, to vše chce i náboženství, náboženství toho žádá již dříve než vy, náboženství toho žádá ještě více než vy, neboť ono volá slovem Božím: »Pokoj zachovávejte, pokoj milujte, spravedlnost konejte, nenávidí toho Bůh, kdo mezi bratry nesvornost rozsévá.«

To tedy chcete vy, to chce i náboženství! Ale jděme dále a zkoumejme věc do podrobná a všude totéž shledáte, všude budete nuceni říci: Ano, máš pravdu.

Jste otci, jste matkami, čeho si přejete? Čeho může si přát matka, otec, jenž hoden jest toho jména? Chcete, aby vás dívky ctily, poslouchaly a milovaly. Nuže totéž chce i náboženství, volajíc mocí slova Božího dítěti vašemu: »Synu můj, cti otce svého a na úpění matky své nezapomínej... odměň se jim, jako i oni tobě dobře činili;« (Sirach 7, 29-39.) a opět tato ctihodná slova: »Synu můj, nechať se raduje otec tvůj a matka tvá, a ať plesá ta, jenž porodila tebe.« (Příslaví 23, 25.) Může-li býti krásnějších slov?

Jste dětmi, čeho si přejete? Aby vám rodičové vaši zanechali poctivé jméno i rodinné jmění.

Nuže i toho přeje si náboženství, poroučejíc velebným hlasem Církve rodičům, aby vám dávali dobrý příklad poctivosti a ctnosti a aby nevydávali vás v děsná nebezpečení veliké bídy. (Sněm tridentský.)

Jste chudí, co si vyděláte, nestačí, na vaše potřeby, čeho si přejete? — Ó chudí, přátelé, milovaní bratři Ježíše Krista, co chcete?

Chcete, aby boháč laskavě sblédl na vás, aby měl útrpnost s vaší bídou a aby vám pomohl? . . . Nuže, radujte se, náboženství mluví i ve váš prospěch!

»Slyš, praví náboženství boháči, tento člověk v chatrném oděvu, s okem zakaleným, jest tvůj bratr, neodháněj ho, nezapuzuj vlastní krev: dávej, dávej a Bůh ti také dá odměnu věčnou. »Máš-li mnoho, dávej mnoho, máš-li málo, i z mála rád udílej.« (Kniha Tobiášova.) Požehnaná slova, slova, která by si vděčně v srdce svá vrýti měli všickni, kteří trpí. Můj Bože, a proto snad má býti náboženství odsuzováno.

Jste bohatí, čeho si přejete? Přejete si, abyste v pokoji užívatí mohli statků svých, aby nikdo zločinnou rukou nesáhal na to, co jest vaše a máte dobře. Nuže náboženství jest i na vaší straně, jakož jest všude tam, kde možno dobře činiti, a volá mohutným hlasem ku každému: »Slyš, statek boháčův jest jeho, jest jeho právem, nedotýkej se ho, neber mu ani nejmenšího, nepokradeš! Jsi-li chud pracuj a nestačí-li to, potom pros: chudoba není hanbou, vždyť chudým byl sám Syn Boží; ano, pros, a pak žehnej ruce, která tě obdařila.«

Jsi sluhou, dělníkem, máš nad sebou pána; kdož zde na zemi nemá nad sebou pána? Čeho si přeješ? Přeješ si, aby pán tvůj s tebou za-

cházel slušně, důstojně, jak se na člověka sluší a ne jako s otrokem, a aby podle práce tvé dával ti náležitou mzdu. Nuže, tohotéž, jako vy žádá i náboženství; ono nehrozí se nikoho, neutíká před nikým, ale všem pánům mocným slovem hlásá: »Platěte mzdu tomu, kdo pracuje za vás, neboť nářek dělníkův vstupuje k nebesům volaje o pomstu.« A těm, kteří nad vámi jsou, nechť jakkoli povýšeni jsou, praví náboženství, že tam nad námi jest jiný pán, který je i vás souditi bude, nebera ohledu ani na stkvostný oděv, ani na bohatství, ale jediné podle skutků vynášeje soud. A při stole Páně staví Církev sluhu vedle pána, žebráka vedle bohatce, všem dávajíc stejně, nikomu více, nikomu méně; zde nalézáme onu pravou rovnost, pokud ji na světě provésti lze.

A kdybych vylíčiti chtěl, jak pro každého dobrým a potřebným jest náboženství, nedodělal bych se nikdy ani konce.

Vy pánové, vy žádáte práci, úctu a věrnost... Nuže, náboženství ji přikazuje... pravíc: »Ctěte vyšší; pracujte a buďte věrni, neboť i když není přítomen váš pán, zří vás s nebe oko Pána Nejvyššího.«

To chce a takovým jest, drazí přátelé, náboženství. Nic jsem si nevymyslíl, vše jest tak jak jsem vám pověděl a jak jste se tomu v dětství svém učili, vy je poznáváte... A takové krásné a dobré náboženství jest zanedbáváno a

zavrhováno, ano jsou lidé, kteří jím pohrdají; rcete, zdali právem? Jest to spravedlivé? Mají tací lidé pravdu? Beru vás za svědky ano soudci vás činím.

A tak drazí přátelé, nejen že jest náboženství dobrým pro všechny, ono jest zvláště dobrým ba nezbytným pro vás, neboť jakým by byl bez náboženství život váš? Pracovati a trpěti bez útěchy a bez naděje . . . a potom umřítí; to by byl celý váš život, celé vaše štěstí. Vás žádný nechrání, žádný netěší než jedině náboženství, bez něho vládly by nad vámi bez odporu zlé vášně a strhly by vás ke zlému, to vidím každodenně.

Jistá dělnice křesťanská byla velmi zbožná a vychovávala pečlivě své čtyři děti; radost bylo se podívati na čistotu její domácnosti a spořádanost celé rodiny, ačkoliv neměla, než co s mužem svým těžkou prací vydělala.

K neštěstí jejímu i její děti přistěhoval se v sousedství bezbožný a sobecký boháč, dělal si smích z nábožnosti chudé dělnice a ona mu uvěřila; přestala chodit do kostela na mši sv. a ke zpovědi. Jednou potkal ji na ulici její zpovědník a pravil: »Co se to děje, nikdy vás teď nevidím v kostele ani u zpovědnice?« — »Milý pane,« odpověděla dělnice s domýšlivostí prostých lidí, »já již opravdu nechodím ke zpovědi; co bych z toho měla? K čemu potřebuji náboženství? Bez něho se také dobře žije; podívejte se na našeho souseda, na mši sv. nechodí,

z náboženství si dělá smích a má se dobře, jest váženým pánem a hoduje tak dobře jako jindy.«

Ale běda! na ubohou ženu přišlo brzy pokušení a strasti a bída; náboženství, které by ji bylo těšilo, ztratila, hledala tedy útěchy jinde, upadla v ohavný návyk, z něhož žena obvykle se nevyléčí, počala se opíjeti . . . Vše jest u nich nyní v nepořádku, muž naříká, děti zanedbané, bídné a z rodiny dříve šťastné a spořádané stala se rodina nešťastná.

Co však říci mám, drazí přátelé, o všech dobrodiních, která vám náboženství stále prokazuje? Kdybych je vypočísti chtěl, trvalo by to příliš dlouho, ostatně, není toho potřeba; postačí, když vám řeknu několik málo slov . . . Řekněte mi, drazí přátelé, kdo žehná vašemu dítěti, když vchází na tento svět, kde tolik trpěti má? Kdo bdí nad ním v jesličkách a opatrovnách? Náboženství. Kdo vyučuje je později ve škole a v kostele? Kdo ujímá se, když ztratilo otce i matku, ubohého sirotka? Náboženství. A když vás nemoc zachvátí, kdo vás navštěvuje a ošetřuje? Náboženství. A když Bůh metlou nakažlivých nemocí trestá svět, když vše se třese strachem a prchá, kdo zůstává u nešťastných obětí nakažlivé nemoci, kdo je ošetřuje a těší v posledních okamžicích? Náboženství a opět náboženství. To přece jest svatá pravda. Ó jak jste mohli zapomenouti na toto náboženství, jak jste mohli je zavrhovat? Jak jste byli hanebně oklamáni! Ano oklamali vás, za blázny vás měli,

neboť jinak musil bych vás nevděčníky nazvati a nevděčnými vy nejste . . . Tolik zlého sami jste si spůsobili, měl bych vás za to vyplísнити, kdybych neměl útrpnost s vámi, kteří jste tak hanebně byli oklamáni. Ach! co jste učinili, drazí přátelé?

Ježíš Kristus, přítel váš . . . chudý dělník jako vy, vládl nad celým světem, nad pány i knížaty světa tohoto, před ním klekalo každé koleno, před jeho mocí každý pokorně skláněl hlavu a On před soudnou stolicí svou volal soudce tohoto světa, aby pomstil každou křivdu a bezprávi. On vládl spravedlností a láskou. Vy jste byli nejprvnějšími v jeho království, zahrnuti ctí a slávou, vy jste byli jeho šlechtici. A když lidé zlí přišli a pravili vám: Jeho moc nám překáží, musíme ji vyvrátiti, vy odpověděli jste: Budiž, ano vy jste pomáhali sesaditi jej s trůnu a na Jeho místo postaviti zlato a stříbro, modlu sobectví a rozkoše. A vy jste přece byli chudí, neměli jste zlata ani stříbra! . . . Hle, co jste měli učiniti? Vy jste se měli pozvednouti v důstojnosti své před těmi bídňíky a měli jste jim říci: Zadržte, zadržte a nedotýkejte se našeho náboženství, ono jest naše, my ho potřebujeme; my potřebujeme víry, naděje i lásky. Nesmíte nám vyrvati naše náboženství, neboť ono jest naším životem, naší důstojností, naším chlebem, chlebem našich žen i dětí.

Avšak konečně, drazí přátelé, když jste se již dali oklamati, vraťte se opět k náboženství;

přiblížte se opět ponenáhlu k náboženství; vy dobře víte, že ono neklame, že jest od Boha. A v dobré chvíli řekněte si častěji: Nechci umřít bez útěchy náboženství, kdybych onemocněl, dám zavolati kněze. Nuže připravujte se ku svému návratu, napravte některou vášeň, která vás trápí, vykořeňte zlý návyk, který otravuje váš život, a zvláště toho dbejte nade všecko, abyste nepohoršovali maličkých. Běda! ubohé děti, vy je často zabijíte, vy to víte dobře, mějte aspoň s nimi slitování. A vaše ubohá žena, jak se často trápí a pláče, co vytrpí . . . Zrodili jste se, abyste byli křesťany, život váš jest tak tvrdý: pracovati bez ustání až tělo dlouholetou prací jest vyssáto, to jest váš úděl. A k tomu nalézáte na zemi tak málo odměny, nevyděláte než něco málo peněz, ba ani práce vaše nebývá mnohdy zaplácena, toť příliš málo, získejte si aspoň nebe.

Nevymlouvejte se starými a otřepanými vytáčkami, které nestojí ani za poslouchání; jen to vám řeknu, že bych odstraniti hotov byl všechny kameny na vaší dráze k nebi, abyste přes ně nepadli.

Vy pravíte: Nač potřebuji náboženství; nevím, co bych s ním dělal?

Však vy ale dobře víte, co máte činiti, ale přiznejte se, že tak nečiníte, nicméně však, že dobře cítíte potřebu náboženství. Co chce činiti náboženství? Chce probouzeti v srdci vašem dobré myšlenky a síliti vás, abyste tyto dobré myšlenky i ve skutek uvést mohli.

Ale vždyť já nikomu nic zlého nedělám.

Dobrá. Tím ale nečiníte nic více než svoji povinnost. Rád vám věřím, že nejste zloději! Ale to jest pouze zachováváním náboženství k lidem. Potřebí míti také více náboženství k Bohu.

Ale vždyť já po svém také sloužím Bohu. Buďte upřímní, řekněte pravdu: vy vlastně Bohu nesloužíte nikterak. Vy máte svůj způsob bohoslužby a Bůh má také svůj a tohoto držeti se musíte, chcete-li dosáhnouti odplaty věčné; nic nad to spravedlivějšího. Objasním vám to porovnáním. Slíbíte krejčímu 10 zl., aby vám zhotovil oblek a očekáváte, že to bude oblek slušný; ale on vám přinese kabát jako pytel, nepěkný, hrubý. Když to nebudete chtít vzíti, řekne vám: To jest tak způsob mé práce; já takhle šatím lidi; a vy mu řeknete vším právem: Jděte si šatit někoho jiného, ale peněz ode mne také nedostanete.

Ale já nemám času, mám jiné věci na starosti, než abych se zabýval náboženstvím, musím si vydělat na živobytí. Náboženství neuživí ani mne ani mou ženu ani mé děti. Ani nezaplatí za mne nájem a jiné platy.

Ba vskutku, drazí přátelé, náboženství vás živí, náboženství za vás platí nájem i jiné platy, aspoň s části. Rád bych věděl, jak to? Dobře, chci vám to vysvětliti. Aby obchodu a průmyslu se dařilo, abyste vy pak měli dostatek práce, potřebí, aby vládl mír, pořádek a bezpečnost; po-

třebí, aby zlé vášně nerušily ve státě pořádek. Nuže, jediné náboženství má tu moc, aby skrotlo zlé vášně. Odstraňte náboženství a všude zavládne nepořádek, strach a bázeň, peněžníci zavrou bursy a schovají své kapitály; nastane nedostatek, nouze bída a hlad . . . Ano, drazí přátelé, dnes o tom dobře víme všickni. Že jest ve světě tolik nepravostí, hříchů, bídy i zločincův, toho příčinou jest, že lidé neznají náboženství a nekonají, co ono káže. Uznávají to i zlí každodenně, ale často příliš pozdě.

Dojemný příběh vám to dosvědčí.

Jistý kněz vycházel z věznice v městě S., když tu přiblížil se k němu dozorce a pravil: Máme tu člověka odsouzeného k smrti. Mnozí kněží pokoušeli se již, aby s ním promluvili o náboženství, ale nadarmo, vyhnal je . . . Zuří, chce si roztrástiti hlavu o zeď, musili jsme jej dáti do temné komůrky; chcete jej viděti? Ano, chci jej viděti, odpověděl kněz. Vedl jej tedy temnou, podzemní chodbou, otevřel dvěře temnice a kněz spatřil na lůžku železném člověka spoutaného okovy. Spatřiv kněžský oděv, rozzuřil se a křičel: Co tu chcete, nešťastný knězi? Neřekl jsem, že se nechci zpovídat? Jděte pryč, pryč ode mne. Ale, milý příteli, nepřišel jsem abych vás zpovídal proti vaší vůli, ale vy jste tak sám a opuštěn, jest vám asi dlouhá chvíle, proto jsem přišel, abych vás trochu potěšil. Dobrá, zdáte se mi býti hodný člověk, — dostal za odpověď, — sedněte si zde, a ukázal na veliký

kámen v koutě věznice. Kněz nedal se dvakrát pobízet a sedl si. Odsouzenec počal mu vypravovati svůj osud: byl to mladý muž asi 29 let, pocházel z vážené rodiny, ale jeho vychování náboženské úplně bylo zanedbáno. Od 12. roku byl již ve světě a dopustil se tolika a velikých zločinů, že byl odsouzen k smrti. Když ukončil, zkoušel kněz, aby mu to znovu vypravoval ve formě zpovědi. Jak to zpozoroval, hrozným rouháním zmařil jeho namáhání. Nedosáhl od něho nic více než slib, že bude každého dne opakovati modlitbu: Rozpomeň se, přesvatá Panno Maria . . . Často přicházel kněz, ale návštěvy jeho neměly účinku; nešťastník byl přesvědčen, že zločiny jeho jsou příliš veliké, než aby milosrdenství dosáhl, ano že dobrý Bůh jemu ani odpustiti nemůže. Jednoho dne, když znovu líčil knězi život svůj, počal kněz, který zatím stal se důvěrným jeho přítelem, otazovati se ho, jak se to děje ve zpovědi; odsouzenec to spozoroval, ale již ochotně odpovídal. Když tak vše vyznal, pravil kněz: Nyní jste vykonal zpověď, zbývá ještě, abyste hříchů svých litoval. Po té žádal, aby poklekl u lůžka svého a sám prosil Boha, aby mu udělil svého požehnání; na to srdečnými slovy vyzýval a zapřísahal nešťastníka, aby vyjádřil ošklivost a lítost nad hříchy svými. Hluboký vzdech vydral se z prsou ubohého muže. Ach ano, lituju jich z celého srdce! vy jste tak dobrý, vy jste mně prokázal veliké dobrodiní! Vy jste svalil s prsou mých těžký kámen! A stí-

raje si z oka řinoucí se slzu pravil: Zdaž to jest k uvěření, já pláču! Já, který jsem nikdy neplakal; viděl jsem umírat svou dobrou matičku, snad byl jsem příčinou její smrti a já jsem neplakal; slyšel jsem své odsouzení k smrti a já jsem neplakal; každého rána, když zasvítilo slunko v mé doupě, pravil jsem si: Snad jest den tento tvým dnem posledním a neplakal jsem, otče můj, ale pláču dnes. Ó jak jest Bůh dobrý a jak jest náboženství krásné! Ó jak toho lituji, že jsem je dříve nepoznal; jistě nebyl bych na tomto místě. A padnuv na kolena svá, táhl kněze za oděv a pravil: Klekněte si zde vedle mne a modlete se se mnou, neboť budu-li se modliti jen sám, nemůže ani vyslyšeti Bůh takového zločince, jako já jsem. I kněz vrhl se na kolena a oba hořké prolévající slzy, modlili se; za několik dní vystoupil nešťastný mladík s opravdovou kajicností a úplnou odevzdaností do vůle Boží na popraviště.

Hle, vizte drazí přátelé, jak veliké jest milosrdenství Boží! Vy jste tak daleko nezbloudili nikdy, vy můžete snáze se vrátit opět na dobrou cestu; vraťte se k náboženství opět drazí přátelé; nad ně nenajdete lepšího, ono jest nejlepším vaším přítelem, vždyť jest tak krásné a dobrotivé zvláště k vám. Když vše ztratíte, když svět nebude více chtíti vás znáti, když vaše síly tělesné prací anebo nemocí vyčerpány budou, když vše před vámi se strachem prchati bude jako před nakažlivou nemocí, když opustí vás vše, nalez-

nete přece vždycky u lůžka svého kněze a milosrdnou sestru, kteří budou vám žehnati a vás ošetřovati jako bratry vlastní.

Drobnosti.

Jednota katolických tovaryšů má na skladě ještě mnoho cenných brožur z minulých let. Uvádíme jen: »Svoboda svědomí«, »Škola«, »Dva mladí žižkovci«, »Liberalismus«, »Atheista«, »Socialista z kuchyně«, »Nihilisté«, »Papíroví proroci«, »Moudrost židů a hloupost křesťanů«, »Jak jest to přece s těmi zázraky v Lúrděch?«, »Vratte lidu náboženství«, »U stolu Moudrosti«, »Škola sociální demokracie«. — Mimo to lze ještě dostati všechny brožury z ročníku loňského a letošního. Brožury jsou vesměs cenné.

Upozornění. Sjezd předsedů katolických tovaryšů, Jednot jinochů a mužů z Čech, z Moravy a ze Slezska, jakož i příznivců katolických Jednot vůbec bude se konati letos v Praze. Programm a čas oznámí se v denních listech.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Čís. 14.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Epištoly k dělníkům.

II.

Život rodinný.

Dle 11. vydání franc. knížky pro dělníky
napsal **Vojtěch Kameš.**

~~~~~  
Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.  
~~~~~

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Je-li na světě vůbec nějakého štěstí, možno naléztí je v kruhu rodinném, kde v srdečné příchynosti a lásce rodičové uprostřed dítek a dítky uprostřed bratří a sester požívají rozkoší nevinných a radostí prostých.

Život rodinný jest tak krásný, že podle výroku Božího milý jest Bohu i lidem; život rodinný jest tak krásný, že sám Syn Boží ze života rodinného vybíral nejkrásnější podobenství svá; Bůh sám miluje nás jako otec, jako matka miluje dítky své.

Bohužel! tento krásný život rodinný mezi vámi hyne. Vám se nelíbí více d o m a. Otec neseďává již více rád uprostřed svých dítek a mladík sotvaže k osmnáctému roku dospěl, prchá již z otcovského domu Necítí se doma šťastným a svobodným.

Jest v týdnu jeden den, který určen jest též k tomu, aby udržován byl život rodinný, jest to neděle. Neděle zdá se býti jako stvořena ku rozmnožování radostí rodinných; nedělní odpočinek a klid, srdce všedních starostí prosté, společná modlitba a bohoslužba pod vůdcovstvím otcovým uprostřed veliké rodiny křesťanské, to vše k tomu vede. Ale Bohu žel! neděle právě znesvěcena byla ohavně a my snášíme za to

V neděli nehledá dnes nikdo více zotavení a zábavy v rodině. Štěstí, zůstane li doma. Ale doma více štěstí nenalézá; opouští rodinný krb a utíká, víte dobře kam, utíká do krčmy anebo do divadla. Zdá se, jako by se domníval, že tam za stolem v kouři a zápachu anebo docela na prknech divadelních sídlí štěstí; jinde jej ne- najdeš než tam, on myslí, že se nemůže jinde ani občerstviti ani pobaviti Mluví se mnoho o nynější bídě, jakož i o prostředcích, jak jí od- pomoci, ptají se, proč jsme tak nešťastni, nuže, hle tu jest příčina všeho našeho neštěstí aneb aspoň větší části. Příčina veškeré bídy záleží v tom, že jsme opustili život rodinný, a marně budeme se namáhati, štěstí nevrátí se do pří- bytku dělníkova, dokud neodřekne se těchto zá- hubných navyklostí.

Musíte znovu, drazí přátelé, zříditi a uspo- řádati si opět tento krásný, blahý život rodinný. Jest zřídlem ctností i štěstí. Avšak komu náleží tento úkol? Především otci a matce. Křesťanská matko, domácnost, toť tvoje říše, tvůj obor; tam vládni, tam panuj; ale vláda tvoje musí býti tak lahodná, aby ji každý rád snášel; přese všecky starosti a nesnáze hled, aby všickni byli spokojeni, ať tvůj manžel vrátiv se z práce domů nalezne vždy příbytek čistý a pokrm připravený; v sobotu měj vždy prádlo vyprané a spravené. Nikdy se s ním nehádej zvláště před dětmi. On není ovšem bez chyby, ale ani ty nejsi prosta veškeré nedokonalosti a proto nevyčítejte si na

vzájem své chyby, tím ztratili byste jeden před druhým úctu a vážnost. Slovem, každý jedne tak, aby každý úd vaší rodiny mohl říci: »Ať dělám cokoliv, nikde mi tak dobře není, jako doma u vás.«

V neděli ať celý dům váš vypadá svátečně; nechť září zvláštní čistotou. Připravte si sami malou zábavu a vyrazení; jest to dovoleno ano potřebno. Vyjděte si na procházku. Dle potřeby jdi s dětmi, matko, třeba sama; jak to jest krásné, matka uprostřed dětí; u večer sejděte se všickni kolem společného stolu u hojnější večeře. Jíte po celý týden suchý chléb, můžete-li, popřejte si v neděli něco více. Tohoto dne nešetřte příliš, já vám to zakazuji, šetřte jindy, šetřte po celý týden. Pro každého měj, matko, laskavé mateřské slovo, hled, ať jsou všickni spokojeni, všickni šťastni a tak učiníš mnoho pro budoucí štěstí své rodiny.

Nechť zvláště mladá žena dobře využítkuje lásky mužovy k tomu, aby jej naučila, libovati si doma, zamilovati si domov. Ať nikdy špatný tvůj rozmar, vrtochy a hádky nevyženou muže z domu, jednou vypuzen, těžko se vrátí. Vy manželky si často stěžujete, že mužové vaši hledají zábavu v krčmách, ale ptám se vás, nebyli často z příbytku svého vyhnáni vaší hašteřivou povahou aneb nečistotou aneb nedostatkem péče a starostlivosti vaší?

A když dítě vaše musí opustiti otcovský dům, aby hledalo si své budoucí štěstí, ó matko,

zapřísáhám tě, nespouštěj je s očí, připoutej je přece k rodině. Čas od času vzpomeň si na ně a kdybys neuměla leč mizerně škrábat, vylij city srdce svého na papír, piš dítěti svému několik mateřských slov, které by četlo a opět četlo třebaš po desáté jistě se slzami v očích. Ó matky, kdybyste chtěly, kdybyste věděly, jak mnoho dobrého způsobiti a jak mnoho zlého zažehnati můžete! Ale vy musíte sebe samy zapírat, se obětovati; obětování sebe, toť vaše sláva, vaše celé štěstí. Každá matka ať může říci: »Jsem obětována, nenáležím sobě, ale náležím své rodině a jiného štěstí na světě nenalézám, leč jiným štěstí přináseti.« A to zajisté není špatný osud. Jaké to blaho, jiným přináseti štěstí!

A nyní, vy mužové, otcové rodin, otcové dobří, neboť přese všecky své slabosti máte přece ještě dobré srdce, poslyšte, co vám řeknu! Řeknu vám: abyste milovali svou domácnost, abyste rádi pohovořili si se svojí matkou, manželkou a dětmi, abyste pomáhali nám znovu zříditi život rodinný.

To svědectví vám hned z počátku dáti musím, že se máte často velmi zle, že se potíte až do krve, že pracujete, pracujete bez ustání, což jest ostatně povinností každého poctivého člověka, to vše jest dobře, velmi dobře. Ale já žádám od vás, abyste byli také dobrými otci svých rodin; a proto netýrejte nikdy ani své ženy ani svých dětí, ale přinášejte vždycky mír a pokoj do svého

domu. Ó té ubohé ženy! Život její jest mnohdy tak krutý, veškeré břímě starostí domácích jenom na ní spočívá; a k tomu ještě čas od času, však vy dobře víte, břemena jí přidáváte; abyste sobě život pohodlnějším učinili, vrháte dvojnásobný řetěz na hrdlo ženy; mnohdy již uzřeli jste slzy v očích své ženy a byli jste snad sami jich příčinou. Proto jste si ji vzali, abyste ji trápili? Něco jiného slíbili jste jí u oltáře. Nač béřete si ženu, když ji chcete učinit nešťastnou? Ona má jistě také své chyby, pravda, ale když jste si ji brali za manželku, věděli jste, že není dokonalá, a mnohdy trápení domácí chyby její jen zvětšuje. Ať jest vždycky dobrá shoda mezi vámi; jeden druhého chyby neste!

Ještě o něco vás prosím, nechodte do hospod aneb aspoň chodte tam co nejřidčeji, aby nemohlo se říci, že jste stálými jich navštěvovateli; jinak nebudete dobrými otci rodiny; hospoda ničí rodinný život i majetek. Přese všechna vaše dobrá předsevzetí, věřím sice, že bývají dobrá a upřímná, ale nebývají stálá, zapomenete se přece a pak vracíte se domů, běda ale v jakém stavu . . . Vaše manželka bude nespokojená a to právem; bude vás hubovati a tak povstane v rodině hádka, neshoda; a kdo toho vinen?

Mezi tím vaše děti, jsou-li ještě malé, budou křičeti a plakati; jsou-li větší budou tu státí v posupném zamlčení s hanbou na čele a bolestí v srdci; vy ani nevíte, jakou jim působíte bolest, když vracíte se domů v stavu opilosti a týráte

pak jejich matku. Všickni chodí potom zarmoucení a vy jste toho příčinou. Ach, netrapte je tak, nepokořujte je, nechtějte, aby musily se rdíti, že mají takového otce; ubohé děti, bohatství nemají, den ode dne musí mnohdy pracovati, kéž by našly aspoň trochu pokoje a spokojenosti v lůně rodinném.

Dnešního dne mnozí stěžují si na děti a na mládež vůbec a to právem. Stěžují si, že mládež nemá vážnosti a úcty k rodičům. Avšak řekněte upřímně, jest vždy jen vinou jejich? Abychom si zasloužili úcty od jiných, musíme prvé ctíti sami sebe. Jak pak ale mají děti ctíti muže, který ve své opilosti a zuřivosti poskytuje jim divadlo spustlého blbce, který týrá jejich matku? . . Místo, aby jej ctily, hanbí se za něho a v nitru svém hněvají se naň. Kýž bych byl veliký a silný, pravil malý chlapec, jehož opilý otec týral matku. — A proč bys chtěl býti již velikým, ptali se ho; snad abys mohl starati se a pracovati pro svou matku a ji těšiti? — Ne, odpověděl chlapec zatínaje pěstě se zuřivým pohledem, abych mohl nabíti svému otci. — Hrozná slova v ústech dítěte . . . Podobné výjevy roztrpčují děti a sotva že trochu povyroستly, hledají zábavy a zotavení jinde. Potřebí tedy více rodinného života; dům není žádná hospoda, kam by každý přicházel pouze se vyspat; a potom víme, co se stává z dětí.

Zvláště v neděli mějte se na pozoru; vyhýbejte se hospodě v neděli, neboť když tam jdete,

konati tam budete na konec věci nedůstojné, věc, již nehodno jmenovati. Tam utratíte chléb, živobytí těch, kteří vám nejdražšími býti mají zde na světě. A tomu se ještě s pekelným výsměchem říká b a v i t i s e; baviti se, když doma starý otec vzdychá, matka se trápí, žena pláče a dítky třesouce se zimou žádají chleba, jehož jim matka dáti nemůže. Ach! drahý příteli, jednáš-li tak, mnohý, jenž by tě nemiloval a tebe nelitoval vrhl by ti v tvář to tvrdé slovo: Hanba! hanba muži, který má ještě tu smělost baviti se, když rodina jeho trpí! hanba tomu, kdo tak smělý jest, že užívá radostí skládajících se z bolestí a slz těch, jež milovati a chrániti přísahou se zavázal.

Ubohý příteli, jestliže jste tak někdy činil, jistě jste si to vše nerozvážil; jsem jist, že byste toho neučinil, kdybyste změřil dosah svého jednání. Nikoliv, potom byste tak nejednal.

A neříkejte, jako se někdy na omluvu říkává: Jest to pravda, mám tu svou slabost . . . Piju, opiju se někdy; ale nikomu tím neškodím, škodím nanejvýš jenom sobě a proto přece mohu býti p o c t i v ý m č l o v ě k e m. — To není tak zcela jisté, ubohý příteli, o tom dalo by se mnoho ještě mluvit; polepšete se rychle, sice i poctivost prchne . . . Neboť člověk poctivý, ten plní své povinnosti ku své vlasti, člověk poctivý živí svou ženu a své děti, člověk poctivý platí své dluhy a nezadá si nic před žádným. Tak jedná člověk poctivý, ať toho více nepřipomenu, ač bych mohl.

Zajisté jest vám dovoleno v neděli se obveseliti, jesti i k tomu čas nedělní určen. Má svůj ustanovený čas tělo, má jej i duše; a také jest pravda, že není jedněm určena jen samá zábava a druhým samé strasti. Když jste přišli ze mše svaté, můžete-li něco utratiti, utratte to ve své rodině, se svou ženou, se svými dítkami, se svým starým otcem neb matkou; ať mají všickni aspoň jeden šťastný den; býváte tak zřídka pohromadě, aspoň jeden den v týdnu buďte v lásce shromáždění. Nemáte k jídlu leč jen suchý chléb? nuže, sněste chléb ten ve své rodině, láska jej osladí; a potom ten upřímný hovor, domácí události, výlevy mateřského srdce; všecky tyto milé věci více blaha poskytnou, než všecky rozkoše světa. Hle, toť se nazývati může pravou zábavou, ano ještě více: toť zdravý rozum, spravedlnost, lidskost. A pak na zejtrí opět začnete práci svou s chutí. Když cítí člověk jakoby za sebou dvě nebo tři dítky, jež miluje, to mu vleje odvahu do srdce, sílu do rukou.

Ode dneška, drazí přátelé, upevněte opět svazky rodinné, přiblížte se k těm, kteří vám nejdražšími jsou zde na světě; toť štěstí, toť povinnost vaše. Ó kdybyste to pochopili, byli byste šťastnější! bylo by více pokoje i více peněz! a oči mateřské by pro vás méně vyronily slzi! Přátelé drazí, pracovati společně, radovati se ve spolek, v tomť záležití všecko štěstí rodinné, ano i štěstí tohoto života.

Rovnost, volnost a svoboda pánů socialistů.

Nejednou již dostaly se na veřejnost trpké stížnosti na násilí, jež socialisté provozují na soudruzích svých, kteří jich terorismu se nechtějí podrobiti. Zvláště charakteristickým jest však zločinné pronásledování, kterého vytrpěl od socialistických vůdců dělník mědolitecký Bonnis-sent v Paříži. Syndikátní komora jej a jeho nezletilého syna po deset let ustavičně pronásledovala, poněvadž se kdysi vyslovil proti stávce a nesouhlasil s naukami vůdců socialistických. Po deset let nemohl najít práci. Jakmile jej některý továrník do práce přijal, již syndikát dělnický počal proti němu své rejdy a tak dlouho továrníku působil nesnáze a mrzutosti a tak dlouho mu vyhrožoval, až Bonnissenta propustil. Po roletém marném boji ubohý dělník byl uveden do takového zoufalství, že se odhodlal podati na své nepřátely žalobu a první komora pařížského občanského soudu o d s o u d i l a syndikát k zaplacení náhrady 4500 fr. otci Bonnissentovi a 500 fr. nezletilému synovi. Při jednání o této při vyšly na jevo tak úžasné věci o socialistickém násilí, že pařížské listy většinou s rozsudkem souhlasí. Pouze socialistický list poslance Vinianiho »Petite Republique« podotýká k procesu: »Když se jedná o spor dělníka se zaměstnavatelem, vše se umlčí; ale když syndikát t r e s t á dělníka, jež se staví na stranu vykořisťovatelů, tu

se hned nařská na tyranii.« — Ovšem kdyby rozhodoval socialistický poslanec Viviani, pak by každý dělník, jenž by byl jiného smýšlení než vůdcové, ihned byl poslán na popravu.

Provolání.

Veškery poklady a památky, co kdo jako drahý ostatek po otcích v úkrytu choval, sneseny jsou letošního roku do Národopisné výstavy. Ovšem, ten nejdražší klenot po předcích zděděný, naše svatováclavská víra, vyjádřena jest tu způsobem úchvatným jak v umění, tak v písmě.

I jednoty katolické súčastnily se obeslání Národopisné výstavy.

Více než 100 jednot je zastoupeno na výstavě a čilý život těchto spolků znázorněn je tu velice případně.

Jest ale potřebí také na venek ukázati skutkem, že k sobě držíme, že nás k sobě váže pouto víry naděje a lásky, pouto nezlomných zásad katolických. Sokolové měli svůj slet, hasiči a jiné korporace se připravují k pořádání společného sjezdu. Zajisté příklad těchto musí býti mocnou pobídkou, aby také spolky katolické se sjely a seřadivše se v šik, ukázaly svou sílu.

Tou příčinou zveme všechny pány předsedy a příznivce jednot katolických k společnému sjezdu, který se bude konati ve dnech 12. a 13. srpna v Praze.

Pořádek sjezdu bude následující:

V pondělí dne 12. srpna bude hlavní slavnostní schůze v sále záložny Svatováclavské. Uvítání hostů, řeči a zábava.

V úterý dopoledne: Ráno v 7 hodin služby Boží, po nichž se mohou naši hosté účastniti mimořádné valné hromady družstva »Vlast«. Odpoledne o 2. hodině schůze předsedů jednot tovaryšských a jednot jinochů a mužů v domě jednoty katolických tovaryšů. Sociálně křesťanské jednoty mohly by se raditi o resolucích v tutéž dobu v sále záložny. O 6. hodině večerní společná návštěva a slavnostní banket pro účastníky sjezdu na výstavišti.

Žádáme, aby pp. předsedové laskavě s námi sdělili, mnoho-li členů a příznivců do Prahy na sjezd zavítá, aby se jim mohly zaslati legitimální lístky, kterými o sjezdu vykážati se musí za příčinou výminečného stavu.

O ubytování dle možnosti bude postaráno.

Přihlášky dejtež se pod adresou: Jednota katolických tovaryšů v Praze, Anenské náměstí č. 209—I.

Provolávající sjezdu »Zdař Bůh!« těšíme se na upřímné, bratrské shledání.

V Praze, o svátku sv. Cyrilla a Methoděje 1895.

Z a k o m i t é t :

Dr. Josef Burian,
arcidiecesní předseda Jednot jinochů a mužů.

K. Procházka,
místopředseda Jednoty katolických tovaryšů v Praze.

V. Stejskal,
předseda sv.-josefské Jednoty, Praha-Holešovice.

Pořádek při sjezdu katolických jednot o dnech 12. a 13. srpna.

V pondělí dne 12. srpna t. r. bude hlavní slavnostní schůze v sále záložny Sv.-Václavské, počínající o 7. hodině večerní. Hodina tato volena jest proto, aby přednášek účastníci se mohli také katoličtí pražští dělníci a řemeslníci, majíce již po práci. Účastníky uvítá arcidiecéšní předseda **Dr. Josef Burian** a prosloví řeč:

„O úkolu Jednot katolických v naší době.“

Dále promluví **Dr. František Kolísek**, konsistorní rada a předseda Jednoty katolických tovaryšův v Brně:

**„O jednotách katolických tovaryšův a
socialní otázce.“**

Posléze přednese řeč známý a slovučný socialní řečník **Dr. Rudolf Horský**:

„Katoličtí dělníci spojte se!“

Po řečích bude volná zábava.

V úterý dne 13. srpna t. r. dopoledne:

Ráno v 7 hodin služby Boží, po nichž se mohou naši hosté účastniti mimořádné valné bromady družstva „Vlast“.

Odpoledne o 2. hodině jest schůze předsedů Jednot tovaryšských a jednot jinochů a mužů v domě Jednoty katolických tovaryšův.

Při té schůzi promluví **P. Prokop Holý**:

**„O důležitosti a potřebě jednot jinochů
a mužů“.**

Po přednášce bude volný rozhovor o resolucích, jež se při té příležitosti zástupcům jednot katolických předloží. Jádrem resolucí bude se vztahovati k vniterným otázkám Jednot

katolických tovaryšů a Jednot jiných a mužů, které vedle svých stanov vzájemně se doplňují. — Přednášek i porad účastníci se mohou také bratrské Jednoty sociálně křesťanské, ač-li by za dobré neuznaly o svých vniterných otázkách zvláště se poraditi.

Po úchvate resoluc podepíše se adresa lásky a synovské oddanosti katolických jednot v Čechách a na Moravě k Jeho Svatosti Lvu XIII. od přítomných diecésních předsedů, jakož i od předsedů a místopředsedů jednotlivých spolků.

O 6. hodině večerní jest návštěva Národopisné výstavy a slavnostní banket pro účastníky na výstavišti.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Číslo 15.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

„Jed.“

Napsal **Frant. Vaněček.**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).
Nákladem vlastním.

Před několika lety vyšla ve »Slovech pravdy« brožurka nadepsaná »Kořalka«, kteráž se záhy rozprodala. Poněvadž boj proti vášním lidským nikdy se neskončí úplně, musí se stále proti nim bojovati. Tak i »Slova pravdy« budou občas pokračovati v zhotovování zbraně proti nestřídmosti, ať pochází z kořalky neb vína. Dobrou zbraní jest poučení o zhoubnosti kořalky a jiných silně opojných věcí. Proto v této brožurce promluví zase něco o kořalce.

* *

Před několika tisíci lety jel čínský císař Yute po říši své, aby ji shlédl. Obyvatelé vítali císaře svého, jak patří na řádné poddané, a přicházeli mu vstříc s rozličnými dárky. Jeden z Číňanů připravil z rýže docela nový nápoj, kterýž podal císaři k ochutnání. Byla to naše kořalka. Yute vzal nápoj a ochutnal ho a zvolal prý: »Ach, kolik zla vidím přicházet na Čínu z tohoto nápoje! Vyžehňte ze země nálezce nápoje a nedovolte mu nikdy návrat.«

Čína před kořalkou moudrostí svého vladaře velice byla uchována. Viděl dobře čínský císař do kořalky? Ať odpoví jiný muž, který kořalku

*

v jejích následcích studoval. Mr. Everett, ministr zahraničních záležitostí ve Washingtonu podával zprávu o činnosti kořalky (alkoholu) od r. 1860 až 1870 a vypočetl, že ve spojených státech vydáno za ni 3.600,000.000 dollarů,

zničila životů lidských	300.000,
do chudobinců poslala dětí . . .	100.000,
do žalářů uvedla lidí více než .	150.000,
k samovraždě svedla	2.000,
způsobila škody na majetku za-	
viněným ohněm a pod. za 10,000.000 doll.,	
učinila vdov	20.000,
a siroteků	1,000000,

Toť činnost její za 10 let v jedné části jednoho dílu světa. Kolik zla asi způsobila ve všech státech celého světa od doby, kdy přišla na svět?

Slavný spisovatel Albán Stolz nazýval kořalku »mlékem ďábelským«. Jestli dobře měl, pozná již z čísel Everettových každý čtenář a pozná ještě z budoucích brožurek. Budeme kořalku stopovat od začátku až do konce.

Jak působí kořalka na krev?

V těle našem krev donáší všechny potřebné látky každému údu. Zdravá krev, zdravé tělo. Lékaři vzali krev lidskou a zvířecí a nalili na ni »spiritus«. Kterak proměnila krev tato nejsilnější kořalka? Krev se ihned srazila a barva od tělísek

krevních se oddělila. V těle lidském také není kořalka bez vlivu na krev. Kořalka brání krvi, aby dodávala patřičné věci jednotlivým ústrojím tělesným a tak ubližuje člověku (Dr. Böcker, Heilkunde). Jiní učenci shledali v krvi uměle opilého zvířete na povrchu plovati mastné kuličky, kteréž nikdy nebylo viděti, když zvíře bylo střízlivé. Důkaz to, že kořalka nepřírozeně na krev působí. (Lallemand, Perrin, atd.)

Krev obíhá v našem těle stále. Srdce jako pumpa na tlak odvádí strávenou krev z těla a přivádí zdravou do nejdlehlších končin těla. Když naše srdce přestane bít — pak vyschl pramen našeho života. Kde se pořád a rychle pumpuje, tam vyschne brzy nádržka vodní.

Jak působí kořalka na oběh krve?

V Anglicku, aby lid byl poučen o zhoubnosti kořalky, pozorovali znamenití mužové Parkes a Wollowicz (Experimens on the effects 1870) oběh krve, aby zhoubnost její hmatavě dokázali. Vzali mladého, zdravého, silného muže a dávali mu stejně dobrou a záživnou stravu a při tom za nápoj čistou vodu. Osm dní jedl mladík dobrou stravu a pil pouze vodu. Pak mu dávali tutéž stravu, ale za nápoj po 6 dní kořalku a sice den ode dne více kořalky a méně vody. Pak zase jen vodu po 6 dní; na to 3 dni kořalku silnou a pak zase 3 dny jen čistou vodu a při tom stále pozorovali každé 2 hodiny tlukot

srdce a oběh krve. A co viděli? Zde máš jich účet.

Když pil jen vodu udeřila mu tepna (puls) nejvýše 77krát v minutě. Když mu do vody dali 1 unci (35 gramů) spiritusu a udělali z ní takto slabou kořalku, udeřila mu tepna na ruce 80krát. Když mu dali 4 unce spiritusu do vody, udeřila tepna 86krát. Když mu dali 6 uncí spiritusu do vody, udeřila tepna 98krát. Když mu dali 8 uncí spiritusu do vody, udeřila tepna 93krát. Poslední den po 8 uncích spiritusu do vody, udeřila tepna 94krát.

K tomu není mnoho důvtipu třeba, aby každý mohl vidět, jak zhoubně popohání kořalka krev. Pustíš-li stavidlem více vody na mlýn, jde sice prudce, ale brzy nebudeš mít vody v nádržce, a budeš musit stát i kdyby's nechtěl. Pijáci užívají první polovice svého života, aby udělali druhou polovici hodně bídou.

Když začal mladý muž zase pít jen vodu, klesla tepna zase na svůj obyčejný počet úderů, kolem 80 v minutě.

I srdce musilo se příliš namáhat a vykonalo první kořaleční den práce o 4% více než musilo pracovat při vodě; osmý den však dokonce pracovalo o 23% více než při vodě, z čehož můžeš poznat, že kořalka a všechno silně opojné, jest ohromný hříšný lichvář, který nemá mezi lidmi býti trpěn.

Jiný lékař (Bouvier) pozoroval sám na sobě vliv »dábelského mléka« a shledal, že mu puls při vodě bije 75krát v minutě; když vzal 50 krychlových centimetrů (malá sklenka) líhu s rovným množstvím vody, puls udeřil 98krát a tak pokračoval v různých hodinách a shledal vždy, že kořalka, a každé opilství životní pumpu — srdce lidské — kazí a ničí docela. Mnohý si může zazpívat:

»Čím o srdce, čím to je,
že mi nedáš pokoje?«

a kořalička může mu říci:

»To jsem byla já — tvá milá,
která jsem tě otrávila.«

Co dělají plíce?

Ten důležitý ústroj v našem těle jde stále dnem i nocí, poněvadž bez jeho činnosti nemůžeme býti. Vydrží člověk několik dní nejíst, den vydrží nepít, ale bez vzduchu nevydrží ani čtvrt hodiny. Proto plíce stále pracují, větrají naše tělo, odvádí špatné plyny a přivádí zdravé. Čím lépe pracují, tím zdravější jest člověk. Kolik člověk vydýchá, jest pozorovati při mrazu, kdy kotouče páry jsou dobře viděti. Aby lékaři mohli vypočísti, kterak pracují plíce bez kořalky a kterak při ní, změřili množství vydychaných par před požitím líhovin a po nich. Po požití kořalky zdálo by se, jako by více člověk dýchal, ale bylo

tómu naopak. Plíce se sice častěji hnuly, ale méně odváděly špatné látky z těla. Při více líhu vždy méně se pohybovaly a tedy méně působily.

Böcker konal na sobě 5okráte zkoušku po požití líhu a 7okráte čítal vydychané jedovaté plyny z plic po požití pouhé vody. Nabyl tak nezvratného přesvědčení, že po líhovinách během 24 hodin vydýchal o 165 litrů kyseliny uhličité méně, než když se zdržoval líhu úplně, tak že lze úplně se přesvědčiti, že plíce po líhu špatněji mohou pracovati, než bez něho. Lih jest morna lidských plic. Škodí nevětrané byty, doly a pod., ale rovněž tak plícím škodí lih. Sbíráme housenky a chrousty se stromů, aby nežraly listí jeho, kteréž jsou plíce stromu, musíme však brániti též alkoholu, aby neměl přístup do rodin a nedělal ze zdravých lidí souchotináře.

Co říkají líhu nervy?

Jemňounké pavučinky v našem těle nesnesou veliké dávky bez trvalé škody. Říká se, že »píšťala sladce zní, když ptáčník ptáčata vábí.« Nebezpečným ptáčníkem jest lih. Z počátku zdá se být člověk duševně čilejší; sebevědomí se vzmáhá, člověk nabývá odvahy. To vše jest jen umělé; netrvá dlouho a člověk jest v pasti: jazyk vypovídá službu a nemůže některá slova pronést, oči ztrácí svou hbitost a určitost a zastírají se závojem, chod jest nejistý, smýšlení nemožné, nervy jsou porušeny. Opakuje li se takto častěji,

stává se porušenost nervů trvalou a člověk trvale duševně nemocným. Stav ubohý trvá tak dlouho, dokud zase se líh z člověka neodstraní buď vydýcháním, neb výpotkem neb jinakým způsobem. Jak líh působí v nervy, dokázali přčetní lékaři skoučkami na zvířatech. Líhů jest velmi mnoho druhů, a všechny nestojí za nic ve své působnosti na tělo lidské neb zvířecí. Vzali na zkoušku psy, kočky a jiná zvířata, aby vypočetli zhoubné účinky jednotlivých líhů. Dávali zvířatům líh buď ústy, buď vstřikovali pod kůži a shledali, že v poměrně větší dávce čistý líh požitý neb vstříknutý, podle velikosti zvířete působí buď dříve neb později usmrcení. Na zvíře jedno kilo těžké stačí (dle Dujardin Beaumetz a j.)

líhu	gramů	aby následovala smrt
aethylového	6—8	39—48 hodinách,
propylového	4	39—48 »
butylového	2	6 - 7 »
amylového	1—2	2—7 »

Z toho lze moudrému člověku poznati, že jest čert jako ďábel, a že jest stejně hloupé oběsit se na niti, na špagátu neb na drátě, životem to platí vždy. Starý Šalomoun praví: »Nebud' podoběn ptákům, před jejichž očima síť nadarmo se vrhá.« Zde číslicemi znamenitých lékařů dokázána jedovatost líhovin. U člověka ovšem otrávení potřebovalo by daleko více gramů čistého líhu, protože více kilo tělo jeho váží. Snad jest stejně »chytré« pálit se hodinu, aneb 48 hodin. Proto pryč s jedem líhovým.

Ubohý žaludek.

Ten jest obsluhován často blázny, kteří ho ku smrti utrápí. Ubožák se sice z počátku brání, ale musí podlehnout hroznému tyranu — hlouposti. Malé dítě špoulí pysky své a vrací podávaný mu líh, jako něco škodlivého; zde působí přirozený zákon. Žaludek však i později dělá proti alkoholu stávkou. Francouz Claude Bernard zkoušel působnost líhu na žaludek následovně: Vzal dva psy; jednomu dal líhu, až jej opil, druhému dal aether. Oběma dal stejnou stravu. Po šesti hodinách zabil oba psy, aby se podíval do jich žaludku, jak který pracoval. Aetherisovaný pes neměl v žaludku ničeho více, vytrávil; líhem opilý pes měl v žaludku vše — — netrávil, neboť žaludek při líhu dělá stávkou.

Výklad, kterak se v žaludku státi musí, že pracovati nemůže, ponechávám stranou, neboť nezáleží člověku věděti, kterak žaludek při líhu pracovati nemůže, ale věděti, že vůbec nepracuje, aneb jen velmi zdlouha pracuje. Naši předkové nezkoušeli sice působnost líhu na žaludek, ale měli totéž přesvědčení o jeho působnosti jako učení lékařů a říkali: »Kam chodí šenkýř, nechodí pekař.« Kde se mnoho pije i piva, tam přichází mnoho líhu, (neboť i pivo má v sobě drobet líhu) a pak žaludek nemůže ztrávit podávanou mu stravu.

Percy, znamenitý zastance střídmosti, dal 90 gramů silného líhu (85%) do žaludku velkého

psa a shledal, že ubohé zvíře ihned padlo a se svíjelo a po 8 hodinách skonalo. (The Physiology of Temperance). Po otevření žaludku bylo znáti, že se sliznice žaludková i střevní rychle zapálila a smrt způsobila. Čistý líh (nad 80⁰₀) jest čistý jed! Slabší líh slabší jed, ale nikdy — med. Mitscherlich dal králíku 30 gramů čistého líhu a otevřel žaludek jeho hned po jeho zdechnutí. Na stěnách žaludku byly znáti tvořící se vředy. Poněvadž člověk čistý alkohol nepožívá, nedostává se podobný následek jako u králíka, ale stále požívání alkoholu činí ze žaludku mrzáka, kterýž nemůže pracovati a jest na únos ostatním.

Žaludek přijímá podávanou stravu a spracuje ji pro tělo, kdež se stále látky střídají a musí novými se nahrazovati. Neděje li se náhrada pravidelně, tělo trpí. Při požívání líhu v jakékoliv formě náhrada spotřebovaných látek vážne a proto tělo trpí a chřadne i chladne neb oť

Kořalka nehřeje!

Velký blud rozšířil se mezi opilci, že kořalka člověka zahřívá, ač lze dokázati číslicemi, že kořalka nehřeje. Na místě učených věcí stůjtez zde příklady ze zkoušek učených lidí. Angličan Richardson mnoho o líhu zkoušek dělal a mnoho výborných věcí psal. Přesvědčil milovníky líhovin, že kořalka nehřeje následovně: Vzal dvě zvířata stejná a stejně teplá; jednomu dal alkoholu do syta, druhému při téže potravě nedal než vody.

Obě dal do světničky, kde bylo 10° mrazu, aby shledal, které odolá zimě a kdo déle větší teplotu udrží. Obě dvě zvířata lehla si a usnula. Opilý kořala usnul na dobro a více se neprobudil, kdežto druhé v teplém vzduchu přišlo hned k sobě a nemělo žádných následků.

Jiný pokus udělal Walther, jenž vzal dva králíky, aby pod zvláštním přístrojem zkoušel působivost líhu. Jednoho opil, druhého toliko vodou napojil. Při měření teploty shledal, že opilý má tepla toliko 36.7° , kdežto vodou napojený 38.8° . Přístroj mohl dle libosti měnit teplotu uvnitř. Dvě a čtvrt hodiny nechal oba králíky na zkoušce mrazové, po níž znova měřena teplota jejich. Králík opilý měl toliko 19.8° tepla, kdežto druhý 35.6° teploty měl. Opilý se blížil zmrznutí daleko spíše než střídmy! Důkaz, že kořalka nehřeje. Dr. Magnan a Reincke stopovali teplotu lidí opilých a shledali, že jest kleslá; u jednoho opilce shledal 26° , u jiného dokonce toliko 24° tepla.

A co více?

Člověk má ve svém tajemném těle nesmírně mnoho ústrojí, ale ani o jednom není dokázáno, že by mělo prospěch z kořalky. Ani toho není dosti; není ani dokázáno, že by neměl škodu při požívání alkoholu. Játra trpí při alkoholu tolik, že Angličané nazývají játrové nemoce, nemocemi opilců. Slezina jest dosud nevysvětlený ústroj v našem těle, nevědí k čemu vlastně v těle jest.

Však Pán Bůh zajisté jest nejlepší anatom a ví proč člověku i slezinu dal a bude zajisté také míti nějaký účel a nebude nikdy na prospěch zdraví míti nemocnou slezinu. I tento ústroj méně celkem důležitý trpí při požívání líhu.

Jed líhový se rozšíří po celém těle tak, že lze v každém ústrojí tělesném stopovati přítomnost líhu. Jako nad vodou plove olej a celý povrch pokryje buď tenkou neb silnou vrstvou, dle svého množství, tak líh po celém těle se rozšíří a všude působí jedovatě.

Teď by bylo mluvit o mozku, míše, kůži a pod. O některých věcech psáti brání opatrnost a slušnost, moudrý člověk však bude na tom míti dosti, když slyší, že na celém těle zhoubně působí alkohol.

Zdraví člověka jest druhý největší statek jeho. Prvním jest spokojenost. Kdo zdraví své podkopává, jest zlosyn. který nehřeší toliko na sobě, ale velmi často i na jiných. Kdo miluje opravdu zdraví, bude se aspoň z tohoto ohledu varovati jedovatiny líhové v čas.

Jen ta nejhoupější zvířata
běží v nastrojená tenata!

Nebuď podoben ptáku, před jehož očima sít nadarmo se vrhá!

Na konec podám skutečnou rozmluvu lékaře s přítelem.

Lékař: »N. N. býval velmi veselý! umřel v plné síle, uhonil si to z mnohého pití.«

Přítel: »Ale vždyť už 15 let byl střídmy a jen zřídka přebíral.«

Lékař: »To už bylo pozdě, pozdě bycha honit. Člověk potřebuje málo a to málo jen krátký čas, ale v krátkém čase učiní hříchů nestřídmostí tolik, že druhá polovice života jest bídné živorenění.«

Není lacinějšího lékaře a není jistějšího lékaře nad střídmost, jak ukážeme v druhé brožurce, kterou nadepíšeme slovy profesora Adamse v Glasgowě v Anglicku, kterýž pravil, že by nad každým prodejem líhovin — dal napsati velkými písmeny:

Z d e s e p r o d á v á c h o l e r a ! •

Nenadarmo žádá letos 7,500 000 osob v Anglicku, aby byl alkohol a opium zakázáno.

Drobnosti.

Obnova. Letošním rokem počal v Hradci Králové vycházeti nový politický týdeník směru k a t o l i c k o - k o n s e r v a t i v n í h o. Sledujeme bedlivě obsah každého čísla a s dobrým svědomím vyznáváme, že až na některé nepatrné poklesky, které se ovšem každému listu z počátku mohou přihoditi, vyhovuje dobře účelu svému.

Články úvodní jsou časové a psány slohem prostým, nehledaným. Způsobem věcným a vůbec důstojným odmítá nepřátelské útoky, jež se z mnoha stran dějí na muže smýšlení katolického, anebo jak se uvyklo nyní říkati — na »klerikály.« **Upozorňujeme horlivé členy katolických spolků, zvláště v diecési Králové-Hradecké na výborný tento týdeník a žádáme ve prospěch dobré věci, aby v okolí a všady vůbec o rozšíření tohoto časopisu se přičinili.** Předplatné činí čtvrtletně toliko 1 zl. Inserty jsou laciné, platí se 4 kr. za 1 petitový jednosloupcový řádek. Inserty přijímají se jen od solidních firem křesťanských. Redakce se nachází v Hradci Králové, Velké náměstí č. 34.

K četným přihláškám **ku sjezdu katol. jednot v Praze** ve dnech 12. a 13. srpna t. r. oznamujeme, že průkazní lístky k účastenství oprávnující za příčinou ušetření poštovního vydávati se budou až v den sjezdu v domě Jednoty katol. tovaryšů (Anenské náměstí č. 209—I.) těm, kdo vykáží se legitimačním lístkem svého spolku. Tolikéž odpovídáme k dotazům, že pro účastníky sjezdu opatřeny budou lístky do výstavy Národopisné po 20 kr. Aby předem přibližně znám byl počet účastníků, budtež laskavě i na dále přihlášky zasílány pod adresou: **Jednota katolických tovaryšů v Praze, Anenské náměstí, č. 209—I.**

Upozornění. K sjezdu katolických jednot ve dnech 12. a 13. srpna jsou pozvány **všechny jednoty bez rozdílu**, ať jsou to jednoty katol. tovaryšů anebo jednoty jinochů a mužů anebo jednoty křesťansko - socialní. Toliko o resolucích, týkajících se **vniterních otázek** jednot katol. tovaryšů a jednot jinochů a mužů, budou rozhodovati jen jmenované jednoty. O věcech všeobecných a společných budou rozhodovati všechny jednoty stejně a bez rozdílu.

Odbírejte nejlacnější

Týdenník Čech

**politický, hospodářský a zábavný list
pro katolíky**

Přináší přehled všech událostí v týdnu, pojednává o důležitých otázkách politických, národohospodářských, náboženských atd.

Vychází každou sobotu v novinovém formátu
o 12 str. s bezplatnými přílohami

Hospodářský list, Zábavný list

Předplácí se jen **65 kr.** čtvrtletně.

Administrace v Praze 1508-II.

Ročník V.

Cena 2 kr.

Číslo 16.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Nemodlil se.

Výstražný obrázek od A. D.

Od matky.

Obrázek z doby přítomné. Napsal A. D.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Nemodlil se.

Výstražný obrázek od A. D.

Ještě zcela ani slunce nevyplulo na bán nebeskou, když se všech stran se scházeli havíři na Prokopův důl, spěchajíce na ranní šichtu. Však už potkávali domů se vracějící noční hlídače, kteří na cestě oznamovali důlním, že jest všechno v pořádku

Starý Kutač, který se dlouho s večerem zdržel na poli a ráno zaspal, teď vykonával cestou svou obvyklou modlitbu. Proto se poněkud za ostatními zdržel. Však nebyl ještě cestou od Havírny poslední. Za ním hodně daleko se brali nejmladší havíři. Buď také zaspali nebo měli něco pilného k rannímu rokování. Sráželi hlavy do hromady a Pinklér jim cosi horlivě vykládal. Někteří nesouhlasili a odtrhnuvše se od junáků, spěchali za Kutačem. Musí si dát naostřiti nosatce a důlní Holas, který dnes zapisoval, jest přísný a velice pořádku dbalý.

Havíři se shromažďovali u stroje, který je měl po společné modlitbě a zápisu spustiti do dolů. V podlouhlé světnici bylo několik stolů, dlouhých lavic, železný koš na uhlí, které hřálo i svítilo a na černé stěně kovový kříž. Před tím denně se modlili. Dříve na pravo visel obraz se sv. Prokopem a na levo se sv. Barborou jako patrony havířů, ale časem oba obrazy zvetšely.

Dělníci se hlučně bavili a Mikeš, nejvesclejší soudruh, vypravoval své sny. Zdálo prý se mu, že našel novou štolu, za níž od společnosti dostal mnoho peněz a všem havírům vypravil na svůj náklad hody.

Když byl v nejlepším, ozval se zvonek na věžičce a vešel důlní Holas.

»Zdař Bůh!« zvolali havíři a dozorce s úsměvem odpověděl: »Zdař Bůh!« Přehlédnuv řady dělníků, otázal se: »Už jsou zde všichni?«

»Naše omladina se dnes opozdila,« oznamoval Kutač. »Šli daleko za námi.«

Důlní podívav se na hodinky, řekl: »Chvíli počkáme.«

Zatím slunce už zlatilo okna a v koši oheň blednul. Nikdo nepřidával uhlí. Havíři tiše rozprávěli, důlní byl hned pod křížem. V ruce držel podlouhlou knížku se seznamem sobě podřízených havírů. Už chtěl započítí modlitbu k sv. Prokopu za ochranu v dolech a zanotovati starou havířskou píseň k sv. Barboře. když četa dělníků přibyla s hlukem a smíchem do místnosti. Někteří přibylé napomínali, by se stišili, že začíná obvyklý »betuňk«, ale mladší havíři se nedali zdržeti. Pinklér směle krácel k důlnímu a neposmeknuv ani, oznamoval kurážně:

»Pane důlní, my jsme se cestou usnesli, že se před šichtou modlití už nebudeme. V Polákových dolech také »betuňk« zrušili. Jest to zbytečné zdržování.«

Pinklér vypověděl všechno jedním dechem. Havíři hubovali a Kutač smělce okřikoval. Také

důlní byl zaražen, ale jsa mírné povahy, nedal na sobě zlost znáti.

»Modlitba před tak nebezpečnou prací,« řekl, »byla vždycky v dolech obyčejem. Že se u Poláka zrušila, pranic se nedivím. Tam se i jiné věci dějí. Komu by se v jeho dolech líbilo, toho pan řiditel rád pustí. Já nemám té moci, bych modlitbu rušil, to jest věcí samých havířů. Nemohu vás také donucovati, ale při zápisu zde býti musíte, ať se modlíte nebo nemodlíte.«

»My se chceme a budeme se modliti,« hlásili se starší havíři.

»Nepamatuješ se, Karle,« předstoupil před Pinkléra nejstarší havíř Kutač, »jak jsi se třásl a na celém těle chvěl, když jsem tě poprvé vzal do dolů? A strach jsi měl kolik neděl, než jsi uvyknul tomu nejistému stropu nad sebou, odkud každou chvíli nám hrozí záhuba, zranění nebo smrt. Tenkrátě jsi se vedle mne modlil co nejvroucněji.«

Pinklér mávnuv rukou, odpověděl: »Tehdy jsem byl dítě; nyní však mám rozum a vím, jak se může neštěstí stát. Třeba býti opatrným a to jest lepší než modlitba.«

Havíři se zasmáli a Kutač řekl: »Příteli, mluvíš posud jako nerozumné dítě. Lituji, že jsem to byl právě já, u kterého jsi se učil. Dovedeš se každému nebezpečí vyhnouti a vyšší ochrany nepotřebuješ. Pamatuješ se na katastrofu Příbramskou? Pověz nám, jak se stalo, že tolik lidí okamžikem zahynulo? A nedávno v Ostravě

a na jiných místech. Proč se ti lidé neuhnuli nebezpečí dle tvého rozumu?»

Pinklér mlčel. Pouze něco k soudruhům bručel o starém předsudku, zatemnělých a pověře.

„Také já bych ti něco pověděl,“ ozval se jiný starší havíř, milovník řádného čtení. „Nedávno jsem četl o havířích z Hor Kuten, jak si počínali v minulých stoletích. Když fáráli do šachet, v chrámě sv. Barbory, mocné ochránkyně havířů, byla vystavena nejsvětější Svátost oltářní, aby se manželky s dětmi a soudruzi, kteří nebyli v práci, modlili ke Kristu Ježíši za ochranu těch, kteří se v nebezpečí života nacházeli. Ano, havíři bývali cechem velice zbožným a váženým. A neštěstí v dolech také tolik nebývalo jako nyní, třeba ani naši předkové neměli takových ochranných prostředků jako my.“

K těm slovům havíři přisvědčovali co nejhorlivěji.

Ozval se podruhé zvonek a důlní pokleknuv předřikával obvyklé modlitby. Vedle už hučel stroj, který měl havíře dopravit na sta metrů do hloubky. Vážná zazněla píseň, mísíc se v syčení páry a skřípání kol. Slunce vyplulo nad střechy a paprsky ozářily Spasitele na kříži. Smutně shlížel na havíře na zemi klečící.

Pinklér se soudruhy se nemodlil. Stáli stranou a ani neposmekli. Byli dojati a mnozí litovali, že Karla poslechli. Ten měl hlavu skloněnou na prsa. Jeho mladá mysl byla otrávena jedovatými

spisy nevěreckými. Odtud také vznikla jeho myšlénka zrušiti modlitbu před šichtou.

Když důlní vyvolával jména, Karla Pinkléra musil dvakráte volati, než se vytrhl z myšlének a přihlásil se. Pak vyskakovali na čerpadlo a stroj je rychle spouštěl dolů. Za chvíli byli na místě. Rozsvítivše si kahance, rozcházeli se po štolách. Důlní jim vykázal práci a havíři v potu tváře dobývali »černé démanty«.

Před polednem zazněl dvakráte zvonek u stroje. Řidič hned přiskočiv, zvolal: »Neštěstí!« Ruče kolovala od úst k ústům zpráva o neštěstí v dolech a se všech stran sbíhali se lidé k čerpadlům. Mžikem spustěn stroj a za hodnou chvíli táhl nahoru havíře. Všichni byli zvědaví, kdo přišel k úrazu nebo našel dole smrt. Případy takové jsou v uhelných dolech dost obyčejné, ale vždycky mocně rozruší mysl havířů, jimž tane myšlénka: »Dnes mně, zítra tobě.«

Když se havíři dostali nahoru, oznamoval důlní zvědavcům: »Pinklér těžce raněn.«

Do všech jakoby blesk udeřil, zarazili se a hned si vzpomněli na ranní výjev při modlitbě. Pinklér se nechtěl modliti a ještě jiné sváděl.

»Soudy Boží«, zašeptal Kutač, pomáhaje raněného klásti na nosítka. Všech se zmocnila úzkost a zraky havířů obracely se k modré obloze.

Brzo na to skončila denní šichta a havíři se střídali. Jiný důlní začal se modliti před křížem a nikdo neodporoval. Havíři mladí i staří klečeli

na zemi a z hloubi srdce se jím řinula vroucí modlitba. Stroj stejně vedle hučel.

Když byly obyčejné modlitby skončeny a odzpívána i píseň, jeden z nejstarších havířů přidal ještě »Otčenáš«. Činívali prý tak vždycky když se stalo neštěstí, sedm dní před každou šichtou.

A havíři se modlili, majíce skloněné hlavy a složené ruce na nástrojích. Na mysli všem tanul Pinklérův příklad. výstražný.

Modlitba na Prokopově dole nebyla zrušena — —

Pinklér se uzdravil ale zůstal mrzákem. Pracuje pouze na povrchu při lehčím díle, do dolů už nesestoupil. Třeba jeho práce nepočíná zápisem a modlitbou, přece jakmile slyší zvonek vchází ke strojům a stojí v zadu za soudruhy, modlí se s nimi. Pak se tiše vytratí a konaje práci, pamatuje modlitbou na ty, kteří hluboko pod ním v šachtách s nebezpečím života dobývají »černé démanty«.

•

Od matky.

• Obrázek z doby přítomné. Napsal A. D.

V chalupě Vernerčině byly poslední čas mnohé nepokoje. Čím více Václav dospíval, tím častěji bylo slyšeti slova kárná i vzdorná. Malý tlapal matce po sukních, velký po srdci. Vernerka byla vdova, Václav nejstarším synem. Chodil na práci do továrny. Třeba měla Vernerka svou chalupu, ždibec zahrady a pole, přece se jí bylo dost co oháněti, by pět dětí uživila.

»Václave«, řekla, »ty vyděláváš, budeš mně tedy nápomocen. Peníze si jenom jako ukládáš, neboť můj podíl připadne tobě a dostaneš chalupu.«

Václav skutečně pracoval a matce peníze na výživu celé rodiny odváděl. Asi po roce velice se měnil. Přistoupil k socialistům, stal se členem »Svobody« a začal odebírat spisy a listy nechvalné pověsti. Vernerová z počátku ani nevěděla, v jakém to jest syn spolku, až když si dala dceři předčítati z listu, který v kapse Václavové našla. Zhrozila se. Hned se jala synu domlouvat, ale s nechvalnou se potázala. Václav jí odpověděl, že tomu nerozumí, by jej nechala a ráda byla, že vydělává a mzdu odvádí.

Vernerka si nevěděla rady. Optala se poručníka, avšak ani ten nic s Václavem nesvedl.

Odbyl jej prudčeji než matku. Také žvěděl^a že Václav o mnoho víc vydělává, než odvádí, že utrácí, hraje po hospodách a jiné darebnosti provádí.

Když si donesl širák a vázal si rudou mašli, aby i zevně ukázal sociálního demokrata, nová vypukla v chalupě bouře.

Václav neposlechl, ale rozhněval se velice, když mu mladší bratr, slyše žehráni matčino, klobouk ostříhal a sestra si vzala úzkou vázanku na lemovku k zástěře.

Mladý Verner se měnil také v mnohém jiném. Matka s žalostí pozorovala, že syn nechodí do kostela, nemodlí se, že se přidržuje špatných soudruhů. Když jednou zase nahlédla do knihy, kterou si přinesl, velice se rozhněvala. Byl to kalendář dělnictva československého. *) Hledala den úmrtí manželova, ale v kalendáři svátky světců nenalezla. Čte: Dne 14./3. † Karel Marx, 28/9. založena internacionála, 24./12. narodil se J. U. C. H. Colins v Bruselu, 31./12. Leon Gambetta . . . » Obrátila několik lístků a čte: »Majetek jest krádež. — Věrnost k pánovi jest ctností psů.« Při článku »Jeden z mnohých«, v němž tupen papež Benedikt IX. jako lupič a vrah, mrštila kalendářem o zem.

*) Tento kapesní kalendář dělnictva československého, vlastně socialistů, vyšel svého času u Leopolda Ballenbergra (!) na Smíchově. Konfiskován nebyl.

»A tohle jest pro vzdělání? Hanba! A můj syn, že takové má spisy? Místo svatých jména banditů, místo posvátných událostí vraždy a vzpoury!«

Vernerová hodnou chvíli plakala. Pak vyskočivši, sebrala všechny Václavovy knihy a listy a hodila je do kamen. Prskaly dlouho, než se obrátily v popel.

Václav navrátil se z továrny, hned se sháněl po kalendáři. Byl v něm článek o »policejním zákonu trestním« a jeho druhu lidé mají stále s tímto oddílem zákonů co dělati.

»Kde že jsou tvé knížky?« rozhněvaně odpověděla matka. »Tamo!« ukázala na oheň.

Václav pochopil. Zakoulel očima. »Kdybyste nebyla mou matkou, viděla byste,« řekl pouze, třesa se zlostí na celém těle.

Vernerová vidouc syna hloub a hloub klešati, nemínila ustati od varování a napomínání. Václav si koupil jiné knihy a nadále odebíral socialistické noviny. I kalendář bez svatých si přinesl. Bouře pak znovu nadešla, když Václav dostal domovní prohlídku a měl pro nějaké zakázané tiskopisy se soudem opletání. Na štěstí je Vernerka už dříve spálila.

»Ty mně děláš zármutek a rodu našemu hanbu!« smutně začala, když četníci odešli. »Prstem si už na naši chalupu ukazují. Dobře, že se té potupy nedočkal nebožtík otec, který byl tolik cti dbalý a tak si na dobrém jméně zakládal!«

»Když se vám mé počínání nelíbí,« odsekl Václav, »nemusím u vás býti. Chalupu si nechte. Než se stanu samostatným, nadejde všeobecné dělení majetku «

Vernerka hned nevěděla, co syn zamýšlí, ale brzo to poznala. Václav si vzal své šaty, socialistické knihy, postel a vystěhoval se k předsedovi »Svobody«.

»Odešel od matky«, šeptalo se po vsi. Toho přece žádný syn posud v Křenově neudělal. Vernerová myslila, že odejde z vesnice, a že si jinde najde práci; že by jí však udělal takové hanby, toho se nenadála. Teď věděla, že jest ztracen a nadobro zničen. O jeho výdělek jí neběželo, neboť odváděl poslední dobu co nejméně. Podporoval dva soudruhy v žaláři, na vlastní matku zapomínaje.

Vernerka živila sebe a děti sama. Ale tahle ostuda ji nejvíce bolela. Václav jako naschvál chodil kolem chalupy do svého nového bytu, kde byl střed socialních demokratů a místo nechvalné pověsti.

Nebohá matka velice se soužila nad synem svým. Nevědouc si jiné rady, utíkala se k Bohu a sv. Panně o pomoc.

Václav se nevrátil, ale přilnul celým srdcem k podvratnému učení, jež zatvrdilo srdce jeho k rodi telce a přetrhalo svazky nejužší. V práci sotva se udržoval, výdělkem podporoval snahy socialistů a v rodině předsedově víc a více se zamotával. Ale činnost »Svobody« připoutala

k sobě pozornost strážců bezpečnosti. Ti poznavše hlavního původce nepokojů, stopovali Venera. Než ten si počínal velice opatrně. Už se vyšinul na předního řečníka ve spolku. Teď mu nikdo nebránil, naopak mnozí jeho ctižádost podněcovali.

Jednou se v přednášce rozohnil a pronesl slova, která měla zůstat hluboko v nitru jeho. Hned byl zakřiknut, ale Václav tím ostřeji dorážel na panující pořádek za nynější vlády. Byl udán, zatknut a opět vykonána u něho domovní prohlídka. Co bylo nalezeno, ať to patřilo jemu nebo spolku, všechno předsedou prohlášeno za jeho majetek. Jiní se za ním skryli.

Venerka putovala do města k soudu, by vyslechla ortel synův. Při přelíčení jenom plakala. Václav se bál okem o matku zavaditi. Byl usvědčen, nalezené spisy mu byly přitěžující okolností. Dostal šest měsíců těžkého žaláře.

Matka při těch slovech omdlévala.

»Kéž vám jest tento trest,« řekl soudce káravým hlasem, »ponaučením a školou života dalšího!«

Socialisté bručeli v lavicích a když Vener odcházel do žaláře, svolali mu »slávu«. Mnoho jim za to neděkoval. Nadál se, že mu pošlou do vyšetřovací vazby peníze na přilepšení, ale nestalo se tak. Ve »Svobodě« se sice vybíralo na »vězenský fond«, ale dříve horlivý platitel v nouzi nedostal ničeho.

Vernerku musili odvésti domů, dlouho se nemohla vzpamatovati. Taková hanba jejich rodině! Nevyšla ani z domu. Modlila se.

O Václavovi neslyšela až za dva měsíce, když se dostal do vězenské nemocnice a přál si s ní mluvit. Navštívila ho. Byl přepadlý, samovazba hrozně na něj účinkovala. Také se měnil v náhledech. Soudruzi jej zcela opustili.

Vernerka několikráte putovala za synem. Pomalu se upokojovala, ale ve vsi nikomu nepověděla, co a jak jest s Václavem.

»Inu vyjde horší, než byl dříve,« mínili sousedé. »Bude jednou metlou pro obec.«

Litovali matku a zlobili se na »Svobodu«, která už mnohého mrzela. Šířilo se z ní nejenom špatné učení, ale také členové spolku nevynikali dobrými mravy. Václav byl jako počátkem mnozí ho následovali. Tu se však vzchopili řádní sousedé, jimž nemohlo býti jedno, jaký dorost se vzmahá v obci a počali »Svobodu« potírat. Zvali se také svobodomyslnými, ale svoboda ve skutečnosti, provázená skutky, se jim nelíbila.

Václav v žaláři dostal do rukou spisy dobré. Duchovní správce, který jej často navštěvoval, poznáv v něm dosud dobré jádro, dal si s ním píli a poučoval ho. Také mu zjednal dobré spisy a šalbu demokratismu před ním odhalil. Matka k učení tomu vyprošovala požehnání nebes a blahodárné dílo se dařilo. I Václav měl později radost, poznáv, z jakého bludiště vyvázl. Pomalu se utvrzoval v jiných náukách a přání jeho

bylo nejvroucnější, by mohl napravití předešlý život svůj.

»Můžete všechno napravití,« povzbuzoval duchovní správce vězně, »když počnete nový, řádný, zbožný život a navrátíte se k matce své.«

»K matce«, opakoval Václav a slzy mu kapuly po lících.

* * *

Nadešel den, kdy měl býti Verner propuštěn z vazby. Ve »Svobodě« už ho toužebně čekali. Stýskalo se jim po jeho příspěvcích a přednáškách. Spolek klesal, Václav mu měl pomoci na nohy.

Řada socialistů se sešla před trestnicí. Už nesli Vernerovi širák, vázanku a noviny, v nichž bylo jeho osvobození oslavováno. Junáci čekali, až se otevře brána u vězení. Provolají mu slávu a povedou jej v průvodu městem. Zvědavci už čekali co se stane.

Na druhé straně stála Vernerka. Byla tu sama a oči klopila k zemi. Z tamtěch měla strach nemalý. Svedou jí zase Václava a urvou jej srdci jejímu.

Hodiny odbily a očekávání bylo napjato. Posléze se otevřely dvěře a vyšel Verner. Div nezavrával na svobodě.

»Sláva! Ať žije mučenník pro zájmy dělnické! Na zdar!« volali socialisté, shrnuvše se kolem Václava. Ten však odstrčiv je od sebe, přímo kráčel k matce.

»Jsi zase můj!« zvolala Vernerka, objevši syna.

Junáci ochladli a vidouce, že Václav s matkou odchází, plni studu a rozpaku tiše se vytráceli do vedlejších ulic. Diváci pochopivše situaci, zaťleskali pochvalu tomuto vítězství lásky mateřské.

Upozornění. Důst. pan Karel Procházka, katecheta a místopředseda v jednotě katol. tovaryšů v Praze, počal vydávati „**Divadelní biblioteku**“ mající zřetel hlavně k jednotám katolickým. Číslo první této biblioteky již vyšlo tiskem a možno je objednati buď u vydavatele aneb v knihkupectví Cyrillo - Methodějském. Doporučujeme tuto biblioteku všem jednotám co nejvřeleji.

Ročník V. Cena 4 kr. Čís. 17. a 18.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:
Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Potřeba, důležitost a úkol
jednot katolických jinochů a mužů.
Řeči přednesené na sjezdu katolických Jednot
v Praze ve dnech 12. a 13. srpna 1895
důst. p. **Prokopem Holým,**
kaplanem v Příbrami.
a kanovníkem **Dr. Jos. Burianem.**

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1895.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).
Nákladem vlastním.

Život katolický se probouzí.

Dne 13. srpna b. r. okolo 4. hodiny odpolední bylo na Anenském náměstí, kde stojí dům Jednoty katolických tovaryšů, velice živo. Kočár vedle kočáru a těch kočárů napočítalo se 60. »Co se to děje?« tázali se udivení sousedé a jiní, kterým tak veliké množství povozů bylo nápadným. A odpověď zněla: »To měly zde v Praze katolické spolky svůj sjezd a teď pojedou na výstavu.«

Opravdu, takovou manifestaci katolíků Praha již dávno neviděla. Dosud bylo viděti na ulicích nejvýše nějaký slavný katolický pohřeb, nějaké veliké processí. Ulice, jak dobře »O b r a n a« napsala, zdály se býti jen pro sokoly, pro liberály, pro demonstrace — a hle! tu najednou 200 katolických delegátů objeví se u slavném průvodu přes celé město. To již něco znamená. Již vystupujeme veřejně, již se nestydíme, že jsme katolíky, již dosahujeme daleko, velmi daleko, od Šumavy až k Tatrám; organisace naše roste a čím více na nás dotírají nepřátelé, tím mohutnější stávají se naše šiky.

Sjezdu katolických Jednot, pořádaného ve dnech 12. a 13. září,účastnilo se více jak 60 katolických Jednot a všech účastníků mohlo se počítati více jak 400.

Sjezdu se súčastnily Jednoty z Prahy: Jednota katol. tovaryšů, Jednota jinochů a mužů VII., Svatováclavská Jednota, Mariánská kongregace.

Dále katolické Jednoty z měst:

Výškov, Mrtník u Komárova, Hronov, Rokytník, Příbyslav, Kostelec nad Orlicí, Bučovice (Morava), Přelouč, Telč (Morava), Hradec Králové, Ostrov (Morava), Písek, Pelhřimov, Netolice, Brno (Morava), Budějovice, Jihlava (Morava), Černoušek, Roudnice, Čáslav, Týn nad Vltavou, Plzeň, Chrást, Třebechovice, Neveklov, Příbram, Mýto, Uhřice (Morava), Humpolec, Kroměříž (Morava), Hlinsko, Čermná, Chrudim, Rychmburk, Noutonice, Libšice, Polná, Roudnice, Červený Kostelec, Unhošť, Kladno, Louny, Holice, Neveklov, Červené Pečky, Dražno-Újezd, Výškov (Morava), Třebešice, Modletín, Mýto, Náchod, Opočno.

Sjezd katolických Jednot započal dne 12. srpna o 7. hodině večer. Sjezdu předsedal arcidiecéšní praeses vsdp kanovník Dr. Josef Burian, jemu po boku spolupředsedali vdpp.: Ignác Berger, čestný kanovník a diecéšní praeses Brněnský a arciděkan Plzeňský Herold. Nežli došlo k řečím, byly vyřizovány pozdravy ze všech diecésí česko-moravských. Vldp. Berger vyřizoval srdečný pozdrav nejdůst. biskupa dr. Bauera, vdp. prof. Nedvídek z Písku pozdrav z diecése Budějovické, vldp. vikář z Jelení Vacek pozdrav z diecése Králové-Hradecké, dp. Macoun pozdrav z diecése Litoměřické. Z Budějovic došel blahopřejný telegram nejdůst pana biskupa Dr. Říhy, taktéž od

vldp. prof. Drozda, meškajícího na venkově. Velmi dojemný byl dopis od bývalého člena spolku katol. tovaryšů pana Josefa Semeráda, stříbrníka, nyní v Hercegovině a též od pana Josefa Dvořáka, prostého dělníka v Úpici.

Na to započal svou řeč: »O úkolu Jednot katolických« vsdp. kanovník Dr. Josef Burian. Duchaplná tato řeč přijata byla nekonečným souhlasem posluchačů.

Po něm vystoupil na řečniště vldp. Dr. Fr Kolísek, aby pojednal: »O jednotách katolických tovaryšů a sociální otázce.« Řeč tohoto výmluvného řečníka plynula tokem klidným, přesvědčivým a na mnohých místech si vydobyla vřelého souhlasu všech posluchačů.

Třetím řečníkem byl Dr. Rudolf Horský a sice na thema: »Katoličtí dělníci spojte se!« Řečí tohoto oblíbeného lidového řečníka dosáhlo nadšení shromážděných účastníků svého vrcholu.

Těmito řečmi vyčerpán byl program toho večera a účastníci, zapěvše ještě papežskou a císařskou hymnu a provolavše hlučné »Sláva« Jeho Svatosti, Jeho Veličenstvu, Jeho Eminenci, a nejdůstojnějšímu episkopátu českomoravskému rozcházel se v radostné náladě, jsouce přesvědčení, že obcovali dílu zdárnému a prospěšnému.

Neméně slavný nežli první, byl i druhý den sjezdu (13. srpna odpoledne).

Hlavním bodem jeho byla přednáška dp. Prokopa Holého z Příbrami: »O důležitosti a potřebě jednot jinochů a mužů. Krásnou tuto přednášku podáváme doslovně:

Velectené shromáždění, drazí pánové!

»Pořád hrozivěji staví se proti sobě nekřesťanský a křesťanský názor světový, a zápasí na život i na smrt o budoucnost národů; v boji tomto ohroženy jsou všechny základy na nichž blaho lidské společnosti zbudováno jest: základy státní, základy společenské, základy náboženské a mravní. Aby tyto základy všeho lidského řádu a blaha se nesřítily, tomu může jen jediná moc zabrániti: Církev Ježíše Krista.« Těmito slovy, jež úryvkovitě jen vyňal jsem ze společného pastýřského listů z r. 1891, lapidárními rysy charakterisovali velepastýřové rakouského lidu naši dobu. Pohnutá doba žádá a dává také velké muže, kteří jí rozumějí, a žádá také mimořádných prostředků a opatření.

A tu věru zvláštnímu řízení Božímu lze přičítati, že ve věci té udává první cestu sám Lev, to »světlo s nebe«, an volá: »Jelikož stádce věřících tak mnohým nebezpečenstvím vydáno jest, proto mnoho na tom záleží, by se rozličných léků užilo, které jim užitečny býti mohou«; k nim pak čítá sv. Otec: »zbožné spolky laiků rozličných druhů, které i Církev uznává a schva-

luje«. »Neboť, spolčují-li se na straně nepřátel lidé špatní na všech místech za tím účelem, aby věřící o víru, jakož i o dobro, která z víry pocházejí, oloupili: jest zajisté spravedливо, ano nezbytno, aby také katolíci pod vůdcovstvím svých biskupů všechny své síly a snahy k odporu spojili . . .«

A za ním pak biskupové naši, tlumočíte zásady jeho, blíže to odůvodňují, volajíce k lidu, péči jich svěřenému: »Práce jednotlivců (totiž ku »vzdělání království Božího«, »k obraně nejvyšších statků věřících«, »na zachování křesťanského smýšlení i proti nesčetným zevnějším svůdcům, i proti tichým domněnkám vlastního srdce«) v naší době již nestačí, aby se ty velké úkoly vyplnily; proto doporučíme vám c í r k e v n í s p o l k y, jakožto vhodné (k tomu) prostředky . . .!« A tím bych, pánové, vlastně měl úlohu odbytu: uznala-li potřebu a důležitost katolických spolků a jednot v naší době hlava Církve a naši arcipastýři, pak: causa finita, t. j. věc je patrna, a nám nezbývá, nežli jíti za hlasem jich a plniti, co za vhodné a prospěšné oni uznali.

Než nyní dovolte, pánové, slabým silám mým, abych ještě poněkud rozvinul myšlenky svrchu dotčené. Základ položen, máme oč se opírat, i nebude nesnadno, dále pokračovati, rozvínovati a stavěti.

»Jelikož náboženství jest jediné oprávněno, aby úplně a vnitřně pomohlo nešvárům těm

(socialním), nechat se vždy víc a více rozšíří přesvědčení, že především záleží vše na obrození křesťanského smýšlení a mravů, bez nichž žádná sebe moudřejší a mnohoslibnější opatření nemohou žádného blaha způsobiti«; tak volá sv. Otec v encyklice o otázce dělnické.

Tedy obrození křesťanského smýšlení a mravů, toť úkol, k němuž také dle slabých sil pracují i jednoty naše. Úkol to zajisté, jemuž váhy, vznešenosti a nutnosti dnes nikdo prozíravý neupře. Dle vznešenosti úkolu však odhaduje se i důležitost práce, kterou účelu má býti dosaženo. Jestliže pak úkolu toho dosíci lze toliko oživením pravé víry a obnovením nadpřirozeného života: pak vysvítá hned z povahy věci samé potřeba spolků náboženských, které si právě oživení víry a povzbuzení členů k životu dle zásad náboženství katolického za účel sdružení svého obraly! (Výborně!)

A ještě více vysvítá potřeba takových sdružení, přihlédneme-li, jak nezbytně dnes potřebny jsou ty věci, které Jednotám našim za prostředky slouží, a které teprve Jednotami, t. j. prostřednictvím Jednot a spolků — aspoň dnes — ku platnosti přiváděny jsou. Jaké jsou to prostředky? Oživení vědomí náboženského, hájení víry, šíření dobré četby, podpora naší katolické literatury, utvrzování dobrých mravů, veřejné konání náboženských povinností, zušlechťující zábava. Musil bych jen opakovati ty stokráte slýchané věci o vlivu četby, obsahu, víru i mrav křesťanský

podkopávajícího, o kolportáži novin i brožur, zásady podvrtné a veškerou autoritu ničící rozsévajících, o zábavách, jakožto zakrytých prostředcích k lákání lidu nezkušeného a neprozíravého, o smělosti a prolhanosti — to vše, pánové, sami s dostatek znáte (a snad i z vlastní zkušenosti), ale ptám se jen: na to na vše nemělo, či neumělo by se se strany naší ani toho nejmenšího podniknouti? Nebyl by to hřích do nebe volající? Nejedná se tu o nejdražší statky duchovní veškerého člověčenstva, na nichž vše je založeno a bez nichž vše padá? A my bychom měli jen s rukama založenýma smutně kývati a vzdychati: ach zle je zle!? Pane Bože, pomози! Není každý, kdo právě ty statky duchovní za své největší bohatství uznává a jich si váží, není každý nezbytně povinen, díla se chopiti, aby, co se dá, zachránil? A dá se mnoho ještě zachránit! Ano, pánové! to je dle mého náhledu to hlavní, ten kořen celé činnosti naší, ten účel nejpraktičtější: co se dá, zachraň! Pánové, kdyby to jeden jediný byl a kdyby to byl ubožák, o něhož celý svět nestojí; nám je drah, my pro toho jediného nesmíme práce litovati; vždyť každý ten jedinec nově získaný je článkem, na nějž v tom řetězu dlouhém deset jiných se navazuje! Jak teprve vystupuje potřeba společné práce, jedná-li se o deset, o celé řady, o celé stavy, o celé kraje, ba celý národ, ten drahý náš národ český! (Výborně! Bouřlivý potlesk.)

A rozpomeňte se, prosím dále, co mezi námi bývá známých i neznámých, kteří nejsou zlými, ale jen lhostejni, chladni, neteční; takoví potřebují jen probuzení, povzbuzení, řekl bych popohnání! Jak na ně musí působiti příklad toliko jiných! Jak je táhne! Jak je utvrdí! Neznáte z vlastní zkušenosti, že mnohdy jste ani se nadáli, jak ten neb onen člen se rozohnil, že jste ho oproti dřívějšímu ani nepoznávali? Jak často se působením Jednoty soudruhů, příkladem, bratrskou domluvou celý změní!

A dále, jak působí takový člen pak doma, v rodině! Jak jinak vede a dbá na děti!

Pamatujete se, pánové, že zhusta s otcem přijdou i hoši; zvyknou si, oblíbí si život v jednotě a hle, jedna z velkých starostí rodičů odbyta! Co se nasuzují často rodiče k vůli společnosti, kam arádům pro svého syna; co se nasouží, zašel-li mezi nehodné! A hle, tu má starostlivý otec pro syna a jinoch ve svět vstupující pro sebe o bezpečnou společnost už postaráno! Najde věkem i postavením sobě rovné, je i pod dohledem, na zábavy věku přiměřené pamatováno, tak že nemusí vyhledávati jiných, často málo vzdělávajících společností i zábav.

Pánové, kdyby zakládáním Jednot jen tolik bylo docíleno, že jinoch škole odrostlý nachází nějaké středisko, kde najde nejen pobavení, ale kdež i mnohé zlaté zrnko dobrých zásad, ať čtením ať rozpravami atd., uvízne v srdci jeho; — jiným slovem: kdyby Jednoty jen tu zásluhu měly, že

nám odchovávají jiný dorost, nežli jaký je ten, na nějž dnes se všech stran slýcháme stesky a jenž působí pro budoucnost jen obavy; pravím, už tím by mnoho dobrého bylo docíleno; a potřeba i důležitost Jednot po této stránce je nad slunce patrna!

Jest to známá slabost přirozenosti lidské, že ke mnohému, co jsme třeba už i za prospěšné a potřebné uznali, nemůžeme se ihned, anebo tak snadno odhodlati. Jak mnoho tu působívají ohledy na lidi, jich úsudek, posměch na běžný obyčej a mrav a pod.; — i potřebí jen, aby někdo prvý začal, aby směle prorazil tu hradbu dosavadní nezvyklosti, bojácnosti, ostychu — a už se za ním sta hrnou! A tato pravda, tolikráte osvědčená, i v našem životě katolickém se jeví. Jak jinak ozve se muž z řad našich, slyší-li mezi kamarády na př. víru, zřízení církevní a pod. tupiti, pustému smíchu vydávati, jak ho sílí vědomí: nejsem sám, se mnou právě tak jich smýšlí ještě mnoho, třeba ani tu právě nebyli! A jak už pak mají hanci »vítr«, jak před ním, ozve-li se několikráte, umlknou, aneb aspoň tolik si netroufají!

Anebo co se týče plnění povinností křesťanských: služeb Božích, kázání, zpovědi, zvláště veřejného sv. přijímání, veřejného účastenství na průvodech a slavnostech! Jindy by byl nešel! — Vždyť by ho viděl ten a ten, smál by se — a hle, nyní je ještě odznakem zvláště znamenán a přece se neostýchá! Tím se však

utvrzuje živé vědomí, křesťanská statečnost, horlivost v plnění povinností -- pravý opak nevědomosti, bázlivosti a skrývání, netečnosti a lhostejnosti; šíří se v Jednotách a skrze ně i dále mezi lid; massy lidu se vracejí náboženství; spravedliví se utvrzují, rozněcují; vlažní se probouzejí a povzbuzují; noví se získávají; křesťanský život se obnovuje; spáse lidí napomáhá a sláva Boží se rozmnožuje! Hle, jak by to jinak vypadalo v osadách, kdyby v **každé** byla Jednota! Jak by se obrodily kraje, ba celé země! (Všeobecný souhlas.)

Ano, pánové, nezapomínejme: výsledek působení Jednot je v n i t ě ř n í, neviditelný, hned je to m r a v n í působení; ale toho právě a jedině je potřebí, má-li se jednotlivec nejdříve a pak obrozením tisíců jednotlivců obroditi společnost lidská celá! A nyní, prosím, nechat jmenuje mi kdo nějaký jiný prostředek, jímž by se to vše **dnes** dalo dosahovati jinak, kromě spolčováním ve spolky a Jednoty katolické!

Církev sama — to je takový veliký ústřední spolek; Jednoty — to jsou její filiálky, jak trefně nazvány byly nedávno, nevím už od kterého církevního hodnostáře. Každý člen každého spolku bere mezi jinými na sebe i povinnost k vyplnění úkolu spolkového ze všech sil napomáhati, k rozkvětu spolku přispívati. Komu to porovnání se líbí, proved' si je dále do podrobností, i co do srovnalostí, i co do rozdílů!

Nuže to, co činí Církev svatá ve velkém, k tomu působiti mají Jednoty katolické v malém, řekl bych v užším kruhu svého členstva, v osadě, v okolí. Tím způsobem jeví se katolické Jednoty dnes jako jeden z moderních prostředků k vykonávání účinnému duchovní správě, jenž podává hojně a vydatně příležitosti k tomu, co by jinak snad vlivu a duchovnímu působení sluhů Církve ušlo!

Tak mi připadá, že je to jakási duchovní „guerilla“, drobný boj: Církev v celku, toť veliká armáda, vedená do boje svými biskupy a papežem; Jednoty a spolky — toť malé hloučky, které připravují půdu, zaměstnávají protivníka na mnoha místech, oslabují, unavují ho — aby pak, až jednou dojde k velké organizaci, spojily se ve velký šik, jenž rozhodnou bitvou poslední vítězství kříže Kristova dokončí! Proto také Jednoty s pýchou a hrdostí přijaly jméno: katolické Jednoty — ač tolikráte vytýkaly nám, že chceme se dělit, jakoby jiní katolíci nebyli. Jsou a nejsou: dávají-li si jiné spolky jméno, které by na první pohled naznačovaly výhradní jich účel, činnost a ráz — řemeslnické besedy, živnostenské spolky, včelařské jednoty, literární kroužky, politické kluby: a také jiní jsou živnostníci, řemeslníci politikové, literáti, kteří v těch sdruženích nejsou; proč by naše Jednoty neměly rovněž sebevědomě, před celým světem nésti jméno katolické, kteréžto jméno — jak celá doba je převrácená — doznalo za našich

dnů tolik posměchu, povržení, odstrčení! Právě naopak: i toho je potřeba a má to v sobě veliký moment psychologicko-paedagogický, aby jméno to, jméno pravé Církve Kristovy, jméno naznačující věrné přívržence Boha-člověka, Spasitele — došlo staré vážnosti a úcty!

My nemáme v programu činnost politickou, ale že jedná se o ustavení katolické strany, která by i politicky byla činnou, jest známo; známy jsou i cíle, jež si vytkne: aby Církvi dostalo se té vážnosti, jež jí právem přísluší; aby v platnost uváděny byly zásady náboženské v zákonodárství, zvláště v otázce školské a výchovy mládeže, zrušení interkonfessionálního zákona květnového, atd. Do té doby dojde asi i ku konečnému rozhodnutí o volebním právu; a pak i na malých lidech bude záleženo. Nuže: Jednoty probuzující a oživující vědomí, poučením o cílech, povzbuzením k horlivé činnosti i veřejné té mnoho mohou prospěti, — pomáhati položiti základy té příští katolické straně, i politicky vážené a mocné. (Výborně!)

Je to také jednou ze známek, konec století charakterisujících, že se vyrojilo tolik spolků; — a myslím, že lze to snadno vysvětliti: všeobecný pokrok ve všech oborech vynesl na světlo množství nových ideí, nebývalých myšlének, ty však musejí se vykládati méně chápavým, prostředkem však, příležitostí však nejvhodnější k tomu jsou rozličná sdružení, spolky, jednoty. Jaký tudíž div, že i na poli života církevního, na poli nábožen-

ském vystupují nové útvary, na něž ti, kdož v jiných tradicích vyrostli, s nedůvěrou, s údivem pohlízejí. Než, nic naplat, dobrý bojovník a obhájce své věci musí se přizpůsobiti době a užívati zbraní jí přiměřených; byl by to veliký anachronismus a směšná pošetilost, proti manlicherovkám jíti s palcáty a sudlicemi. Tak jako druhdy Prozřetelnost Boží pro různé **zvláštní** účely dle potřeb a ducha doby v život vyvolala různé řehole, ten výkvět života křesťanského, které pak ve vnitřním i zevnějším životě církevním staly se činitelem tak mocným, které však svorně řadí se k účelu jedinému, společnému, velikému (sláva Boží a posvěcení duší k jich spasení): tak rovněž zdá se mi (»si licet parva comparare magnis«) moderní útvar jednot a spolků katolických také takovým prostředkem Prozřetelnosti Boží k domahání se různých účelů podřízených, nebo lépe: v kruhu menším, — které však všechny vedou k vyplnění úkolu posledního, nejvyššího. A i z toho zdá se mi, že důležitost jednot našich z důvodů vnitřních jasně vysvítá.

A na konec mám za to, že dnešní příležitost znamenitě hodí se k tomu, abychom povšimli si některých námitek, jež proti Jednotám byly vysloveny a tu výslovně pravím, že nastává mi choulostivá povinnost, namířiti tuto část řeči naproti bratřím z vlastního tábora; nebo jiným dokazovati tuto potřebu, snad dokonce protivníkům našim na jich útoky odpovídati, docela nehodlám. Mohli bychom se i spokojiti jen

pozitivní částí, ale k vůli úplnosti nutno i negativní, polemické, respektive apologické stránky, byť krátce jen, se dotknouti.

Říkávají mnozí: »U nás, — anebo vůbec, toho není potřeba; tím se jen dělají roztržky v osadě a podobně.

Velectění přátelé! Na to mám odpověď jedinou, která však vyváží sto jiných:

Benátecký list »Difesa« přinesl nedávno zprávu, že biskup z Lodi meškaje u sv. Otce, stěžoval si, že v jedné části jeho diecése katolické spolky kvetou, jinde pak nikoliv, — a to proto, že mnozí kněží se vyslovili, že v jejich osadách katolické hnutí není oportunní, anebo vůbec možné? A tu sv. Otec odvětil: »Oni se nehýbají, — ježto nechtějí pracovati; jak může říci kněz, že to, co papež odporučuje, není oportunní, — a při tom dále mši sv. sloužiti!« —

A já, — směl-li bych, — dodal bych: také proto, že nechtějí si to mnoho na sebe rozhňevati; kněz dle poslání Církve za dnešních poměrů musí jíti vždy spíše s lidem, a tu jinak nelze, nežli že by se »pánů« snad někdy trochu citlivěji dotkl.« (Výborně!)

Ale zde přestává dlouhé rozmýšlení: buď my s lidem, a lid za námi a s námi, — anebo ztratíme jej zcela! Pak mohl by právem Eliáš volati: dokavade budete kulhati na obě strany! —

Jiní odbudou si to pohodlně vytáčkou: »U nás toho nelze dokázati, neseženeme k tomu lidi!« — Ale ptejte se jich: zkusili jste to už? Sháněli

jste? Pánové! Tisíckráte a tisíckráte ne! Je to mé nejpevnější přesvědčení, že by bylo málo, velmi málo osad, kde by se jich pro začátek aspoň 20 nesehnalo! Ne, to není možné, — tak tomu není! Osady menší nejsou dnes tak ještě naprosto zkaženy a víře odcizeny! A na větších, i v sebe větším počtu takových, přece shledá se jich 20—30, se kterými by se počátek učiniti mohl! Jest jen jediného potřebí; chtítí! — pracovati, horlivě a obětavě! A jistě to půjde! (Výborně!)

Ještě pak jiní říkají: A což! Ti hodní, ti i bez spolků vydrží, a ty zle svedené už je těžko chytati! Přátelé! Odpusťte mi ta ostrá slova; ale může takhle promluviti katolický kněz, z jehož největších úkolů jest, spravedlivé utvrzovati, a nepravé napravovati?

Není úkolem Jednot ož i v o v a t i to vědomí, v němžto by si každý vážil a hájil víry své a práv její? Není prací její, jak jsme řekli: povzbuzovati dobrým příkladem? Těžká to obžaloba, vím to; ale trochu méně pohodlnosti by jistě neškodilo, ba mnoho prospělo . . . !

A konečně: Ano, řeknou někteří, ať se zakládají spolky katolické; je to dobré; ale ať v tom nejsou, ať se o to nestarají kněží; ať je viděti, že to vychází z laiků samých! Pánové! Tahle námitka není tak zlá; ba naopak: má na sobě mnoho pravy. Ale: kdyby opravdu byly poměry, smýšlení, uvědomění takové, že by laikové sami o to dbali, sami o to pracovali, pak by Jednot

s tendencemi, jaké **my** sledujeme, nebylo už třeba! Vždyť ty právě mají laiky k takovému uvědomění, k samostatné spontanní práci na poli náboženském přivést! Ale právě na základě dnešních poměrů mohl sv. Otec říci loni k biskupům švýcarským, že dnes nestačí už jen kázat a mši sv. sloužiti; dnes musí kněží s kazatelen, od oltářů, krátce z chrámů i mezi lid vycházeti; sami za ním jíti, když sám on nepřichází, a tam zahrnovati a loviti duše lidské!

Hle! jaká by to byla dnes vhodná příležitost rozhovořiti se i o tom, že právě kněží jakožto jedině posláním pověřeni, učiti náboženství, jež stanoví vzájemné poměry mezi lidmi, jsou přirozenými vůdci jich — a že lidé ochotně a rádi za námi jdou, jen když se jich poněkud ujmeme; že zhusta na to čekají — ale tím bych od vytčeného předmětu odběhl, i řeč valně prodloužil; a proto končím z přesvědčení nejhlubšího: Jednot našich je dle poměrů doby nezbytně, jako soli potřeba — důležitost jejich je nepopíratelná; a proto přál bych si, abych i do nejodlehlejší osady mohl zahřímati: Zakládejte Jednoty, shromážďujte muže i hochy kolem sebe — tak aby brzy nebylo jediné osady, na níž by katolické Jednoty nebylo, a buďte jisti, že všechnu práci i obět osladí vám výsledek, vědomí vykonané povinnosti — a odměna s hůry! Zdař Bůh! (Všeobecný souhlas; řečníku se gratuluje.)

Duchaplná přednáška doznala všestranného úspěchu.

O úkolu jednot katolických v naší době.

(Řeč vyš. důst. pána dra. **Josefa Buriana**, pronesena
na prvním valném sjezdu katol. jednot v Praze
dne 12. srpna 1895.)

Budtež nám srdečně vítáni, kdož jste z žírných krajín vlasti české a z milé družné Moravěny a ze Slezska zavítali ke břehům Vltavy stříbropěnné, abyste nejen nepokrytě a zjevně dali výraz zásadám a citům katolickým, ale také abyste osvědčili, že drahé vám jest vše, co se národa týká, že milé a vzácné jsou vám památky našich dobrých a slavných předků. Nejdražší památkou, nejlepším dědictvím jest nám víra katolická, víra svato-václavská. V této víře jsme se zrodili, v ní žijeme — v ní setrváme; a to nám nijak nevadí, bychom také lnuli láskou horoucí k zemi, v níž jsme se zrodili — a k lidu, z jehož středu jsme vyšli — — —

Milujeme-li ale svůj lid, nenásleduje z toho již, že bychom se nepřátelsky stavěli proti spravedlivým tužbám národa jiného. Katolík, čeho sám se domáhá, co sám si přeje — přeje ze srdce i jiným. (Výborně!)

Bohužel, duch času, jak již ty zásady a ten směr v té které době jmenujeme, postavil se v posledních letech na odpor Církvi katolické, která se stala kamenem úrazu všem nevěrcům a a liberálům. Útoky na Církev vedly se s houževnatostí nevídanou téměř ve všech zemích. Také u nás v našich krajích nezůstalo se v ohledu tom pozadu. I tu nauka katolická zlehčována, obřady církevní uváděny v posměch od lidí, kteří veškerému náboženskému přesvědčení dali výhost. V ústech samá svoboda — ale pro sebe — pro ty, kteří jsou jiného smýšlení, nemají leč brutální násilí. Však to sami dobře víte. Jako jedovatá záplava rozlil se proud bezbožeckých a liberálních nauk a uchvátiv mysle nejen ve vrstvách hořejších, nýbrž i ve vrstvách nižších, hrozil a hrozí dosud zničení všecko štěstí, veškerý pokoj, jehož lidstvo požívalo a požívá na základech náboženských. (Tak jest!)

Drazí přátelé! Každý moudrý člověk činí opatření proti hrozícímu nebezpečí; jen lehkomyslník žije, jakoby neviděl a neslyšel, až překvapí jej záhuba, před níž neuměl se dosti ubrániti. Tak i věrní katolíci, vidouce, jakou měrou zhoubná záplava nevěry se šíří, jak uchvacuje srdce, jak rozrušuje mysl, jak nestaví, ale boří všude kam byla zanesena, řekli sobě: Jest nejvyšší čas, abychom stavěli hráze proti této záplavě.

Dali se do práce. Snášeli kameny pevné — samé žulové kvádry — kladli základy k hrázím,

o něž by vlny se odrazily, kladli základy k mohutným pilířům, kde by zakotviti mohla lodička — zuřivostí vln zmítaná. Přišli mnozí, a přihlížejíce k práci, kývali povážlivě hlavou. »Marná práce — již jest pozdě!« — »Není pozdě,« tak odvětili čilí pracovníci, »ještě čas, jen mějme vůli vytrvalou!« A pracovali dále, až postavili silnou ochrannou hráz.

Ó, přátelé drazí, víte jaké jsou to kvádry, z nichž ta hráz byla postavena? To jsou naše čilé katolické spolky. Kolik spolků — tolik kvadrů — čím více spolků, tím mohutnější hráz. (Všeobecný souhlas.)

Byly časy, kde nebylo potřebí takové hráze; byly časy, kdy náboženství bylo všem věcí drahocennou, ba nejdrahocennější. Ty časy dnes nejsou. (Bohužel!)

Náboženství jest dnes mnohým věcí vedlejší, jiným věcí zbytečnou. A jsou lidé šťastnější? Jsou spokojenější? Jsou v zásadách vytrvalejší? Vychovává tento směr charakter? Jaké jsou naše pospolité poměry? Na všech stranách jeví se rozrušenost — jeví se rozklad. (Tak jest!)

Známý básník český napsal: »Jsme neutěšenou situací politickou, socialní a literární otráveni, že se již jakémukoliv úspěchu na kolbišti lidského ducha a lidské práce těšiti nedovedeme.«

Jsme otráveni! Jak hrozné to slovo, ale případné!

Otrava ta již působí — již vešla v krev — vešla v srdce — proto ta rozrušenost.

O otravě politické nemluví — — — na zřeteli mám toliko otravu sociální a literární.

Ptám se: Kdože otrávil naše sociální a naše literární poměry? Kdo ten jed připravil, podával?

Snad ta Církev katolická, jejíž nauka pozvedá mysl k Bohu a zušlechťujíc srdce, působí, že křesťan trpělivě snáší břemena tohoto života? Ó nikoliv! Církev stavěla věkovité budovy, podporovala vědy, umění — z lůna té víry vytryskla vzdělanost. (Výborně!)

Tím travičem není víra, ale hlásaná bezbožecká nevěra, která pode jménem nevěrecké vědy otravuje mysl i srdce; tím travičem jest nevěrecký liberalismus, jenž rozvrátiv poměry všechny, klidí nyní smutné ovoce hříšné své práce. (Hlasy: Sklidí ještě smutnější!)

Tisíciletá osvěta křesťanská má býti dána na pospas domnělým teoriím, má býti hříčkou rozmarů jednotlivých lidí.

V té příčině nemile zatopil nevěreckým profesorům letos poslanec katolický Gröber na říšském sněmu německém. »Mluví se pořáde o svobodě vědy — o neomylnosti vědy. Ale kdyby to jen věda byla, věda na solidních základech, avšak ta věda vždy za několik let se mění a učí často opaku, čemu učila dříve. Profesor zemře, na jeho místo zasedne jiný a pak nastane zase věda jiná, jíž se má podřizovati tisícileté zjevení Boží a staleté základy křesťanské společnosti

Jakým právem, táže se dále Gröber, může se prostému dělníku zapovídati mluvití totéž, co mluvil pan profesor, a prováděti totéž, co provádí pan profesor? Lid se zápalem chytá se těch pevných výsledků vědy, jež bohužel každým svým profesorem se mění a je opakuje ve schůzích a za to jej chcete trestati, že podrývá úctu ke trůnu a náboženství a řádu socialnímu? Kterak to můžete prostému člověku zazlívati, který navštěvoval jen obecnou školu a který nechává se učeností profesorskou zaslepiti a vydává za resultáty vědy v tom poctivém přesvědčení, že všecko, čemu učil anebo co napsal pan profesor, jest svatá pravda? Již po léta v síních profesorů a sálech socialních demokratů přednáší se totéž a vy stíháte řečníky lidu a nikoliv učitele naší mládeže!« (Výborně!)

Zlatá slova a pravdivá. Svedený nevěreckými teoriemi lid jen prakticky a důsledně provádí zásady jemu vštěpované. Nese sice vinu na svízlech, jež z praktického provádění nevěreckých zásad vyplývají, ale větší vinu má, kdo ty zásady nevěrecké mezi ten lid hází.

Jako bezbožecká nevěra, jež pod jménem vědy vystupuje, otravuje lid a šíří duševní mor, tak rovněž i lžiliberalismus otrávil a rozvrátil všechny poměry společenské. Tento lžiliberalismus na poli společenském i hospodářském spojený s nevěreckou vědou vyvolal uměle socialismus.

Působením jeho byly širší vrstvy lidu zbaveny všech tradic a když v srdci bylo pusto —

tázel se ten lid: K čemu vlastně jsme? Jen k práci? Chceme také radost! Učená nevěra dí: není duše — není nebe po smrti. Na zemi však toho nebe pro svou chudobu nemáme, ale my ho chceme mít a budeme.

A ty nepokojné, o víru zbavené živly zmohly se v obra, staly se démonem, jenž spíná hrozivě náručí svou vše, co se mu protiví. Nyní se volá: Základy společnosti jsou otřeseny, jsme otráveni neblahými poměry. Ano, ano, kdo těmi základy vlastně otřásl? kdo ty poměry otrávil?

Vy jste to byli, kteří jste lid teoriemi nevěreckými oloupili o poslední zbytek víry, vy jste to byli, kteří jste teoriemi liberálních zásad na mizinu přivedli živnost i řemeslo — vy jste to byli, kteří lidu namlouváte, jako by ta Církev po staletí nic neučinila pro vzdělání a pro osvětu, jako by ona jen ducha lidského chtěla jímati v pouta a nepřála pokroku žádnému. Ó běda vám, vy, kteří tak klamete lid!

A moji drazí, k tomu ke všemu máme my katolíci pořáde přihlížeti němě, máme zavřítí oči, ústa, máme založiti ruce — a konečně sehnouti hřbet, aby z nás ti nevěreční theoretikové a ten lžiliberalismus učinil otroky? Jest třeba povstati, pracovati a neustávati, jest třeba mezi ten lid jíti a tomu lidu říci: věci se mají jinak. Není-li dnes ještě možno získati vše, jest přece možno získati něco. — Vždyť svatý Otec sám pravil: Jděte k lidu! A proč bychom k tomu lidu nešli?

Vždyt jsme z toho lidu — jsme krev z jeho krve, kost z jeho kosti.

Naše matky učily nás znáti Boha, naši otcové stírali pot z unaveného prací čela, aby nám vydobyli denní chléb. Nadávají nám klerikálů, ultramontánů a Bůh ví jak. To jsou holé fráse, na které lapiti se může jenom člověk, nemající samostatné přesvědčení. Ale ať jsou nepřátelé spolků katolických ubezpečeni — že žádnou nadávkou, žádným tupením neprovádí se rozumový důkaz. A kdyby sebe více nevěrci a jich nohsledové nám ztrpčovali život, od toho nás neodvrátí nikdy, abychom zapřeli svou Církev, svou víru a lásku ku vlasti. (Výborně! Nepoddáme se nikdy!)

Ano, čím více poženou na nás útokem, tím více budeme se k sobě tuliti u svých oltářů, ve svých svatyních, ve svých spolcích. Ano, mohou býti jisti, že ty spolky porostou — že se rozmohou — a to jen jejich přičiněním, nebo tlak budí protitlak. (Nedáme se!)

Ó přátelé, buďme na stráži! Pracujme! Poďejme si ruce! Probouzejme ospalé, posilujme slabé, ohně dodávejme liknavým. V našich spolcích pěstujme zásady katolické tak, abychom byli katolíky uvědomělými, svéráznými.

Spolek katolický, jehož členové u vědomí katolickém nepokračují, ten spolek dnes v našich poměrech nemá významu, ten nepochopil dnes svého úkolu. Hanobí-li nevěrci naši víru, tolik síly musíme míti, abychom se zase my za ni nestyděli. (Souhlas!)

Nevěra boří, víra buduje — staví. Na mnoho místech již mnoho se pobořilo a boří stále — my budujeme, my vědomí katolické probouzíme.

Vědomí katolické v jednotách dvojím proudem musí býti probouzeno: jednak přednáškami náboženskými, jednak přednáškami časovými. Tyto přednášky musí se vzájemně doplňovati. Avšak nejen vhodnými přednáškami, nýbrž i dobrou četbou a tiskem musí se vědomí katolické sílit. Listů odborných, dělnických máme již celou řadu — neschází nám ani brožury, o naše divadla spolková jest postaráno vydáváním dobrých divadelních her.

Budme k sobě upřímní a pracujme vždy pro věc dobrou, kterou zastáváme nezištně, ano potřeba-li toho káže, zapřeme se, abychom svou svou svatou věc nepoškodili. Kde jest třeba, všude zjevně jako katolíci vystupme. Naše osoba musí do pozadí, věc musí vystoupiti. (Hlučný souhlas.)

Kristus jest jeden, nerozdělen — tak i naše jedna svatá věc, kteráž jest věcí Kristovou zároveň — my jsme služebníky Kristovými. Jest nás, kteří ve spolcích působíme, veliká řada — ale přece ne taková, jaká by mohla býti. Ano, v každé osadě by mohl býti spolek katolíků horlivějších, kteří by byli ohněm, jehož žár by se rozléval po těle celé osady. (Výborně!)

Vždyť v každé osadě se najde přece 10 až 20 mužů a jinochů, kteří pro oslavu Boží rádi by působili o větších svátcích, o Božím Těle —

a věřte, že by to při těch desíti nezůstalo — že by řady rostly, tím spíše, měsíčně se scházely a přednáškou se povzbudili, kdyby laciné tiskopisy odebírali — a tak v životě katolickém se rozmnožovali. Nic není třeba jen chtít! (Tak jest!)

Nuže přátelé, kteří jste zavítali k nám, abyste vzájemnou láskou pookřáli a k další práci se posilnili, buďtež apoštoly horlivými našeho spolkového života. Radte, povzbuzujte, posilujte. Práci, kterou konáme, jest za našich poměrů obtížná — a řekneme — nevděčná, ale záslužná. (Zajisté velmi záslužná.)

My pracujeme — ale nejen pro tento svět, pro časnost — ale pro nebe — pro věčnost, my pracujeme, aby pilíře společnosti lidské se nepodemlely, ale upevnily, my pracujeme pro oltář a pro trůn. Každý, kdo jest dobrého ducha, musí se přidati k nám. Necht' brojí proti nám 'svět, jenž víry pozbyl, my se nepohneme, ale vytrváme — neboť jsme přesvědčení — a pro toto přesvědčení, kdyby toho byla potřeba i život dáme — že není v jiném spásy, leč ve jménu Pána našeho Ježíše Krista. Nuže přátelé: Zdař Bůh naší práci — křížem k vítězství! (Dlouho trvající potlesk a volání »výborně!« »sláva!«)

**Sjezd katolických Jednot usnesl se na
následujících**

resolucích:

1. Účastníci shromáždění na sjezdu katolických jednot doporučují všem opravdovým katolíkům, zvláště duchovním správcům, zakládání jednot katolických tovaryšů, jednot jinochů a mužů a jednot socialně křesťanských.

a) Jednoty katolických tovaryšů zakládejtež se větších městech K doplnění celkové organizace budiž přihlíženo, aby při jednotách katolických tovaryšů zřizovaly se také jednoty mistrů katolických a jednoty učňů.

b) Jednoty jinochů a mužů zakládejtež se v městech menších a na osadách venkovských. Cílem těchto Jednot budiž vzdělání, oslava služeb Božích a vzájemná podpora.

c) V krajinách ohrožených socialní demokracií zakládejtež se spolky křesťansko-socialní. Účel těchto spolků jest podobný jako Jednot jinochů a mužů.

2. V Čechách a na Moravě jak toho potřeba žádá, podporujtež se na vzájem všechny Jednoty katolické. Řemeslnickým tovaryšům, kteří by cestovali do cizozemsku, budiž vydána spolková cestovní knížka, aby mohli se státí účastni dobrodiní Jednot katolických tovaryšů.

3. Jednoty katolických tovaryšů a jednoty jinochů a mužů, majíce týž účel, tvoří v diecési jedno tělo a mají společného diecésního praesesa.

Tento praeses nechť každého roku — jako se to děje v Německu — podává nejdůst. Ordinariatu zprávu o činnosti spolku.

4. V jednotách katolických nechť se pěstuje zdravý a dobrý duch katolický. Toho se docílí:
a) přednáškami náboženskými, b) časovými,
c) účastenstvím při společném sv. přijímání,
d) účastenstvím na veřejných průvodech katolických.

Každý spolek mimo to nechť pečuje o dobrou četbu a členové nechť za úkol si vezmou rozšiřovati katolický tisk — hlavně ten drobný a laciný, jako jsou brožury a pod.

5. K osvěžení a sesílení ducha katolického doporučují se častější schůzky spolků a aspoň ve třech neb čtyř letech nechť jest konána porada všech praesesů a příznivců Jednot katolických z Čech, Moravy a Slezska.

6. Nechť se zřídí dále zvláštní diecéšní fond, kterým by vládnul diecéšní předseda, k tomu účelu, aby jím výlohy při zakládání jednot zapravovány býti mohly. Každý spolek nechť dle možnosti k tomu fondu přispívá, nejméně ale 2 zl. ročně.

7. Sjezd shromážděných zástupců doporučuje zaslati Jeho Svatosti adresu lásky a synovské oddanosti, podepsanou ode všech spolků v Čechách a na Moravě

8. Příští sjezd zástupců katolických Jednot a příznivců konejš se v roce 1898 na oslavu 50letého panovnického jubilea Jeho Veličenstva.

9. Pořadatelé porad se žádají, aby resoluce přijaté uctivě předložili nejđ. episkopátu česko-moravskému s prosbou, by milostivě k nim měl zření a vysloví u té příležitosti k svým vrchním Pastýřům nejhlubší úctu a oddanost.

* *
*

Sjezd katolických Jednot se vydařil úplně, ano skvěle. Kněží i členové spolků v přátelském svazku po dva dny rokovali o věcech nejzávažnějších a všechny pojilo pouto jedné víry a snaha upřímná, prospěti svému národu. Těžké bylo loučení. »Na přes rok přijede nás více« — tak se ozývalo se všech stran —. Nuže, milí bratří a milí členové spolků katolických! Na přes rok se uhlídáme zase. Bůh dá, že nás bude řada delší. Kde? Dozvíme se brzo.

• Slovo redaktora k čtenářům.

Končíce pátý ročník »Slov pravdy«, děkujeme všem z plna srdce, kdož se přičinili jakýmkoliv způsobem o jich rozšíření v lidu. Z dola i s hora doráží na nás nevěra, tváříc se, jakoby by ona byla jediným andělem spásným pro lidstvo. Ale kdekoliv se zahnízdí, všady zůstavuje po sobě nejsmutnější následky, ježto zavádí člověka mravně i hmotně. Bohužel dnes hemží se těch, kteří v nevěře hledají spásy, na všech stranách celé řady; slovem i tiskem dorážejí na Boha, na Církev, na kněze, vůbec na vše, co vždy bylo drahé a vzácné, pamatujíc nás na bytost nejvyšší. Máme mlčeti? Máme nečinně přihlížeti, jak lupič odnímá nejvzácnější skvost? Nikoliv! Za Boha a za pravdu musíme se pustiti v boj na život a na smrt. »Slova pravdy« v pěti ročnících toho boje s nevěrou se nelekaly; mužně hájily práva Boží a práva Církve, ač nepřátelé svolávali na ně nejednou oheň a síru s nebe. Cestou vytknutou půjdou »Slova pravdy« i v ročníku šestém. Budou přinášeti články apologetické, populárně psané, články časové a praktické. Doufáme pevně, že kruh čtenářů, těchto všeobecně uznaných brožur se neztenčí, naopak máme za to, že příznivci věci katolické se přičiní, aby vnikly i tam, kde o nich ještě nevěděli. Zisk hmotný i mravný z těchto brožur má jedině naše svatá katolická věc.

Dr. Josef Burian,
redaktor a vydavatel.